

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВНЗ УКРАЇНСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЛЬВІВСЬКА ДУХОВНА СЕМІНАРІЯ СВЯТОГО ДУХА
ФІЛОСОФСЬКО-БОГОСЛОВСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра пасторального богослов'я

Магістерська робота

ДУШПАСТИРСЬКІ ІНІЦІАТИВИ
У СФЕРІ ЗАХИСТУ НЕНАРОДЖЕНИХ ОСІБ
ЯК РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОГРАМИ ПРОТИДІЇ АБОРТАМ,
ПРИЙНЯТОЇ СИНОДОМ ЄПИСКОПІВ УГКЦ
(2009 - 2018)

Студент VI курсу: Михайло Гусак
Науковий керівник: о. Андрій Олійник,
доктор пасторального богослов'я та
гомилетики, кандидат філософських наук
зі спеціальності «релігієзнавство»

Львів 2018

ЗМІСТ

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ПРОБЛЕМА ЗАХИСТУ НЕ НАРОДЖЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ (1991-2018).....	8
1.1. Явище абортів та соціологічні дані щодо кількості абортів в Україні.	9
1.2. Чинники, що зумовлюють поширення абортів в Україні.....	13
1.3. Негативні наслідки абортів	20
1.4. Аборт у законодавстві України	24
РОЗДІЛ 2. СИНОДАЛЬНА ПРОГРАМА УГКЦ ЩОДО ПРОТИДІЇ АБОРТАМ: ВСТАНОВЛЕННЯ ПЕРЕДУМОВ ТА СПРОБА БОГОСЛОВСЬКО-ПРАКТИЧНОГО АНАЛІЗУ	29
2.1. Науково-богословські ініціативи як передумова для прийняття «Програми протидії абортів в Україні».....	29
2.2. Дискусії та виступи на соборах УГКЦ, пов'язані з проблемами абортів ..	33
2.3. Листи та звернення УГКЦ та інших християнських осередків до політикуму щодо врегулювання проблеми абортів	39
2.4. Короткий аналіз «Програми протидії абортів в Україні» УГКЦ.....	44
РОЗДІЛ 3. ПАСТОРАЛЬНА РЕАЛІЗАЦІЯ «ПРОГРАМИ ПРОТИДІЇ АБОРТАМ В УКРАЇНІ» УГКЦ.....	47
3.1. Молитовне служіння життю	47
3.2. Формаційно-просвітницька діяльність	51
3.3. Здійснення діл милосердя	58
3.4. Інші напрямки суспільно-пасторальної праці.....	61
ВИСНОВКИ	65
ДОДАТОК.....	68
ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА.....	91

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

див. – дивись

пор. – порівняй

о. – отець

с. – сторінка.

УГКЦ – Українська Греко-Католицька Церква

ЦМС – Центр медичної статистики

МОЗ – Міністерство охорони здоров'я

ЗМІ – Засоби масової інформації

ГО – громадська організація

ЛОГО – Львівсько обласна громадська організація

СУВА – Синдром уцілілих від абортів

ЦКУ – Цивільний кодекс України

КМУ – Кабінет Міністрів України

ПАС – Постабортний синдром

ВРЦіРО – Всеукраїнська рада Церков і релігійних організацій

РКЦ – Римо-Католицька Церква

УПЦ (МП) – Українська Православна Церква Московського Патріархату

МРП – метод розпізнавання плідності

ВСТУП

Серед найжахливіших наслідків людського гріха, які в цинічний та холоднокровний спосіб позбавляють людину права на життя є аборт – свідомий та цілеспрямований згубний вчинок, що обриває внутрішньоутробне життя зачатої особи. На жаль, від моменту гріхопадіння убивство людської істоти є певною повсякденною частиною реальності людства, що у таємний чи відкритий спосіб відбувається у суспільстві.

Із перших сторінок Святого Письма довідуємось, як Каїн через палючу заздрість вбиває свого брата Авеля (Бут 4,3-8). Життя ізраїльського народу є просякнуте кров'ю на шляху до змагання за свободу та посідання Обітваної Землі (Вих 17,8-16; Чис 21,1-3, 21-25, 32-35; ІН 6,20-27). В історії Ізраїля численні вбивства були наслідками заздрості, підлості, гордості та злості (Бут 49,5-6; 2 Сам 11,14-17). Господь, даючи Закон та Заповіді, рішуче засуджував гріх убивства. П'ята Божа заповідь наказує «Не вбивай!». Проте дух Старого Завіту вимагав: «Око за око і зуб за зуб». У 24 главі книги Левіт знаходимо цей жорстокий наказ, що перестерігає лиходіїв, вказуючи, що вони одержать повну міру свого злодіяння. Проте, яка кара здатна надолужити або ж, яка моральна міра може оцінити вбивство матір'ю власної дитини, абсолютно невинної та беззахисної!?

Спостерігаючи за тваринним світом, бачимо, що живі істоти з усіх сил намагаються зберегти та захистити своє потомство. Навіть незграбна та полохлива курка, стаючи квочкою, наповнюється сміливістю та агресією до усіх загроз для курчат і готова загинути, охороняючи їх! Цей принцип продовження роду та захисту його продовжувачів характеризує всі без винятку види неодушевлених істот. Більшість нерозумних істот, керуючись інстинктом, готові пожертвувати собою задля потомства, проте багато людей, що обдаровані розумом і свобідною волею, готові з легкістю погубити невинне життя власних дітей.

Суспільство з жахом та осудом ставиться до знущання над військово-полоненими, беззастережно засуджує катування і всілякого роду вбивства. Воно шукає ознаки життя в найвіддаленіших куточках космосу та в глибинах океанів, проте не бажає бачити справжнього життя і визнавати його прав у лоні матері або ж на перших етапах його розвитку.

Саме тому Церква як продовжувачка Христової справи проголошення Доброї Звістки про спасіння, а водночас активна діячка охорони людської особи на різних етапах її розвитку та існування, продовжує нагадувати про обов'язок шанування людського життя, а також всіма практичними способами втілює у пасторальному служінні проголошені спасенні ініціативи.

Актуальність даного дослідження полягає у гострій проблематиці явища абортів та його поширення в українському суспільстві, а також потребі працювати християнському соціумові над подоланням явища холоднокривого позбавлення людського ембріона права на існування та прихід у цей Богом сотворений світ. Тому завданням кожного християнина, а особливо духовенства, богопосвячених осіб та всіх без винятку мирян, є непохитно стояти на захисті правди, віри і моралі, докладуючи всіх зусиль для подолання ганебного явища абортів.

Мета праці: дослідити передумови створення, проаналізувати змістове наповнення та прослідкувати у здійснюваних душпастирських ініціативах реалізацію документу «Програма протидії абортам в Україні» УГКЦ, що був прийнятий Синодом єпископів Києво-Галицького Верховного Архиєпископства УГКЦ як основний офіційний інструмент для широкого застосування душпастирської опіки у сфері захисту ненародженого людського життя.

Завдання:

1. Дослідити чинники, що призводять до абортів та абортивної ментальності у суспільстві
2. Проаналізувати статистичні дані, що унаочнюють ситуацію з масштабністю проведення абортів в Україні

3. Висвітлити основні положення законодавчої бази України щодо переривання вагітності.
4. Висвітлити духовні, психологічні та фізіологічні наслідки абортів.
5. Розкрити деякі церковні та суспільні ініціативи в напрямку протидії абортам в Україні
6. Ретельно проаналізувати «Програму протидії абортам в Україні» УГКЦ
7. Детально висвітлити практичну реалізацію «Програми протидії абортам в Україні» УГКЦ в період з 2009 по 2018 рр.

Об'єкт дослідження: Пасторальне служіння та превентивні заходи, спрямовані як конструктивна протидія щодо поширеного в Україні явища абортів.

Предмет дослідження: «Програма протидії абортам в Україні», прийнята вищими пастирями УГКЦ на Синоді у 2009 р.

Хронологічні рамки дослідження: 2001–2009 рр. – огляд та аналіз ініціатив та документів УГКЦ, що стосуються явища абортів як бази, на основі якої сформувався основний предмет дослідження; 2009–2018 рр. – практична реалізація «Програми протидії абортам в Україні» УГКЦ на пасторальній площині в межах суспільної активності греко-католиків в Україні.

У роботі використано **метод** під назвою «бачити-оцінювати-діяти», що застосовується у католицькій пасторалістиці починаючи з часів II Ватиканського собору. Перший етап – *кайрологічний*: спроба оцінити екзистенційні реалії крізь призму Божого Об'явлення та з перспективи «знаків часу»; другий етап – *критеріологічний*: намагання використати християнське Одкровення як критерій для формування теоретичного дослідницького інструментарію; третій етап – *праксеологічний*: на основі здобутого запропонувати практичні методи для душпастирювання та втілення Церквою суспільно-політичних ініціатив.

Використана література: при написанні цієї праці було використано основне джерело – Святе Письмо, а також документ «Програма протидії абортам в Україні» УГКЦ. Додатковим церковним джерелом стали енцикліка папи Івана Павла II *Evangelium Vitae*, Лист Синоду Єпископів Києво-Галицької Митрополії УГКЦ до вищого політикуму України щодо подолання проблеми абортів в Україні, а також Резолюція про шляхи вирішення проблем, пов'язаних з абортами та евтаназією. Також у праці було використано статті з публічних та церковних ЗМІ, офіційні джерела МОЗ із статистичними даними, інтерв'ю та інші матеріали.

Структура роботи: складається зі вступу, трьох розділів, висновку, списку скорочень, списку джерел та додатку.

У першому розділі під назвою «*Проблема захисту ще не народжених осіб в Україні (1991-2018)*» буде оглянуто ситуацію із явищем абортів в Україні. Також буде окреслено основні соціальні, економічні та законодавчі фактори України щодо питання переривання вагітності.

У другому розділі «*Синодальна програма УГКЦ щодо протидії абортам: встановлення передумов та спроба богословсько-практичного аналізу*» проаналізовано основні наукові, церковні та суспільні передумови, що передували прийняттю «Програми протидії абортам в Україні» УГКЦ.

У третьому розділі під назвою «*Пасторальна реалізація "Програми протидії абортам в Україні" УГКЦ*» висвітлено процес втілення цього документу на парафіяльному, соціальному та персональному рівнях, що підтверджує оригінальність та важливість вищезгаданого документу для українського суспільства.

РОЗДІЛ 1

ПРОБЛЕМА ЗАХИСТУ НЕ НАРОДЖЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ (1991-2018)

У сучасному суспільстві часто говорять про толерантність і повагу, коли йде мова про відношення до людини. Людина вважається найвищою цінністю. Її права на життя в гідних умовах, на свободне вираження думок і поглядів, на неупереджене ставлення до неї, на добрі умови праці виразно проголошують у державних законах, різноманітних деклараціях, гаслах політичних партій тощо. Люди прагнуть миру, добробуту, комфорту, сприйняття. Попри те, у світі відбуваються війни, здійснюється насильство, розбої, крадіжки і багато іншого зла. Одним із вкрай негативних явищ у соціумі є аборт. Кожного року у світі здійснюється 53 мільйони офіційних абортів¹. Св. Мати Тереза з Калькутти висловила так: «...Якщо мати може вбити свою ж дитину у власному лоні, знищити плоть від своєї плоті, життя від свого життя і плід своєї любові, чому дивуємося насильству й тероризмові, що поширюється навколо нас? Аборт сьогодні є найбільшим руйнівником миру в світі, найбільшим нищителем любові»².

В Україні аборти, на жаль, легалізовані. Кожного року здійснюють більше 200 тисяч абортів³. Таким чином явище переривання вагітності є не поодиноким випадком, а масовим і має певну часову протяжність. За словами

---

¹Пор.: Ю. Завійський, Аборт і його наслідки, Дрогобицька Духовна Семінарія блаженних священномучеників Северина, Віталія та Якіма,

<http://dds.edu.ua/ua/articles/2/slovo/2005/284-abortion.html> (дата звернення: 22 грудня 2018).

²Комісія УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я. Роздуми на день пам'яті абортованої дитини, 28 лютого 2018, <http://zdorovia.ugcc.org.ua/rozdummy-na-den-pamyati-abortovanoji-dytyny/> (дата звернення: 22 грудня 2018).

³Глава УГКЦ: «Україна морально не готова до заборони абортів, бо живе в абортівному менталітеті», Релігія в Україні, 29 вересня 2017,

<https://www.religion.in.ua/news/vazhливо/37633-glava-ugkc-ukrayina-moralno-ne-gotova-do-zaboroni-abortiv-bo-zhive-v-abortivnomu-mentaliteti.html> (дата звернення: 22 грудня 2018).

глави УГКЦ блаженнішого Святослава, аборт в Україні протягом тривалого часу сприймався як щось дозволене, і, якщо його тепер заборонити, то люди таку заборону сприймуть як звуження їхніх прав⁴. З цього випливає, що аборт в українському суспільстві почали трактувати вже не як щось негативне, але як право. Виходить, що людина може вважати вбивство рідної зачатої, але ще не народженої дитини своїм правом. Отже, наявна велика загроза вбивства для дітей на їхньому етапі розвитку від зачаття до народження. Саме тому постає проблема захисту ще ненароджених осіб, яку потрібно вирішити.

Тому варто детальніше розглянути явище переривання вагітності та способи його здійснення, висвітлити певні статистичні дані щодо абортів в Україні, причини та наслідки абортів, зокрема, в українському контексті та його оцінку в українському законодавстві.

1.1. Явище абортів та соціологічні дані щодо кількості абортів в Україні

У російсько-українському медичному словнику професійної мови фахівців з внутрішніх хвороб можна знайти таке визначення: «Аборт – викидень, самовільне або штучне переривання вагітності»⁵. Проте св. Іван Павло II в енциклопедії *Evangelium Vitae* (1995 р.), подає більш точне визначення абортів: «Аборт, здійснений будь-яким способом, є свідомим і прямим убивством людської істоти між зачаттям і народженням, на початках її життя»⁶. Таким чином з цього випливає, що аборт називається свідоме і пряме вбивство людини в період її життя від моменту зачаття і до народження, на початковій стадії її життя. Abortивна контрацепція, експерименти над ембріонами, що призводять до їх загибелі, процеси здійснення штучного запліднення, внаслідок

---

⁴Пор.: Глава УГКЦ: «Україна морально не готова до заборони абортів, бо живе в abortивному менталітеті», Релігія в Україні, 29 вересня 2017,

<https://www.religion.in.ua/news/vazhливо/37633-glava-ugkc-ukrayina-moralno-ne-gotova-do-zaboroni-abortiv-bo-zhive-v-abortivnomu-mentaliteti.html> (дата звернення: 22 грудня 2018).

⁵М. ПРИСЯЖНЮК, *Російсько-український медичний словник професійної мови фахівців з внутрішніх хвороб (із тлумаченням термінів)*, Київ: Видавничий дім КМ Академія 1995.

⁶ЙОАН ПАВЛО II, енциклопедія *Evangelium Vitae*[PDF] [«Свангелія життя»].,

<http://ktds.org.ua/-/media/files/1/4/1450730886-encyklika-ivana-pavla-ievangelium-vitae.pdf>(25 березня 1995) 58

яких гинуть зиготи чи ембріони, – ці всі практики є вбивством і зазіханням на життя невинних та незахищених малих дітей, які ще не народилися.

Аборти сьогодні виконують на різних етапах розвитку зачатої дитини. В теперішній час «вчені мають можливість “створювати-продукувати” ембріони поза материнським тілом, використовуючи технології штучного запліднення, або навіть “формувати” їх суто з експериментальною метою»⁷. А це означає, що «життя ембріона може бути перерване ще до його перенесення у матку або до імплантації, коли про вагітність ще і нема мови»⁸. Проте, потрібно наголосити, що аборт є не тільки переривання нового зачатого життя в лоні матері, але й також поза ним. В катехизмі УГКЦ «Христос – наша Пасха» зазначається: «Аборт є також усі вчинки, пов’язані з маніпуляціями, що ведуть до знищення людських ембріонів, отриманих в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій»⁹.

Окрім цієї, відносно нової, небезпеки для життя зачатої дитини, існують загрози на різних етапах її розвитку вже в лоні матері. Бо аборти виконують у різний час вагітності: до 30-ого дня, у першому триместрі та після першого триместру¹⁰. Якщо у здійсненні абортів в період першого триместру бере участь лікар і він використовує методи, які свідчать про явний і чіткий намір убити дитину (респіраторно-вакуумний метод, метод вишкрібання¹¹), то у період, коли аборт здійснюють в період до 30-ого дня вагітності, не завжди діє лікар, а може діяти тільки жінка, навіть про це не знаючи. Адже для здійснення абарту в період до 30-ого дня вагітності користуються засобами, які унеможливають імплантацію заплідненої яйцеклітини в матці: спіралі, гормональні таблетки «наступного дня», підшкірні імплантанти, RU 486, простагландини тощо¹².

---

⁷І. БОЙКО, *Біоетика*: Скрипти для студентів. – Львів: Видавництво УКУ 2008, с. 86.

⁸Там само.

⁹Синод Української Греко-Католицької Церкви, *Катехизм Української Греко-Католицької Церкви «Христос – наша Пасха»*, Львів: Свічадо 2012, § 880.

¹⁰Пор. І. БОЙКО, *Біоетика*: Скрипти для студентів, с. 87-89.

¹¹Пор.: Там само, с. 88.

¹²Пор.: І. БОЙКО, *Біоетика*: Скрипти для студентів, с. 87.

Щодо способів здійснення абортів після першого триместру, то використовують гормональний метод, а також кесарів розтин¹³.

Можливі випадки, коли аборт буде не спланованою ціллю жінки, а наслідком застосування гормональних таблеток (без повної обізнаності з принципом їхньої дії) з метою уникнення запліднення. Адже ці таблетки мають і контрацептивну, і абортивну дію:

Контрацептивними та абортивними засобами вважаються *гормональні таблетки* – оральна контрацепція. Вони містять штучні гормони естроген і прогестерон. Естроген не дає змоги яйцеклітині дозріти в організмі жінки, і тому запліднення стає неможливим (припинення овуляції). Проте призупинення дозрівання яйцеклітини відбувається не завжди (через індивідуальну несумісність, хворобу, несвоєчасне вживання таблетки). В такому разі ці таблетки виконують своє друге призначення: гормон прогестерон *припиняє активність матки*. Зародившись у фаллопієві трубці, ембріон потрапляє в матку, але внаслідок несприятливої дії гормону не може там прижитися і гине з голоду¹⁴.

З цього випливає, що жінка може мати намір користуватись гормональними таблетками як контрацепцією для уникнення зачаття, проте, насправді, при користуванні ними, може вбивати вже зачату дитину.

Потрібно визнати, що на сьогоднішній день абортивна ментальність як явище має дуже різні прояви. Аборти чинять у лоні матері, в лабораторіях, на ранніх чи пізніх стадіях, свідомо і добровільно чи несвідомо і недобровільно. Однак усі вони є вбивством невинних маленьких ще ненароджених дітей, які самі себе не можуть захистити, а тому потребують нашої допомоги.

Що стосується статистики кількості абортів в Україні, то за даними ЦМС МОЗ України у 2001 р. по Україні було здійснено 228 527 абортів, окрім міні-абортів¹⁵. «Згідно зі статистичними даними Міністерства охорони здоров'я, в Україні у 2001 р. мали місце 346 432 аборти, за неофіційними джерелами – 2

---

¹³Пор.: Там само, с. 89.

¹⁴Там само, с. 87-88.

¹⁵«Статистичні дані за 2001 р., F13-2001, лист 1» // сайт: *Центр медичної статистики МОЗ України*, <<http://medstat.gov.ua/ukr/statdan.html>> (дата звернення: 19 листопада 2018).

мільйони», – вказано у Листі Синоду Єпископів Києво-Галицької Митрополії УГКЦ¹⁶. Отже, є розбіжності у статистичних даних. Тому можна припустити, що до кількості абортів (346 432) входять також і міні-аборти.

У документі «Захистімо зачате життя», який датований 2012 роком, є згадка про те, що «офіційна державна статистика демонструє, що в Україні це дуже поширене явище» (йде мова про аборт)¹⁷. Зокрема, цей документ посилається на повідомлення прес-служби МОЗ України, згідно з яким в 2011 році кількість абортів склала 156 тис. 193 випадки, а в 90-х роках вона сягала 1 мільйон на рік¹⁸.

Потрібно зазначити: незважаючи на те, чи знищували 1 мільйон українських дітей в 90-х роках, чи більше 156 тисяч в 2011 році, аборти є великим злом незалежно від кількості його жертв. Навіть одне людське життя є безцінне і його потрібно захищати. Тому, дивлячись на статистику не можна про це забувати – йдеться не про збиткові втрати матеріальної цінності, але про подивугідне неоціненне людське життя, яке є дарунком від Господа Бога.

Все ж, для того, щоб краще усвідомити актуальність проблеми явища абортів в Україні, варто ознайомитись з актуальною офіційною статистикою. Щодо демографічної ситуації в Україні, а зокрема щодо кількості народжених дітей, то потрібно зазначити, що в 2017 році народилися 364 тис. дітей¹⁹. З іншого боку, статистика подає кількість 88 844 офіційних абортів в Україні станом на 2017 рік²⁰. Проте, для того, щоб зрозуміти, якою є повна картина цього жахливого явища, потрібно врахувати також аборти, які здійснювались

---

¹⁶ «Лист Синоду Єпископів Києво-Галицької Митрополії УГКЦ до Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України щодо проблеми абортів в Україні» // сайт: *Релігійно-інформаційна служба України*, 14 травня 2003, <https://risu.org.ua/article_print.php?id=34073&name=ugcc_doc&_lang=ua> (дата звернення: 4 травня 2018).

¹⁷ УГКЦ: *Богословський Відділ Патріаршої Курії*. Захистімо зачате життя. Богословські, морально-етичні та душпастирські засади моральної оцінки проблеми знищення ненароджених дітей, Київ 2012, § 2.

¹⁸ «Повідомлення прес-служби Міністерства охорони здоров'я України» // сайт: *Урядовий портал*, 13 березня 2012, <http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=245036367> (дата звернення 13 травня 2018).

¹⁹ «Демографічна ситуація у 2017 році» // сайт: *публікація документів Державної Служби Статистики України*, <http://ukrstat.org/uk/operativ/menu/menu_u/ds.htm> (дата звернення: 19 листопада 2018).

²⁰ «Статистичні дані за 2017 р.: Форма N-13. Звіт про аборти» // сайт: *Центр медичної статистики МОЗ України*, <www.medstat.gov.ua/ukr/statdan.html> (дата звернення: 15 вересня 2018).

неофіційно, нелегально. Наприклад, у 2010 році голова Всеукраїнського благодійного фонду «За гідність людини» Геня Самборська висловила так:

Зараз офіційна статистика показує більше, ніж 150 тисяч на рік. Але і наші працівники Міністерства охорони здоров'я також погоджуються з тим, що ця цифра в декілька разів більша, оскільки багато абортів робляться в приватних клініках. Найкращим шляхом була б зміна ментальності нашого населення²¹.

Тобто можна зробити висновок, що для того, щоб мати уявлення про масштаби абортів в Україні у 2010 році, потрібно цифру 150 тисяч помножити як мінімум у 2-3 рази. Так само можна спробувати порахувати число абортів і сьогодні. Проте, потрібно також враховувати, що є аборти, які не фіксуються:

...Тобто це може бути також один з чинників зниження кількості абортів в Україні. Які ще чинники? Нереєстрація абортівної дії багатьох засобів, які вважаються контрацепцією, а насправді є абортівними. Це є гормональна контрацепція – таблетка, міні-таблетка, це і так звана «morning after pill» «таблетка завтрашнього дня чи ранку опісля» після статевих стосунків – це є абортівний засіб. Отже, коли просто ці випадки статистично не фіксуються²²...

З цього випливає, що статистично не ведеться облік абортів, які могли бути вчинені шляхом прийому контрацепції, що має абортівну дію. Тому потрібно пам'ятати, що справжнє число абортів значно перевищує офіційну статистику.

1.2. Чинники, що зумовлюють поширення абортів в Україні

До чинників, які зумовлюють поширення абортів, можна зарахувати такі: це контрацепція; ранні статеві стосунки; пропаганда так званої «свободи» (коли на перше місце висувається право жінки вибирати, але при цьому заперечується

---

²¹Н. КОВАЛЕНКО – Н. ШЕРЕСТЮК, «Дві третини підліткових вагітностей закінчуються абортom – медики» // сайт: *Радіо Свобода*, 19 грудня 2018, <https://www.radiosvoboda.org/a/2020472.html> (дата звернення: 18 вересень 2018).

²²Петро ГУСАК, «Інтерв'ю від 10.12.2018» / інтерв'юер М. Гусак // приватний архів автора, аудіозапис, с. 21. (Див. Додаток).

право дитини на життя); тиск зі сторони чоловіка, родини, друзів, знайомих, суспільства; споживацька «культура смерті», пропаганда абортів тощо.

Щодо контрацепції, то вона використовується для уникнення зачаття: «Контрацепція (від латинського *contra conceptionem* – проти зачаття) – це засоби, спрямовані проти приходу людини в життя»²³. Сама «контрацептивна ментальність» розглядає дитину як щось, від чого потрібно захищатись (щоб не було зачаття). Це вже є хибне трактування дитини не як Божого дару, але як «проблеми», якій потрібно запобігти. А від такого розуміння дуже легко перейти до трактування дитини як проблеми, яку потрібно усунути, коли не вдалося запобігти. Саме так діє мережа контрацепції. Існують засоби, що запобігають зачаттю, але також існують засоби, які спрямовані на те, щоб дитина, яка вже зачалась не змогла вижити в лоні матері, наприклад, «таблетка наступного дня»:

...якщо ж це вже запізно для пригнічення овуляції, або овуляція вже відбулася, то, незважаючи на «таблетку наступного дня», може зачатися дитина. Однак, таблетка гальмує її просування далі по фаллопієвій трубі й також перешкоджає нідації–закріпленню дитини в слизовій оболонці матки, так, що дитина помирає²⁴.

Таким чином потрібно чітко зазначити, що ця «таблетка наступного дня» є не просто контрацептивним засобом, як її називають, але ранньоабортивним. Це один із прикладів, який чітко показує як контрацепція зумовлює аборт.

Про зв'язок контрацепції із абортами говорить також лікар, акушер-гінеколог Зореслава Городенчук:

Підлітки і дуже молоді жінки через психологічну незрілість і відсутність достатньої мотивації, зрозуміло, часто неспроможні пунктуально дотримуватися рекомендацій щодо приймання оральних контрацептивів, що суттєво знижує їх ефективність. Як

---

²³Томас Шенк та ін. Секс і 7я, с. 49.

²⁴Там само, с. 54.

наслідок, настає «небажана» вагітність, яка у більшості випадків закінчується абортom із притаманними йому ускладненнями і наслідками²⁵.

З цього випливає, що можна простежити зв'язок вживання контрацепції із пізнішим нахилом до абортu, у випадку її «неспрацьовування». Тут потрібно наголосити, що вельми руйнівною є сама «контрацептивна ментальність» як така, оскільки вона спонукає до ворожого і неприйняттого ставлення до дитини як до «проблеми», яку потрібно вирішити, – аж до тієї міри, що чинять аборт (щодо чиннику ранніх статевих стосунків, то тут потрібно уточнити, що мається на увазі дошлюбні статеві стосунки).

Важливо зазначити, що в Україні триває хронічна форма сексуальної революції. Існує тенденція серед молоді все менше і менше прислухатись до морального вчення Церкви. Відбуваються підліткові передчасні статеві стосунки, наслідком яких може з'явитись дитина, яку вони вважають «побічним продуктом». Якщо молоді люди не задумували стати батьком та матір'ю, то аборт може стати їхнім рішенням²⁶. Тому може виникнути ситуація, коли дівчина, яка завагітніла, внаслідок таких статевих стосунків, залишається сама наодинці з дитиною, бо хлопець – батько дитини її не підтримує, не бере відповідальності на себе за дитину, але каже, що дівчина сама повинна знати, що робити. Тоді така дівчина легко може потрапити під вплив оточуючих, які можуть нав'язати їй рішення зробити аборт. Ось приклад свідчення дівчини:

Я завагітніла. Відразу для всіх посторонніх стало зрозуміло, що я не повинна родити дитину: це сором. Мій хлопець на два роки молодший від мене, а я була на першому курсі навчання. Що скажуть люди? Мій друг залишив рішення цього питання за мною. Він сказав: «Ти сама повинна знати, що тобі робити». Але я не знала. Тиск збоку ставав щораз сильнішим. Мене загнали в глухий кут. Людям зі сторони вдалося

---

²⁵З. Городенчук. Похмурі тіні велетня на глиняних ногах, або факти з історії одного сумнівного експерименту. Гормональні контрацептиви і молодь // сайт: *Домашня Церква*, 10 жовтня 2013, <http://dc.lviv.ua/zhuttya_v_podruzhzhi/prirodno-i-nadiyno/1614-pohmur-tn-veletnya-na-glinyanih-nogah-abo-fakti-z-storyi-odnogo-sumnvnogo-eksperimentu.html> (дата звернення: 20 вересня 2018).

²⁶Пор. Петро ГУСАК, «Інтерв'ю від 10.12.2018», с. 18-19. (Див. Додаток).

нав'язати мені своє рішення. (...) День, коли мені робили аборт, став неначе тавром, якого я ніколи не позбудусь²⁷.

Щодо пропаганди т.зв. «свободи вибору», то існують думки, наприклад, що «жінка – людина, і вона має право на власне тіло...»²⁸ або, що жінка не зобов'язана підтримувати життя дитини²⁹. Тут у першому випадку потрібно чітко розрізнити, що плід у лоні жінки є дитиною і є людиною вже від моменту зачаття, і тіло дитини не є тілом жінки, а отже жінка не має права на тіло дитини. У другому випадку така думка не знаходить виправдання: «Припустімо, що жінка не зобов'язана підтримувати життя дитини. Це означає лише, що вона має право припинити свою підтримку, але не дає їй права вбивати дитину. А аборт – це вбивство»³⁰.

Таким чином пропаганда «прав» та «свободи» часто не враховує власне справжніх прав та свободи тих дітей, які вже зачалися і спонукає до абортів – порушення їхнього основного права на життя.

Існує також і такий чинник поширення абортів як пропаганда цього вчинку. Це може бути націленість лікарів на аборт в клініках:

...є численні випадки, коли жінка приходить ставати на облік з черговою вагітністю і її з порога зустрічають в дільничній поліклініці в гінекологічному відділенні словами, з ходу: «Що, будемо робити аборт?»³¹.

Проте, це також може бути пряме пропагування абортів різними організаціями, наприклад, міжнародною організацією Amnesty International – за словами Петра Гусака, на даний час Amnesty International заохочує аборт як

---

²⁷ Міріам... чому ти плачеш? Страждання жінок після абортів / Пер. з нім. Федора Шумиляка. – Львів: Місіонер, 1999, с. 12.

²⁸ «Жорсткий контроль жіночого тіла: соціолог обґрунтувала право на аборт» //сайт: *Obozrevatel*, 05 жовтня 2016, <<https://www.obozrevatel.com/ukr/society/90158-zhorstkij-kontrol-zhinochogo-tila-sotsiolog-obgruntuvala-pravo-na-abort.htm>> (дата звернення: 4 грудня 2018).

²⁹ С. ШВАРЦ, *Моральна проблематика абортів*, с. 146.

³⁰ Там само, с. 148 -149.

³¹ Петро ГУСАК, «Інтерв'ю від 10.12.2018», с. 13. (Див. Додаток).

право людини³². На його думку твердження «Аборт є правом людини», «Моє тіло – моє діло», «Право жінки», «Право вибору» декларують феміністичні організації³³.

Що стосується чиннику тиску зі сторони оточення, то це, справді, може стати великим викликом для жінки. Якщо чоловік, родина, друзі, знайомі чи більшість оточення спонукає жінку зробити аборт, то дійсно їй може бути нелегко втриматися, щоб не прийняти фатального рішення. Тому тиск зі сторони оточення може мати вирішальний вплив. Проте, навіть коли всі проти дитини (їхній вибір лежить на їх відповідальності), то в такій ситуації потрібно, уповаючи на Божу підтримку, вибрати життя. Адже дитина – дарунок Бога. Отже, Він захотів, щоб вона була, а значить Він її не покине і не покине матір, яка прийме Його волю і збереже життя дитини: «Бо навіть, як покине мене рідний батько-мати, Господь мене до себе прийме» (Пс 27,10).

Хоча грандіозним чинником поширення абортів вважається контрацепція, проте коріння контрацепції та переривання вагітності містяться у гедоністичному і безвідповідальному ставленні до статевого життя:

... Безсумнівно, контрацепція і переривання вагітності з погляду моралі є двома принципово різними видами зла: один суперечить повній правді статевого акту як правильного вияву любові між чоловіком і жінкою, інший знищує життя людської істоти; перший суперечить цноті подружньої чистоти, другий є суперечним із цнотою справедливості і безпосередньо ламає Божу заповідь: «Не вбивай!» ... В дуже багатьох випадках коріння цих учинків містяться в гедоністичному й безвідповідальному ставленні до статевого життя і спирається на егоїстичну свободу, яка бачить у продовженні роду перешкоди для повного розвитку особистості людини³⁴.

З цього випливає, що, можливо, непрямий, але, все-таки, вплив на поширення практики контрацепції та абортів має «культура смерті». Саме ця «культура» спонукає людей до втілення власних бажань як прояву

---

³²Пор.: Там само, с. 15. (Див. Додаток).

³³Пор.: Там само.

³⁴ІВАН ПАВЛО ІІ, *Evangelium Vitae*, 13.

псевдосвободи, нехтуючи правами інших. Св. Іван Павло II в енцикліці *Evangelium Vitae* зазначає:

Щоправда, подеколи відібрати зачате чи при смертне життя спонукає погано усвідомлений альтруїзм або звичайне людське співчуття, та все ж не можна заперечити, що як така, культура смерті є виявом цілковито індивідуалістичного розуміння свободи; вона остаточно стає сваволею «сильніших» і спрямовується проти слабших, приречених на загибель³⁵.

Можна зробити висновок, що якщо людина сприймає свободу в індивідуалістичній формі для втілення власних бажань та потреб і переносить її на стосунки з іншими, а зокрема на статеве життя, яке сьогодні часто пропагується суспільством як щось легкодоступне, безвідповідальне та безладне, то тоді її свобода переходить у трактування інших як засобу для власного задоволення або задоволення власних потреб. Якщо з таким налаштуванням людина використовує свою статевість, яка є плідною, то вона радо погоджується на контрацепцію, щоб не було зайвих «проблем». А коли контрацепція не спрацьовує, то може допуститися іншого способу – так званого «переривання вагітності»: дитина у безладних статевих стосунках, де існує гедоністичне сприйняття одне одного, виявляється небажаною та неочікуваною:

Зовсім по-іншому трактують це ті, які ставляться до сексуальності з радикально гедоністичної точки зору. Їхнє «сексуальне життя» стоїть в першу чергу на службі їхньому задоволенню, і цій «насолоді», як сказали б раніше, підпорядковуються всі сексуальні практики. Вони користуються своєю сексуальною похиттю як засобом насолоди і, тому визнають лише ті межі, які випливають із будь-якої шкоди, яку може завдати їм певна сексуальна дія. Такою «шкодою» перш за все вважають ризик статевого захворювання, СНІД, поранення..., кримінально-правові висновки під час застосування насильства або зловживання дітьми чи знову ж таки небажана вагітність. Вони сприймають дитину лише як перешкоду, певний різновид ворога їхній насолоді³⁶.

---

³⁵Там само, 19.

³⁶А. Ляун, *Любов і партнерство з католицького погляду*, § 114.

Таким чином потрібно зазначити, що споживацька гедоністична культура смерті прямо чи непрямо стає чинником поширення абортів.

Розглядаючи ситуацію України, варто також згадати про додаткові чинники, що призводять до абортів: «недостатнє матеріальне забезпечення»³⁷, «незрілість фізична і психологічна»³⁸, «аргументація нестабільною соціальною ситуацією»³⁹. Не останню роль у цьому також відіграє наявність активних воєнних дій в Україні:

Йде вже майже 5 років війна в Україні і з одного боку, деякі матері таки хочуть надолужити ті втрати, незважаючи на те, що чоловік постійно під постійною небезпекою і може не повернутися, загинути на передовій, тим не менше, вони хочуть народжувати; інші ж аргументують це тим, що дитина буде рости без батька і взагалі в військових умовах в тій суспільній плутанині, хаосі, розрусі, яка зараз все більше і більше наростає, не можуть собі дозволити мати дитину, тобто більше дбають про себе, аніж про ту дитину, тому що дбати про дитину шляхом її вбивства – це ще одна нісенітниця⁴⁰.

Тобто, чинником для здійснення абортів в Україні в останній час є також військові дії, небезпека смерті батька дитини, суспільна плутанина, хаос та розруха.

Необхідно наголосити також на тому, що суттєвим чинником поширення абортів в Україні є їхній легальний статус. Незважаючи на певні обмеження, аборти в Україні є дозволені і, зокрема, через такий статус набувають поширення, адже якщо щось законодавчо дозволене, то воно набуває поширення:

Оскільки ми зараз живемо посеред «культури смерті», себто коли легально дозволено знищувати людське життя на його етапі розвитку до народження і це набуло масових масштабів, тому що не всі слухають Церкву, не всі хочуть прислухатися до Божих Заповідей, але до законодавства здебільшого прислухаються. Ніхто не хоче входити в

---

³⁷ «Заборона абортів: за і проти» // сайт: *Українська правда*, 9 квітня 2012, <<https://life.pravda.com.ua/health/2012/04/9/100204/>> (дата звернення: 1 грудня 2018).

³⁸ В. БЛОУСОВ – Т. ДРОБОВИЧ – П. МЕЛЬНИК, «Штучне переривання вагітності: прогалини в цивільному законодавстві» [PDF] // *Юридичний вісник* №1 (38) (2016), 99-101.

³⁹ Петро ГУСАК, «Інтерв'ю від 10.12.2018», с. 17. (Див. Додаток).

⁴⁰ Там само.

конфлікт з законодавством і, відповідно, якщо щось законодавчо дозволено, то воно набуває поширення⁴¹.

Відповідно, якщо здійснення переривання вагітності дозволяється законом, то це сприяє поширенню абортів. Адже при таких умовах не виникатиме конфлікт із державою і ніхто не заставить відповідати перед законом за вчинене вбивство. Тому можливість в Україні легально робити аборти сприяє їхньому поширенню.

1.3. Негативні наслідки абортів

У документі УГКЦ «Захистімо зачате життя» щодо наслідків абортів сказано:

Доведено, що для організму матері аборт пов'язаний із понад сотнею фізіологічних ускладнень. До них належать онкологічні захворювання, інфекції статевих органів, порушення менструального циклу, ушкодження матки та інших внутрішніх органів, часті запаморочення, тромбози... У деяких випадках аборт може закінчитись смертю жінки. Його тривалими фізіологічними наслідками є безпліддя, викидні, передчасні пологи під час наступних вагітностей, ендометріоз, загроза позаматкової вагітності; зростає число хворих дітей, із різними фізичними вадами⁴².

З цього випливає, що аборт дуже негативно впливає на організм матері і може спровокувати різні фізіологічні ускладнення та навіть смерть жінки. Важливо наголосити, що аборт також може спричинити такі важкі наслідки, як викидні, передчасні пологи під час наступних вагітностей, загроза позаматкової вагітності та інші, а ці наслідки стосуються вже не тільки жінки, але і її наступних дітей.

Потрібно звернути увагу на те, що аборт впливає на психіку жінки. Як наслідок абортів, у жінки може виникнути депресія, постійне почуття провини, жаль, нервові збудження, статеві розлади, проблеми зі сном, втрата відчуття власної гідності, самоприпинення, прояви емоційної холодності та песимізму,

---

⁴¹Петро ГУСАК, «Інтерв'ю від 10.12.2018», с. 1. (Див. Додаток).

⁴²УГКЦ: Богословський Відділ Патріаршої Курії. Захистімо зачате життя. Богословські, морально-етичні та душпастирські засади моральної оцінки проблеми знищення ненароджених дітей, § 95.

порушення спілкування з рідними й іншими людьми, втрата пам'яті, схильність до наркологічних захворювань, різка зміна характеру особистості. Присутність цих наслідків називають постабортивним синдромом (скорочено: ПАС)⁴³. Таким чином після абортів жінка може мати як фізіологічні проблеми щодо свого тіла, так і психологічні проблеми щодо своєї душі.

Варто зазначити, що насправді аборт впливає не тільки на жінку, але й на чоловіка. Секретар Синоду єпископів УГКЦ владика Богдан Дзюрах у своєму інтерв'ю розповів, що в середині дев'яностих років в одній з львівських газет була опублікована велика стаття з підсумками міжнародного конгресу, який відбувався у Львові і на якому говорилося про причини алкоголізму, зокрема в українському суспільстві. У своїх висновках на даному конгресі швейцарські лікарі стверджували, що дуже часто спостерігається прямий зв'язок між абортів, який вчинила жінка, та алкоголізмом чоловіка⁴⁴.

Таким чином можна зробити висновок, що аборт має важкі психологічні наслідки також для чоловіка – батька дитини, який був до неї дотичний більше на душевному рівні, аніж на фізичному. Причина алкоголізму може полягати саме в намаганні себе заспокоїти, послаблюючи психологічні прояви постабортивного синдрому.

Необхідно звернути увагу, що наслідками абортів є проблеми, які обтяжують життя всього суспільства:

Поряд з тим аборт породжує цілу серію проблем, котрі обтяжують життя усього суспільства. Так, внаслідок абортів збільшується кількість мертворождалих дітей і передчасних пологів у жінок, що в минулому робили абортів; зростає число хворих дітей з різними фізичними вадами; практика абортів опосередковано сприяє безвідповідальній сексуальній поведінці серед молоді тощо. Внаслідок його застосування твориться так звана «культура абортів» або «культура смерті»:

---

⁴³УГКЦ: Богословський Відділ Патріаршої Курії. Захистімо зачаті життя, § 96.

⁴⁴О. Климончук, «Владика Богдан: є прямий зв'язок між абортів, що зробила жінка, та алкоголізмом її чоловіка» // сайт: УНІАН, 15 травня 2012, <<https://www.unian.ua/health/country/649214-vladika-bogdan-e-pryamiy-zvyazok-mij-abortom-scho-zrobila-jinka-ta-alkogolizmom-jiji-cholovika.html>> (дата звернення: 19 вересня 2018).

вагітність часто сприймається як хвороба, абортівні препарати – як звичайні ліки, а самі аборти – як буденні операції⁴⁵.

З цього випливає, що практика абортів, насправді, призводить до деструктивних наслідків і також руйнує ментальність усього суспільства, якому насаджується «культура смерті». Внаслідок цього спотворюється розуміння цінності зачатої дитини як великого Божого дару, і дитину сприймають як проблему, яку потрібно вирішити чи усунути. І хоча «людське життя – священне і недоторкане, оскільки походить від Бога і Йому єдиному належить»⁴⁶, в такому контексті його починають сприймати як тягар, проблему, ваду, щось, що треба усунути чи знищити.

Крім цього важливо зазначити, що наслідки абортів відображаються також у всіх задіяних у ньому осіб:

Окрім того, аборти мають згубні наслідки для психологічного і фізичного здоров'я всіх задіяних в них осіб (постабортний синдром у матерів, членів їхніх сімей та лікарів, які проводять аборти, втрата репродуктивної здатності, різні інфекції, смертність жінок під час і після абортів, синдром уцілілих від абортів в дітей, які народжені до чи після вбивства в утробі матері їхніх братів і сестер...)⁴⁷.

Відтак наслідки абортів є негативними як для матері та батька дитини, так і для членів їх сімей, лікарів, які проводять аборти, а також для суспільства в цілому. Окрім цього, наслідком абортів є синдром уцілілих від абортів (скорочено: СУВА) в дітей, які народилися до чи після вбивства в утробі матері їхніх братів і сестер. Цей синдром включає в себе такі прояви: почуття провини,

---

⁴⁵УГКЦ: Богословський Відділ Патріаршої Курії. Захистімо зачате життя. Богословські, морально-етичні та душпастирські засади моральної оцінки проблеми знищення ненароджених дітей, § 97.

⁴⁶«Захистити людське життя, – католицькі єпископи України. Звернення католицького єпископату України: Синоду Української Греко-Католицької Церкви та Конференції Римо-Католицької Церкви в Україні» // сайт: *ДивенСвіт*, 13 березня 2012, <<https://old.dyvensvit.org/articles/7182.html>> (дата звернення: 20 вересня 2018).

⁴⁷Там само.

через те, що особа уціліла, екзистенційний страх, онтологічна провина, недовіра до батьків та інших авторитетних осіб, відсутність самоповаги⁴⁸.

Що стосується духовного виміру, то важливо наголосити, що аборт залишає свої наслідки і моральний тягар відповідальності не тільки на матері дитини, але на всіх, хто був задіяний в ньому. В катехизмі УГКЦ «Христос – наша Пасха» у контексті проблеми відповідальності за аборт зазначається:

Винуватим є і батько дитини, який примушує матір до абортів або покидає її під час вагітності. Співучасниками гріха абортів є також рідні, близькі та друзі, які іноді «змушують» жінку до абортів, виправдовуючи його можливістю збереження доброго імені тощо. І нарешті, остання та велика провина тяжіє на лікарях та інших медичних працівниках, які безпосередньо роблять аборт. Опосередковано провина лягає і на всіх тих, хто на суспільному рівні захищає та пропагує абортів⁴⁹.

Аборт є негативним вчинком і, «як і будь-яке інше вбивство людини, є гідним осуду»⁵⁰. Аборт як вбивство є гріхом, оскільки порушує п'яту Божу Заповідь: «Не вбивай!», та якщо здійснений свідомо і добровільно, то розриває зв'язок з Богом. Однак потрібно не впадати у відчай, але пам'ятати про покаєння та навернення, адже «Бог Отець не бажає погібелі і відкинення грішника, але завжди відкритий до каятника і до його щирого покаєння, яке від Його імені приймає Церква-Мати»⁵¹.

Стосовно наслідків абортів для українського суспільства потрібно зазначити, що наслідком абортів стало зниження рівня народжуваності: «Через поширеність і доступність абортів виникає серйозна демографічна проблема. У країнах, де таке явище набуває широкого розповсюдження, рівень народжуваності різко падає. Яскравим прикладом цього є Україна»⁵².

---

⁴⁸ Д-р М. Пеетерс Ней, «Постабортний синдром (ПАС) та Синдром уцілілих від абортів (СУВА)» // сайт: *Домашня Церква*, 3 червня 2016, <http://dc.lviv.ua/zhuttya_v_podruzhzhi/zaxist-zitya/4230-postabortniy-sindrom-pas-ta-sindrom-ucilih-vd-abortu-suva.html> (дата звернення: 20 вересня 2018).

⁴⁹ *Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха»*, § 884.

⁵⁰ УГКЦ: Богословський Відділ Патріаршої Курії. *Захистимо зачаті життя. Богословські, морально-етичні та душпастирські засади моральної оцінки проблеми знищення ненароджених дітей*, § 98.

⁵¹ Там само, § 99.

⁵² Там само, § 97.

За словами Петра Гусака, голови ЛОГО «Рух за життя», наслідком абортів для України є спад демографії⁵³. Він також зазначив, що в Україні число старших людей є більшим, ніж новонароджених дітей та дітей молодого віку й по мірі росту такої тенденції збільшуватиметься кількість старих людей, яких буде потрібно доглядати, забезпечувати коштами, соціальною опікою та пенсією, а також зменшуватиметься кількість молоді, яка буде здатною заробляти та платити внески для людей похилого віку⁵⁴. Отже, молоді люди не зможуть утримувати всіх людей пенсійного віку.

Потрібно звернути увагу також на те, що постабортний синдром має негативні наслідки для цілого народу, оскільки цей синдром як провина за абатованих дітей лягає на цілу націю та обеззброює її у боротьбі, яку вона веде⁵⁵. Він також пояснює, що людина, яка відчуває на собі вину вбивства, є нездатною твердо чинити спротив агресії ззовні чи окупації зсередини і крок за кроком обстоювати свої права⁵⁶. Таким чином, можна ствердити, що наслідком абортів та постабортного синдрому для української нації є обеззброєння її у боротьбі.

1.4. Аборт у законодавстві України

В Україні, станом на сьогоднішній день, операції з переривання вагітності, хоч і мають певні обмеження зі сторони законодавства, все-таки не є цілковито забороненим явищем. Штучне переривання вагітності може здійснюватись чи ні в залежності від терміну вагітності, тобто від віку зачатої дитини.

У статті 281 ЦКУ (Цивільного кодексу України) містяться такі положення щодо штучного переривання вагітності: «Штучне переривання вагітності, якщо

Пор. «Звернення католицького єпископату України: Синоду Української Греко-Католицької Церкви та Конференції Римо-Католицької Церкви в Україні» (про заборону абортів) // https://risu.org.ua/ua/index/resources/church_doc/ecumen_doc/47278/ (Дата звернення 4 грудня 2018).

⁵³Пор.: Петро ГУСАК, «Інтерв'ю від 10.12.2018», с. 19. (Див. Додаток).

⁵⁴Пор.: Там само.

⁵⁵Пор.: Там само, с. 20. (Див. Додаток).

⁵⁶Пор.: Там само.

вона не перевищує дванадцяти тижнів, може здійснюватися за бажанням жінки. У випадках, встановлених законодавством, штучне переривання вагітності може бути проведене при вагітності від дванадцяти до двадцяти двох тижнів»⁵⁷. З цього випливає, що до дванадцяти тижнів життя дитини аборт можна зробити всього лиш за бажанням жінки, а від дванадцяти тижнів до двадцяти двох тижнів, аборт можна зробити в тих випадках, на які дозволяє законодавство. Згідно Постанови КМУ (Кабінету Міністрів України) від 15 лютого 2006 р. №144 переривання вагітності, терміном від 12 до 22 тижнів відбувається в акредитованих закладах охорони здоров'я у випадках наявності таких хворіб як цукровий діабет, порушення психіки, тощо⁵⁸.

Таким чином життя дитини, яка ще не народилася, віком приблизно до п'яти місяців може бути знищеним. При цьому ті, хто це чинитиме, зможуть захищатись чинним законодавством України, опираючись на нього. З цього випливає, що до п'яти місяців життя у лоні матері, людину можуть позбавити невід'ємного права – права на життя, і, що ще більше прикро, – на це дозволяють закони. Проте, одночасно в Конституції України в II розділі «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» в статті 27 сказано: «Кожна людина має невід'ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави – захищати життя людини. Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань». Таким чином, тут наявна суперечність: з одного боку, кожна людина має право на життя, не може бути свавільно позбавлена життя і її життя має бути захищене державою, а з іншого – дитина, яка знаходиться у лоні матері і життя якої мало б бути захищене державою, може бути позбавлена життя, а її право на життя може просто нівелюватися. Проблема виникає в

---

⁵⁷Д. ГОЛУБОВ, Цивільний кодекс України, проект закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмежень по проведенню операцій штучного переривання вагітності (абортів). Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи», Київ: 04 листопада 2018, §6.

⁵⁸Кабінет Міністрів України, Постанова від 15 лютого 2006 р. №144 Київ «Про реалізацію статті 281 Цивільного кодексу України», <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/144-2006-%D0%BF> (дата звернення: 23 грудня 2018).

тому, що такі закони співіснують, і як наслідок, законодавство дозволяє вбивати невинних ненароджених дітей.

Прихильники абортів звичайно можуть пропагувати тезу: «Плід не є людиною», проте, щодо цієї тези гарно висловлюється Міхал Валах: «Прихильники абортів представляють цю тезу як об'єктивну правду, тоді як сучасна наука говорить інше й погоджується у цьому питанні з позицією католицької Церкви. Ми говоримо про людину з моменту злиття чоловічої та жіночої статевих клітин. Отже, вже зигота є людиною»⁵⁹. Таким чином, маленька дитина, яка ще не народилася, є людиною від моменту зачаття. Але, на жаль, її основне право на життя може бути порушене іншими людьми, які послуговуватимуться Цивільним Кодексом України.

Важливо також висвітлити, що була певна спроба змінити законодавство України. 27 березня 2017 року у Верховній Раді України було внесено проект *Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмежень по проведенню операцій штучного переривання вагітності (абортів)*. В цьому проекті пропонувалися певні зміни, через які штучне переривання вагітності дозволялося б лише у певних випадках, у терміни, що не перевищують двадцяти двох тижнів – за таких умов: а) якщо вагітність несе пряму загрозу життю вагітної жінки; б) якщо є медичні показання щодо патології плоду, несумісної з життям дитини після її народження; в) якщо зачаття дитини відбулось в результаті зґвалтування. Ця пропозиція була відхилена⁶⁰. Звичайно, така спроба змін в законодавстві є далеко не такою, яка мала би бути. Бо потрібно чітко усвідомити: «Аборт – це вбивство. Убивство не можна виправдати, навіть якщо воно має на меті полегшити біль, чи навіть виправити величезну несправедливість – забрати в жінки дитину, нав'язану їй

---

⁵⁹ «10 пунктів брехні про аборти» // сайт: *Кредо*, 4 жовтня 2016, <<http://credo.pro/2016/10/165912>> (дата звернення: 18 вересня 2018).

⁶⁰ Д. ГОЛУБОВ, «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмежень по проведенню операцій штучного переривання вагітності (абортів). Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи», §6.

супроти волі»⁶¹. Тому аборти мали би бути заборонені повністю, оскільки, незважаючи на всю тяжкість і особливість вище згаданих умов, ними не можна виправдати вбивство невинної дитини. Проте, вона принаймні могла б зменшити кількість здійснення абортів.

Підсумовуючи, слід ствердити, що у законодавчій сфері України аборти, на жаль, є легалізованими. Тому маленька дитина в лоні матері, яка ще сама не може себе захистити, підлягає ризику смерті – завдяки недолугим законам, які дозволяють її вбити.

Розглядаючи статистичні дані щодо абортів в Україні, чинники, які призводять до їх поширення, законодавчу сферу в цьому питанні, а також, враховуючи наслідки цього явища для України, потрібно визнати, що аборт за своєю суттю залишається дуже нагальною проблемою України, яку варто вирішити. І навіть якщо би здійснювався тільки один аборт на рік, позбавлення життя всього лиш однієї дитини, чи ембріона з особливими потребами, то і це було би злодіянням і нагальною проблемою⁶². Натомість в Україні, як протягом 90-х років, так і в 2001-му, в 2011-му чи, навіть, в 2017-му роках статистика показує далеко ширші масштаби цього явища.

Отож, панорамно дослідивши явище абортів в українських реаліях, слід підсумувати з допомогою наступних тез:

- в Україні, якщо брати до уваги тільки офіційну статистику (тобто, без урахування абортів, здійснених нелегально), можна з впевненістю ствердити, що аборти є дуже поширеним явищем;

- основними чинниками поширення абортів в Україні є легальний статус абортів, ранні статеві стосунки, недостатнє матеріальне забезпечення, війна та інші;

- для України наслідками абортів стало зниження рівня народжуваності та спад демографії;

---

⁶¹С. ШВАРЦ, *Моральна проблематика абортів*, с. 190.

⁶²Пор.: Петро ГУСАК, «Інтерв'ю від 10.12.2018», с. 20. (Див. Додаток).

- в Україні до дванадцяти тижнів життя дитини аборт можна зробити всього лиш за бажанням жінки, а від дванадцяти тижнів до двадцяти двох тижнів, – у випадках, дозволених законодавством.

Таким чином, в Україні переривання вагітності є поширеним і, на жаль, дозволеним явищем, й тому існує проблема захисту ще не народжених дітей.

РОЗДІЛ 2

СИНОДАЛЬНА ПРОГРАМА УГКЦ ЩОДО ПРОТИДІЇ АБОРТАМ: ВСТАНОВЛЕННЯ ПЕРЕДУМОВ ТА СПРОБА БОГОСЛОВСЬКО-ПРАКТИЧНОГО АНАЛІЗУ

Церква завжди проповідувала високу цінність та гідність життя кожної людини. Одна з Божих Заповідей застерігає людей перед неналежним ставленням до людського життя, а церковні достойники часто пригадують пастві про святість людського життя. Ситуація з поширеною практикою абортів в Україні, з неналежним захистом життя людини (від його початку і до природної смерті) в українському законодавстві, неодноразово була предметом обговорення та богословського пошуку рішень на Соборах УГКЦ. Дослідження богословів, ембріологів, медиків підтверджують деструктивні наслідки переривання вагітності не тільки для фізичного, але також для психічного та духовного здоров'я людини. Тому ієрархи УГКЦ намагалися шукати рішення проблеми абортів в Україні не лише в межах своєї Церкви, але й у тісній співпраці з представниками інших Церков, а також з державними структурами. Наприклад, співпраця з Міністерством охорони здоров'я України по напрацюванню програми протидії абортам в Україні, пропозиції змін до законодавства.

З ініціативи мирян та духовенства УГКЦ, а також інших церковних структур та організацій були напрацьовані спеціальні пропозиції як на науково-богословській площині, так і на площині соціально-політичної активності Церкви, що лягли в основу прийняття та затвердження Синодом єпископів УГКЦ «Програми протидії абортам в Україні».

2.1. Науково-богословські ініціативи як передумова для прийняття «Програми протидії абортам в Україні»

Серед багатьох здійснених в останні десятиліття науково-богословських ініціатив, на особливу увагу заслуговує стаття о. Ігоря Бойка «Духовне

навернення і зцілення після абортів – завдання священика у Святому Таїнстві Покаяння». Приводом до написання даної статті у 2004 р. стала наочна «проблема великої моральної та духовної кризи в сучасному зматеріалізованому світі та обездуховленому суспільстві»¹. В даній статті о. Ігор Бойко зазначає, що не можна заперечити, що в наш час ми спостерігаємо свідомість людей, яка кладе під загрозу життя людини через легкодоступні контрацептивні та абортивні засоби, легалізацію абортів (зокрема й в Україні), здійснення експериментів на «зайвих» людських ембріонах, одержаних з допомогою репродуктивних технік, та їх задумане знищення, намагання клонувати людину, узаконення евтаназії (у певних країнах) та різні способи маніпуляції життям людини². Стаття має підрозділи під назвою: «Завдання священика – наслідувати Христа» і «Святе Таїнство Покаяння – місце зустрічі з Ісусом Христом».

У першому підрозділі «Завдання священика – наслідувати Христа» о. Ігор Бойко пише, що священик у Сповіді покликаний чинити як духовний лікар, діючи за прикладом Ісуса Христа, тобто виліковувати людей, які мають духовні хвороби³. Він підмічає, що священик дуже часто є першою людиною, до якої може удатися жінка у своїх ваганнях чинити аборт або зберегти вагітність⁴. В такому випадку завданням священика є спромогтися захоронити жінку від тиску, який може бути з боку різноманітних людей, позитивно настроєних щодо переривання вагітності⁵. Автор статті також зазначає, що на шляху до духовного зцілення вартує старатися допомогти жінці, яка вчинила аборт, згадати минуле, не побільшуючи її болю⁶. Він також пише про надію:

---

¹І. Бойко, *Духовне навернення і зцілення після абортів – завдання священика у Святому Таїнстві Покаяння* / Вісник №4 «Гідність людського тіла», с. 71.

²Пор.: Там само.

³Пор.: Там само, с. 76.

⁴Пор.: І. БОЙКО, *Духовне навернення і зцілення після абортів – завдання священика у Святому Таїнстві Покаяння*, с. 76.

⁵Пор.: Там само.

⁶Пор.: Там само, с. 78.

Надія для жінки – як світло в кінці темного тунелю: надія заохочує її сказати «так» необхідності віри в Бога, який є Любов і закликає її до навернення. Цей Бог-Любов хоче дати їй знати, що все можливе, незважаючи на безсонні ночі та прихований страх. І тут завдання священика – допомогти їй віднайти надію⁷.

Таким чином з цього випливає, що для жінки, яка вчинила аборт є дуже важливо побачити надію, щоб повірити в Бога, Який любить її і навернутися.

У другому підрозділі «Святе Таїнство Покаяння – місце зустрічі з Ісусом Христом» о. Ігор Бойко пише зокрема про те, що у Святому Таїнстві Покаяння через посередництво священиками маємо зустріч з Ісусом Христом⁸. Він також зазначає, що завданням священика є повідомляти: той, хто духовно зцілює, - це Ісус Христос; а також наголошує, що священик повинен допомогти жінці усвідомити, що Бог вірить у неї⁹.

Вартує також звернути увагу, що о. Ігор зауважує наступне: Святе Таїнство Покаяння є духовним скарбом, якого найбільше потребує наше теперішнє суспільство; а особливо жінка, яка здійснила аборт, та інші люди, які до нього причетні¹⁰.

Наприкінці своєї статті о. Ігор Бойко подає звернення Папи Івана Павла II з його енцикліки *Evangelium Vitae* до жінок, що здійснили переривання вагітності. В цьому зверненні йдеться про те, що Церква розуміє, скільки факторів могло вплинути на їхнє рішення перервати вагітність і впевнена, що у численних ситуаціях це було болюче рішення. Папа також наголошує, що, все-таки, те, що відбулося було і буде дуже негідним. Однак він також закликає, не сумувати та не втрачати надії, але з покорою та довір'ям покаятися, якщо цього ще не було зроблено. Він зазначає, що Отець усього милосердя очікує їх, щоб обдарувати їх своїм прощенням і миром у Таїнстві Примирення. Також Папа запевняє їх, що вони зрозуміють, що нічого ще не втрачено, і зможуть попросити вибачення в їхньої дитини, яка вже живе в Бозі. Окрім цього він

---

⁷Там само.

⁸Пор.: Там само, с. 79.

⁹Пор.: Там само, с. 80.

¹⁰Пор.: Там само, с. 81.

пише, що опираючись на поміч та пораду прихильних до них і досвідчених людей, ці жінки зможуть вчинити свій болючий досвід чи не найпереконливішим аргументом у захисті права на життя кожної людини¹¹.

Таким чином о. Ігор майже завершує статтю словами, які висловлені з боку Церкви, та які є і засудженням самого вчинку переривання вагітності, і підтримкою та надією для жінок, і проголошенням можливості прощення та миру від Небесного Отця, і висвітленням того, що можна використати свій досвід як аргумент для оборони людського права на життя.

Підсумовуючи статтю о. Ігоря Бойка «Духовне навернення і зцілення після абортів - завдання священика у Святому Таїнстві Покаяння», можна зазначити, що у даній статті автор, зокрема: 1) прояснює, якими є завдання священика у Таїнстві Покаяння по відношенню до жінки, яка вчинила аборт; 2) наголошує на цінності Св. Таїнства Покаяння, особливо для жінки яка вчинила аборт, а також на тому, що зціляє Ісус Христос; 3) показує в ситуації, коли був зроблений аборт, шлях надії, навернення, прощення та служіння життю, тощо.

Варто зазначити, що стаття о. Ігоря Бойка «Духовне навернення і зцілення після абортів - завдання священика у Святому Таїнстві Покаяння». З ініціативи УГКЦ проблематика абортів у законодавстві стала предметом обговорення Всеукраїнської Ради Церков. Також були оприлюднені звернення ВРЦ до Президента, Уряду, Депутатів Верховної Ради України з проханням, щоб змінити законодавство так, щоб воно захищало життя ще не народжених дітей України. Ці звернення Церкви були підтримані християнськими та громадськими організаціями, які також підписалися під вимогою до влади забезпечити правовий захист життя людини від миті зачаття до природної смерті.

Важливою складовою, яка унаочнює проблему абортів та підсилює реакцію Церкви на неї є резонансна доповідь д-ра філософії Петра Гусака

---

¹¹ Пор.: І. БОЙКО, *Духовне навернення і зцілення після абортів – завдання священика у Святому Таїнстві Покаяння*, с. 83.

Пор. з Іван Павло II. *Evangelium vitae*, § 99.

«Богословське питання *limbus infantium*, „Хрещення кров'ю” абортіваних дітей і молитви за дітей, загиблих внаслідок абортів та викиднів», яку було виголошено на конференції «Богословська та пасторальна позиція УГКЦ стосовно постабортного синдрому (ПАС) та пов'язаних з ним питань»¹². Цю доповідь автор виголосив на науково-практичному заході, що відбувся в УГКЦ як продовження розвитку богословських тверджень Папи Бенедикта XVI про те, що наука Церкви про *limbus infantium* була лише теологуменом¹³.

Варто також зазначити, що внаслідок діяльності в науковому просторі, у 2009 році Міжвідомча робоча група працювала над розробкою Концепції щодо запобігання штучного переривання вагітності (абортів) в Україні (про працю Міжвідомчої робочої групи згадується під час слухання другого питання порядку денного засідання Громадської ради при МОЗ України). Конструктивні пропозиції членів Церков та «ProLife»-організацій не були підтримані, а діяльність Міжвідомчої робочої групи була призупинена. Все це стало рушієм для пошуку нових способів праці, спрямованих захищати життя людини від миті зачаття до природної смерті. Завдяки спільній праці ЛОГО «Рух за життя» та інших активістів напрямку «За життя» із Комісією здоров'я УГКЦ, було розпрацьовано проект «Програми протидії абортів в Україні», який став фундаментом пропозиції для Синоду Єпископів УГКЦ.

2.2. Дискусії та виступи на соборах УГКЦ, пов'язані з проблемами абортів

З 26 по 30 грудня 2001 р. Б. відбувався III-й Архиепархіальний Собор Львівської Архиепархії УГКЦ. Темою Собору було твердження: «Ісус Христос – джерело відродження українського народу». Учасники намагались «внести

---

¹² Див. П. Гусак. «Богословське питання *limbus infantium*, „Хрещення кров'ю” абортіваних дітей і молитви за дітей, загиблих внаслідок абортів та викиднів» // сайт: *Домашня Церква*, 31 жовтня 2015, <http://dc.lviv.ua/nauka_cerkvy/3869-bogoslovske-pitannya-limbus-infantium-hreschennya-krovyu-abortovanih-dtey-molitvi-za-dtey-zagiblih-vnasldok-abortv-ta-vikidnv.html> (31 грудня 2018).

¹³ Див. International Theological Commission, «The Hope of Salvation for Infants Who Die Without Being Baptized» // сайт: *Catholic Culture.org*, <<https://www.catholicculture.org/culture/library/view.cfm?id=7529&CFID=68246686&CFTOKEN=34192239>> (дата звернення: 31 грудня 2018).

свою скромну лепту в духовне відродження»¹⁴ УГКЦ та української держави. Для цього вони мали за мету розглянути тогочасні актуальні «найважливіші соціальні проблеми»¹⁵. На Соборі було розглянуто близько тринадцяти основних тем, у яких говорили про проблеми корупції, наркоманії, особистих узалежнень, розлучень, гідності людини, евтаназії, контрацепції, абортів тощо¹⁶. Як наслідок, було прийнято ряд документів, серед яких – резолюція про шляхи вирішення проблем, пов'язаних з абортами та евтаназією.

У контексті проблематики абортів на детальнішу увагу заслуговує документ III-ого Архiepархіального Собору Львівської Архiepархії УГКЦ Резолюція про шляхи вирішення проблем, пов'язаних з абортами та евтаназією. Даний документ розпочинається з констатації тенденцій щодо зменшення народжуваності в Україні, до «старіння» нації та до зниження числа громадян України. Також в документі згадується, що передбачення на майбутнє є дуже невтішні. В резолюції зазначено, що однією з головних причин цього є поширення абортів та трагічне зниження рівня народжуваності¹⁷. Сам документ містить 24 постанови.

Одною із вагомих постанов даної резолюції була постанова №3 про два завдання для Курії Львівської Архiepархії, а саме: 1) заснувати при шпиталі Митрополита Андрея Шептицького центр реабілітації для жінок, що мають проблеми, пов'язані із незапланованою вагітністю та постабортивними синдромами і 2) виробити чіткий план реалізації деканальних семінарів для священників на тему: «Аборти і abortивні засоби: проблеми і пошуки шляхів

---

¹⁴О. П. Паньків, Відкриття архiepархіального Собору, Львівська архiepархія, Третій архiepархіальний Собор «Ісус Христос – джерело відродження українського народу», Львів-Рудно 26-30 грудня 2001 р. // Документи епархіальних Соборів УГКЦ 2001-2002, т. 1, Секретаріат Патріяршого Собору: Львів 2003, с. 414.

¹⁵О. Т. Савчинський, Вступне слово, Львівська архiepархія, Третій архiepархіальний Собор «Ісус Христос – джерело відродження українського народу», Львів-Рудно 26-30 грудня 2001 р. // Документи епархіальних Соборів УГКЦ 2001-2002, т. 1, Секретаріат Патріяршого Собору: Львів 2003, с. 415.

¹⁶Третій архiepархіальний Собор «Ісус Христос – джерело відродження українського народу», Львівська архiepархія, Львів-Рудно 26-30 грудня 2001 р. // Документи епархіальних Соборів УГКЦ 2001-2002, т. 1, Секретаріат Патріяршого Собору: Львів 2003, с. 417-529.

¹⁷Резолюція про шляхи вирішення проблем, пов'язаних з абортами та евтаназією, Львівська архiepархія, Третій архiepархіальний Собор «Ісус Христос – джерело відродження українського народу», Львів-Рудно 26-30 грудня 2001 р. // Документи епархіальних Соборів УГКЦ 2001-2002, т. 1, Секретаріат Патріяршого Собору: Львів 2003, с. 540.

шанування життя»¹⁸. З цього випливає зокрема й те, що жінки, які б мали наслідки постабортивного синдрому, могли б проходити певну реабілітацію при шпиталі А. Шептицького, тобто не були б залишені напризволяще, але могли б знайти якийсь вихід у важкому, непроглядному становищі після вчинення абортів. Щодо другого завдання про семінари для священників, то внаслідок таких семінарів, священники могли би бути краще обізнані в тематиці проблеми абортів, що ймовірно сприяло б у їх душпастирській праці.

Постанова №5 є рекомендацією для парохів, щоб витворити при парохіях товариство «Рух за життя» та пропонувати моральну і матеріальну допомогу жінкам, які відмовилися від штучного припинення вагітності; а також сприяти приготуванню консультантів з природнього планування родини в Інституті Захисту Життя¹⁹. Таким чином парохі могли б організовувати людей у товариства, позицією яких був би захист життя. Обабіч цього, парохі могли б морально та матеріально підтримати жінок, які не зробили абортів і тим самим «подати руку допомоги» від імені церковної спільноти у непростому шляху материнства, а, через поміч у вишколі консультантів з природнього планування родини, парохі змогли б долучитися до просвітництва людей, які б ймовірно планували свої родини, уникаючи контрацепції та руйнівної ментальності, пов'язаної з нею.

У дванадцятій постанові є рішення вимагати вилучення із ЗМІ непристойних зображень, сцен насильства та реклами контрацептивів²⁰. З цього випливає, що УГКЦ зверталася б до ЗМІ з вимогою очистити їхнє наповнення від того, що по-руйнівному впливає на психіку глядачів та слухачів, а також від реклами контрацепції, яка формує егоїстичну та закриту до нового життя позицію людей щодо любові між чоловіком та жінкою. Таким чином, якщо б ЗМІ поставились належним чином до такої вимоги і вилучили б ці негативні

---

¹⁸ Пор.: Резолюція про шляхи вирішення проблем, пов'язаних з абортами та евтаназією // Документи єпархіальних Соборів УГКЦ 2001-2002, т. 1, с. 540.

¹⁹ Пор.: Там само.

²⁰ Пор.: Там само.

складові зі своїх медіа-ресурсів, то можна було б розраховувати на кращі зміни в суспільстві, зокрема і зменшення абортів.

Постанова № 18 включає в себе рішення, щоб разом із органами державної освіти проаналізувати існуючі програми статевого виховання шкільної та студентської молоді та витворити їх нові редакції у світлі Христової Науки і навчання Церкви, залучаючи до цієї праці священників, медиків, катехитів, педагогів і психологів²¹. Таким чином у програмах статевого виховання будуть враховані принципи Біблійного вчення та навчання Церкви, а це означатиме, що вони можуть стати допоміжною ланкою молодим людям зрозуміти свою статевість, прийняти її і реалізувати згідно Божого задуму.

У постанові № 20 закладено рішення, щоб приготувати звернення до Президента України, Кабінету Міністрів України та Верховної Ради України, в якому йшлося б про невідповідність з моральними християнськими принципами статей 48 і 50 Закону України “Про охорону здоров'я” Конституції України та була б вимога скасувати їх, а також у зверненні мала б бути вимога припинити співпрацю держави з Міжнародною Федерацією планування сім'ї, яка розповсюджує і популяризує засоби для абортів²². Таким чином завдяки такому зверненню можна було б розраховувати на його врахування державною владою і, як наслідок, на позитивні зміни в Законі України “Про охорону здоров'я Конституції України.

Розглянувши вибіркві постанови резолюції про шляхи вирішення проблем, пов'язаних з абортами та евтаназією, можна підсумувати: 1) резолюція містить цілісний підхід для вирішення проблем, пов'язаних з абортами та евтаназією, бо включає і працю на парафіяльному, і на законодавчому, і на суспільному рівнях тощо; 2) рішення резолюції провокують до інтелектуального вишколу священників; 3) у резолюції є рішення щодо

---

²¹Пор.: Там само.

²² Пор.: Резолюція про шляхи вирішення проблем, пов'язаних з абортами та евтаназією // Документи єпархіальних Соборів УГКЦ 2001-2002, т. 1, с. 542.

просвітницької діяльності серед молоді (наприклад, програми статевого виховання), а також серед суспільства в цілому; 4) резолюція вміщає практичні рішення (наприклад, створення реабілітаційного центру для жінок).

Ще однією важливою складовою у процесі пасторальної протидії абортам, що реалізувалась на синодальній площині УГКЦ можна вважати доповідь о. Петра Рака «Аборти, дітовбивство», яка була виголошена на третій сесії Патріаршого Собору «Ісус Христос — джерело відродження українського народу» (30.06-04.07 2007 р.). Дана доповідь складається з таких частин: «Вступ», «Переривання вагітності», «Українське законодавство», «Співвідповідальність», «Масштабність злочину», «Соціальне бачення дитини», «Навчання Церкви» та «Вихід із становища».

У другій частині цієї доповіді «Переривання вагітності», о. Петро Рак висвітлює зокрема позицію Хартії Прав Родини: «Аборт – безпосереднє порушення права кожної людської істоти — права на життя»²³. З цього випливає, що Хартія Прав Родини визнає, що аборт як такий здійснюється не просто над плодом, але над людською істотою і порушує її основне право.

о. Петро Рак у третій частині своєї доповіді розглянув українське законодавство. Він зазначив наступне: «У перші 12 тижнів вагітності доступні послуги з проведення абортів гарантовані усім українським жінкам. Закон дозволяє також переривання вагітності від 12 до 22 тижнів з медичних і т. зв. соціальних показів: наявність трьох і більше дітей, розлучення, хвороба чоловіка»²⁴. З цього випливає, що станом на 2002 рік в Україні законодавство дозволяло робити аборт, тобто вбивати маленьких ще ненароджених дітей, у перші 12 тижнів їхнього життя без жодних застережень. А від 12 до 22 тижнів їхнього життя, законодавство України дозволяло вбити їх тоді, коли в їхній сім'ї

---

²³П. РАК, *Аборти, дітовбивство*, Патріарший Собор УГКЦ «Ісус Христос – джерело відродження українського народу», III-я сесія, Львів 30 червня – 4 липня 2002 р. // Документи патріаршого Собору УГКЦ, третя сесія, м. Львів, 30 червня – 4 липня 2002, Секретаріат Патріаршого Собору: Львів, с. 108.
Цитовано за Хартія Прав Родини /Fialkowski, Włodzimierz/ *Rodzicielstwowzgodzieznatura*. – Poznań: Fundacja «Głosdla Życia», 1999. – с. 94.

²⁴П. РАК, *Аборти, дітовбивство* // Документи патріаршого Собору УГКЦ, третя сесія, с. 109.

вже було троє чи більше їхніх братиків або сестричок; тоді, коли їхні батьки розлучилися; або тоді, коли їхній тато захворів на якусь хворобу.

У п'ятій частині доповіді автор розглядає обсяги злочину абортів. Він зазначає, що якщо розглянути останній рапорт Всесвітньої Організації Охорони Здоров'я, то можна дійти до висновку, що на Землі батьки щорічно здійснюють 40-60 млн. абортів²⁵. Він також порівнює, це явище з Другою Світовою війною, називаючи його масштабнішим від неї, оскільки її жертвами стали близько 40 млн. людей і називає себе та всіх присутніх очевидцями таємної війни супроти найбільш слабких людей²⁶.

У восьмій частині доповіді «Вихід із становища» о. Петро Рак пропонує шляхи для зміни ситуації на краще для вирішення проблеми явища абортів. Найперше він цитує уривок із послання апостола Павла до Ефесян: «Поводьтеся як діти світла! (...) Шукайте пильно того, що Господеві подобається. Не беріть участі у безплідних ділах темряви» (Еф 5,8, 10-11)²⁷. Таким чином можна зрозуміти, що о. Петро немов закликає до відречення від всього, що суперечить Божій волі, заохочуючи чинити те, що є угодне Богові та не брати участі у злих ділах.

Важливо висвітлити, що автор доповіді зазначає, що в сьогоденному суспільстві кожний християнин повинен випрацювати в собі сильний критичний дух, який дозволив би розрізняти «культуру життя» від «культури смерті»²⁸. Також о. Петро у своїй доповіді зацитував слова Папи Івана Павла II:

Потрібна загальна мобілізація сумнів і спільне етичне зусилля, аби запровадити велику стратегію захисту життя. Всі ми разом повинні будувати нову культуру життя, здатну піднімати і вирішувати нинішні, незнані колись питання людського життя.

---

²⁵Пор.: Там само, с. 110.

Пор. з Schooyans M. Ideologia bezpieczeństwa demograficznego // Arenabitwo życia. – Lomianki: Fundacja «Pomoc Rodzinie», 2000. – 70 с.

²⁶Пор.: Там само.

Пор. з Schooyans M. Ideologia bezpieczeństwa demograficznego // Arena bitwy o życie. – Lomianki: Fundacja «Pomoc Rodzinie», 2000. – 70 с.

²⁷П. РАК, *Аборти, дітовбивство* // Документи патріаршого Собору УГКЦ, третя сесія, с. 113.

²⁸Пор.: Там само, с. 114.

Розпочати слід із внутрішнього оновлення самих християнських спільнот. А допоможуть в цьому:

- 1) чуйність сумління щодо вартості людського життя;
- 2) нове відкриття нерозривного зв'язку між життям і свободою;
- 3) поновне відкриття зв'язку, що поєднує свободу з істиною²⁹.

Після озвучення цитати автор зазначив, що даний шлях запровадить нас до відкриття гідності своєї особи і особи ближнього³⁰. Таким чином з цього випливає, що о. Рак вбачає в словах Папи Івана Павла II вказівки до пізнання гідності як своєї, так і ближнього. Тобто велика стратегія захисту життя, яка є побудована на новій культурі життя є дорогою до гідності особи.

Крім цього, в загальному оновленні суспільства потрібно приділити особливу увагу людям, причетним до абарту³¹. О. Петро наголошує, що необхідно знайти в собі сили покаятися в цьому гріху, щоби Бог дарував свою любов і жінці, і чоловікові, і лікареві, і вбитій ними у лоні матері дитині³².

Підсумовуючи, можна ствердити, що у своїй доповіді «Аборт, дітовбивство» о. Петро Рак, розглядає проблематику явища абарту. Він розглядає також сферу українського законодавства і тим самим прояснює, як до цього питання ставиться держава. Автор розглядає масштабність злочину абарту. Потрібно також зазначити, що в кінці своєї доповіді він запропонував певний вихід із цього становища, який полягає в шуканні того, що угодне Богові; у пізнаванні своєї гідності та гідності ближнього; у покаянні для тих, хто причетний до переривання вагітності тощо.

2.3. Листи та звернення УГКЦ та інших християнських осередків до політикуму щодо врегулювання проблеми абартів

В Україні за офіційною статистикою в період від 1991 року до осені 2009 року було вчинено – 32 мільйони абартів (за неофіційною інформацією – 48

²⁹Там само.

Цитовано за ІванПавло II. *Evangelium vitae* № 95-96.

³⁰Пор.: П. РАК, *Аборт, дітовбивство* // Документи патріаршого Собору УГКЦ, третя сесія, с. 114.

³¹Пор.: П. РАК, *Аборт, дітовбивство* // Документи патріаршого Собору УГКЦ, третя сесія, с. 114.

³²Пор.: Там само.

мільйонів абортів)³³. Усвідомлюючи причини і наслідки жахливого масового знищення зачатих дітей до народження, не лише вірні та єрархія УГКЦ, але й чимало інших церковних структур та організацій неодноразово пробували шукати шляхи законодавчої заборони абортів в Україні.

На особливу увагу заслуговує періодичне звернення офіційної УГКЦ до державної влади України з проханням про заборону абортів в Україні. Зокрема, у 2003 році Синод Єпископів УГКЦ подав лист до української влади: Лист Синоду єпископів УГКЦ до Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України щодо проблеми абортів в Україні.

Вданому листі єпископи спершу висвітлюють те, що робить Церква для того, щоб зарадити існуючому явищу неповаги до людського права на життя. Вони виділяють п'ять моментів: 1) Церква постійно підкреслює, що життя є неоціненним даром, подарованим людині люблячим Небесним Отцем; 2) Церква вказує батькам на їхній великий привілей бути разом з Всемогутнім Богом співтворцями життя; 3) Церква акцентує на тому, що акт, який призводить до нового людського життя, повинен здійснюватись із повним розумінням відповідальності, бути актом взаємної любові та любові до майбутнього потомка; 4) Церква підкреслює, що влада чоловіка чи жінки над своїм тілом має межі та в жодному разі не містить рішення „бути, чи не бути” вже існуючому новому життю; 5) Церква наголошує, що не тільки подружжя є відповідальним за життя дитини, але мусить бути підтримка зі сторони суспільства, на яку батьки можуть розраховувати³⁴. Єпископи пишуть, що це все вони намагаються вносити у навчальну програму недільних шкіл та наукових установ, катехизацію та проповіді, а окрім цього, стараються надавати допомогу через благочинні церковні організації та приохочують

---

³³«5-місячний плід вижив після абортів». *ТСН*, Студія 1+1, 27 листопада 2009 // сайт: *ТСН*, 27 листопада 2009, <<https://tsn.ua/video/video-novini/5-misyachniy-plid-vizhiv-pislya-abortu.html>> (дата звернення: 11.12.2018).

³⁴Пор.: «Лист Синоду Єпископів Києво-Галицької Митрополії УГКЦ до Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України щодо проблеми абортів в Україні» // сайт: *Релігійно-інформаційна служба України*, 14 травня 2003, <https://risu.org.ua/ua/index/resources/church_doc/ugcc_doc/34073/> (дата звернення: 1.11.2018).

людей, щоб допомагати потребуючим³⁵. Вони називають це сильними засобами, які, проте, мають межі у своїй природі і є невистачальними для розв'язання проблеми, а тому, зазначають, що для повноцінної розв'язки потрібно ще й праці самого суспільства, особливо на державному рівні³⁶.

Потрібно також наголосити, що в своєму листі єпископи, пишуть про порушення права на життя людини з санкції Держави:

Ми змушені визнати також і те, що основне право, гарантоване Конституцією України кожній людині, - право на життя - з санкції Держави грубо порушується. Поряд з тим, що з Кримінального кодексу України вилучено покарання у вигляді смертної кари, на законодавчому рівні право кожної людини на життя заперечується статтею 50 («Добровільне штучне переривання вагітності») Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», від 19 листопада 1992 року (№ 2802-12). Відповідно до цієї статті, в Україні дозволене безперешкодне проведення абортів до 12-го тижня вагітності, та від 12-го до 28-го тижня вагітності «за соціальними та медичними показаннями»³⁷.

Таким чином з цього випливає, що в Україні порушується право на життя дітей віком до 12 тижнів від їхнього зачаття безперешкодно, а від 12 до 28 тижнів, є певні умови, які дозволяють позбавити життя маленьку людину і тут важливо підкреслити, що ці порушення є дозволені Законом України.

Єпископи висловлюють свою позицію, що такий підхід, коли Держава дає дозвіл позбавляти життя дитину в лоні матері без всякої причини до 12-го тижня вагітності, нібито це життя не людини, а чогось недорогого і безособового, не може бути виправданим і суспільство через Державу законними способами повинно у цьому питанні чітко заявити свою беззаперечну позицію захисту життя людини, виключаючи будь-яке посягання на нього³⁸. Вони зазначають, що потрібно, щоб був чіткий закон, який надавав

---

³⁵Пор.: «Лист Синоду Єпископів Києво-Галицької Митрополії УГКЦ до Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України щодо проблеми абортів в Україні».

³⁶Там само.

³⁷Там само.

³⁸Там само.

би людям, які вступають в акт, що призводить до нового життя, повноту розуміння юридичної відповідальності за свої вчинки³⁹.

Єпископи підсумовують лист двома основними думками: перша – необхідно видалити статтю 50 («Добровільне штучне переривання вагітності») із Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19 листопада 1992 р. (№ 2802-12), оскільки вона противиться Конституції України; друга – у бюджетах усіх рівнів потрібно поставити на перше місце фінансування за статтями «Основних напрямів соціальної політики на період до 2004 року», а також Національної програми «Репродуктивне здоров'я 2001 - 2005»⁴⁰.

Розглянувши лист Синоду єпископів Києво-Галицької Митрополії УГКЦ до Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України щодо проблеми абортів в Україні можна підсумувати, що в даному зверненні владики звернули увагу на велике лихо: здійснення абортів. Вартує зазначити, що єпископи презентували працю, яку здійснює Церква у напрямку вирішення проблеми абортів. Окрім цього вони проаналізували статтю із Закону України, що стосується переривання вагітності та висловили свою позицію щодо неї. На завершення листа, вони запропонували до уваги адресатів свою думку у формі двох чітких рішень-кроків на шляху до розв'язки проблеми абортів в Україні.

Потрібно також звернути увагу на напрацювання Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій. Тут вартує зазначити, що на засіданні Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій (ВРЦіРО) від 16 грудня 2008 р. було прийнято Пропозиції ВРЦіРО щодо змін до Конституції України, які пропонували, щоб людське життя від його початку(миті зачаття) і до природнього закінчення (природної смерті) було визнане в Україні як найвища

---

³⁹Пор.: «Лист Синоду Єпископів Києво-Галицької Митрополії УГКЦ до Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України щодо проблеми абортів в Україні».

⁴⁰Там само.

соціальна цінність, а також, щоб проголошувалося про те, що всі люди мають невід'ємне право жити від миті зачаття і до природної смерті⁴¹.

Пізніше ці пропозиції були подані у додатку № 2 до звернення ВРЦіРО до Президента України Віктора Януковича 21 квітня 2011 р.⁴². Також потрібно зазначити, що у засіданні ВРЦіРО 16 грудня 2008 р. Б. взяв участь Міністр охорони здоров'я України Василь Князевич, який надав інформацію щодо різних ініціатив Міністерства, серед яких була, зокрема, ініціатива стосовно співпраці із конфесіями у ділянках захисту життя (звуження практики абортів)⁴³.

Окрім вище згаданих елементів, дотичних до співпраці Церкви та держави в напрямку протидії абортам в Україні, вартує виокремити угоду про співпрацю УГКЦ та Міністерства охорони здоров'я України. Дана угода про співробітництво була укладена 15 березня 2009 р.. Її ціллю було погодження засад, спрямувань та контурів спільної праці сторін, яка здійснюватиметься, щоб гуманізувати сферу медицини за допомогою витворення морально-етичних та ціннісних орієнтирів⁴⁴.

Відповідно до даного документу сторони повинні проводити спільну працю в таких напрямках як популяризування вселюдських цінностей та взірців, високоморального, відповідального, здорового способу життя, який був би корисним також і для суспільства; добродійна поміч, інформаційна й духовно-просвітницька праця з метою подолати відсторонення та соціальну

---

⁴¹Пор.: «Звернення Всеукраїнської Ради Церков до Президента України Віктора Януковича (повний текст). Додаток №2 – Пропозиції Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій щодо змін до Конституції України», сайт: *Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій*, 21 квітня 2011, <<http://vrciro.org.ua/ua/statements/153-zvernennya-vseukrayinskoyi-rady-cerkov-do-prezydenta-ukrayiny-viktora-yanukovycha-povnyu-tekst>> (дата звернення: 13.11.2018).

⁴²Там само.

⁴³Пор.: «Члени ВРЦіРО на черговому засіданні ухвалили стратегічні рішення у сфері співпраці з державою» // сайт: *Інформаційний ресурс Української Греко-Католицької Церкви*, 16 грудня 2008, <http://news.ugcc.ua/news/chleni_vrts%D1%96ro_na_chergovomu_zas%D1%96dann%D1%96_uhvalili_strateg%D1%96chn%D1%96_r%D1%96shennya_u_sfer%D1%96_sp%D1%96vprats%D1%96_z_derzhavoyu_55572.html> (дата звернення: 14.12.2018).

⁴⁴Пор.: «УГКЦ та Міністерство охорони здоров'я підписали угоду про співпрацю» // сайт: *Інформаційний ресурс Української Греко-Католицької Церкви*, 16 березня 2009, <http://news.ugcc.ua/news/ukrainska_grekokatolitska_tserkva_ta_m%D1%96n%D1%96sterstvo_ohoroni_zdorovya_p%D1%96dpisali_ugodu_pro_sp%D1%96vpratsyu_55916.html>(дата звернення: 12.12.2018).

ізоляцію людей; розпрацювання та здійснення програм запобіжних заходів ВІЛ/СНІДу, алкогольної і наркотичної залежностей та залежності від інших психоактивних речовин; приготування методичних рекомендацій для забезпечення духовно-психологічною підтримкою, для здійснення Св. Таїнств та інших церковних обрядів відповідно до потреб вірних; та інші⁴⁵.

2.4. Короткий аналіз «Програми протидії абортам в Україні» УГКЦ

Спершу слід зазначити, що мета «Програми протидії абортам в Україні», прийнята у 2009 р., має на меті побудувати нову культуру життя, яка припинить практику абортів в Україні. Цього потрібно досягти способом певних змін як на особистісному рівні, так і на рівні спільноти Церкви та усього суспільства⁴⁶.

Молитва є першим важливим моментом, який згадується в «Програмі протидії абортам в Україні». У документі наголошено, що молитва є запорукою успіху діяльності в ділянці служіння життю⁴⁷.

Вартує також звернути увагу, що молитва за те, щоб люди приймали життя як Божий дар та його захищали виховує віруючих і допомагає сформувати світогляд, а також є способом засвідчити суспільству, що людське життя вже від моменту зачаття має особливу цінність⁴⁸.

Щодо служіння життю на ділі через молитву, то документ встановлює наступні практики: «День подяки за дар життя», «День пам'яті абортіваних дітей» та «Єктенія за збереження життя»⁴⁹.

Наступним важливим пунктом програми є інформаційно-просвітницька діяльність. Потрібно наголосити, що метою цієї діяльності є ширення у суспільстві знання про вартість та недоторканність життя людини вже від

---

⁴⁵Пор.: «УГКЦ та Міністерство охорони здоров'я підписали угоду про співпрацю».

⁴⁶Пор.: «Програма протидії абортам в Україні Української Греко-Католицької Церкви» // сайт: *Комісія у справах мирян УГКЦ*, <<http://www.laityugcc.org.ua/mirjani-v-suspilstvi/articles/programa-protidiji-abortam-v-ukrajini.html>> (дата звернення: 18.04.2018).

⁴⁷Пор.: Там само.

⁴⁸Пор.: Там само.

⁴⁹Пор.: Там само.

моменту зачаття аж до його природного закінчення, а опісля цього, відродження ієрархічного порядку цінностей, зміни у світогляді та переміни на краще різних сфер людського життя⁵⁰.

В документі виділено ряд заходів, які включає інформаційно-просвітницька праця: заходи для духовенства та інститутів богосвяченого життя, заходи на парафіях, проповіді та повчання, заходи в освітніх та суспільних закладах, заходи у закладах охорони здоров'я, популяризація природного планування сім'ї та осуд практики застосовування контрацептивів та спільна праця зі ЗМІ⁵¹.

Ще одним важливим напрямком програми є діла милосердя. В документі зазначено, що у праці щодо запобігання перериванням вагітності та направленню їх наслідків важливим елементом є безпосередня допомога, характер якої починається з духовно-психологічного аспекту і закінчується соціально-матеріальним⁵². Дана праця скерована для помочі вагітним жінкам, їхнім родинам, рідним, а також людям, які здійснили аборт або живуть в родині, у якій його було зроблено⁵³. У програмі висвітлено ряд заходів, про які потрібно подбати, щоб надавати таку поміч: заснування та діяльність центрів для консультацій, надання фахової допомоги для осіб з постабортним синдромом, а також благодійні акції⁵⁴.

Проаналізувавши ситуацію з проблемою абортів в Україні та рішення Соборів УГКЦ щодо цього питання, розуміємо надзвичайну важливість та необхідність пошуку рішень для зміни існуючого стану. Бачимо, що ініціативи співпраці Церкви з державними структурами щодо захисту життя зачатих дітей, не отримали належного втілення в реальну практику. Також спільні пропозиції та звернення міжцерковних об'єднань (зокрема, ВРЦіРО) до української влади залишилися поза увагою. Розуміючи критичний стан суспільства, яке стає невразливим на насильство, і несе все більше негативних наслідків

---

⁵⁰Пор.: Там само.

⁵¹Пор.: «Програма протидії абортам в Україні Української Греко-Католицької Церкви».

⁵²Пор.: Там само.

⁵³Пор.: там само.

⁵⁴Пор.: там само.

легалізованого знищення зачатих дітей до народження, УГКЦ намагається робити певні кроки для захисту життя до народження. Програма, яку започатковує Синод єпископів УГКЦ, не тільки пригадує вірним про цінність та недоторканість людського життя, вона допомагає об'єднати та організувати людей доброї волі для великої справи преображення «культури смерті»⁵⁵ в «культуру життя»⁵⁶.

Вже після прийняття програми протидії абортам в УГКЦ, відбувся симпозіум під назвою «Морально-етичні аспекти штучного переривання вагітності», який відбувався у 2010 році і проходив в рамках IV Національного конгресу з біоетики в м. Києві. До праці цього симпозіуму долучилися представники різних конфесій – УГКЦ, РКЦ, УПЦ (МП), а також члени МОЗ місцевого самоврядування та громадських організацій⁵⁷. На даному симпозіумі було також прийнято резолюцію, де зазначалося, що для того, щоб запобігти абортам, потрібно об'єднати зусилля органів державної влади та громадських і релігійних організацій для здійснення певного ряду заходів⁵⁸.

---

⁵⁵ІВАН ПАВЛО II, Енцикліка *Evangelium vitae* [«Євангеліє життя»] (25 березня 1995), § 12.

⁵⁶ІВАН ПАВЛО II, *Evangelium vitae*, § 87.

⁵⁷ Пор.: «У Києві за участю різних конфесій відбувся симпозіум “Морально-етичні аспекти штучного переривання вагітності”»// сайт: *Релігія в Україні міркуй разом із нами*, 23 вересня 2009, <https://www.religion.in.ua/news/ukrainian_news/5964-u-kiyevi-za-uchastyu-riznix-konfesij-vidbuvsya-simpozium-moralno-etichni-aspekti-shtuchnogo-pererivannya-vagitnosti.html> (дата звернення: 13.12.2018).

⁵⁸ Пор.: «Резолюція Симпозіуму “Морально-етичні аспекти штучного переривання вагітності”», сайт: *Інститут релігійної свободи*, 27 вересня 2010, <https://irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=724%3A1&catid=50%3AZv&Itemid=78&lang=uk> (дата звернення: 13.12.2018).

РОЗДІЛ 3

ПАСТОРАЛЬНА РЕАЛІЗАЦІЯ «ПРОГРАМИ ПРОТИДІЇ АБОРТАМ В УКРАЇНІ» УГКЦ

Пригадуючи вірним цінність кожної людської особи, Синод Єпископів УГКЦ звертає увагу на те, що «будь-яка загроза гідності і життю людини глибоко ранив Церкву і спонукає її до особливого свідчення Євангелія життя цілому світу»¹. Для того, щоб краще організувати душпастирську опіку, захистити гідність і життя кожної людської особи, свідчити Божу правду про Євангеліє життя, було розроблено спеціальні пропозиції, які увійшли до програми, прийнятої Синодом та втілились на практиці з часів її прийняття та опублікування.

У цьому розділі спробуємо проаналізувати як було втілено в життя згадані пропозиції Синоду Єпископів УГКЦ, які душпастирські ініціативи були закладені у практичну площину та яким чином були зреалізовані в парафіях та єпархіях УГКЦ протягом 2009–2018 рр.. Серед них: молитовне служіння, освітні проекти, а також харитативна діяльність. Всі ці та інші кроки допомагають сучасній людині усвідомити гідність і цінність людського життя, поступово викорінюють практику абортів в Україні та розбудовують в українському суспільстві нову культуру життя.

3.1. Молитовне служіння життю

Спершу слід згадати про те, що Католицька Церква з ініціативи Папи Римського Бенедикта XVI-го присвятила день 27 листопада 2010 р. для

---

¹ «Програма протидії абортів в Україні УГКЦ» // сайт: *Комісія у справах мирян УГКЦ*, <<http://www.laityugcc.org.ua/mirjani-v-suspilstvi/articles/programa-protidiji-abortam-v-ukrajini.html>> (дата звернення: 25 грудня 2018).
Пор. з *Evangelium Vitae*, 3.

молитви за кожне зачатє життя людини. До молитви приєдналась і УГКЦ². Молитовне служіння життю набуло особливого поширення в УГКЦ. Лише з молитвою про Божу допомогу можна провадити діяльність на захист життя.

Глава УГКЦ Патріарх Любомир Гузар в часі молитви-солідарності з Папою Римським зазначив, що сьогодні в світі існує велике лихо – аборт. Він наголосив, що аборт є убивством дитини, яка не народилась, а також підкреслив, що всі присутні зібралися молитися, аби життя було збережене. Окрім цього Блаженніший Любомир запевнив присутню молитовну спільноту, що вона може протистояти цьому всесвітньому лиху абортів, оскільки її сила у молитві³.

Щодо молитовних практик, які згадувались в «Програмі протидії абортам в Україні» УГКЦ, то, зокрема, День подяки за дар життя відзначається 7 квітня за юліанським календарем на церковне свято Благовіщення, або в неділю перед Благовіщенням. Комісія УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я просить в цей день молитися за дітей, батьків, лікарів, представників влади та за всіх тих, від кого залежить збереження та оборона життя людини на початковій стадії її розвитку⁴, а також запрошує вірних у День подяки за дар життя приєднатися до руху молитви Духовного усиновлення ненародженої дитини⁵. Суть Духовного усиновлення полягає в наступному: «Протягом дев'яти місяців особа, яка приймає Духовне усиновлення, огортає молитвою дитину та її батьків, просячи у Бога про її щасливе народження. У такий спосіб стає духовною матір'ю цієї дитини»⁶.

---

²Пор.: «Предстоятель УГКЦ наголосив на важливості молитви за збереження ненародженого життя» // сайт: *Релігійно-інформаційна служба України*, 29 листопада 2010, <https://risu.org.ua/ua/index/all_news/community/religion_and_society/39285/> (дата звернення: 25 грудня 2018).

³Пор.: Там само.

⁴Пор.: «7 квітня – Свято Благовіщення – День подяки за дар життя!» // сайт: *Комісія УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я*, 4 квітня 2018, <<http://zdorovia.ugcc.org.ua/7-kvitnya-svyato-blahovischennya-den-podyaky-za-dar-zhytlya-2/>> (дата звернення: 15 грудня 2018).

⁵Пор.: «Духовне усиновлення ненародженої дитини» // сайт: *Комісія УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я*, 4 вересня 2014, <<http://zdorovia.ugcc.org.ua/7-kvitnya-svyato-blahovischennya-den-podyaky-za-dar-zhytlya/>> (дата звернення: 15 грудня 2018).

⁶«Духовне усиновлення ненародженої дитини».

Також Комісія УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я публікує Молитву для благословення вагітних жінок та їх зачатих дітей, яку пропонує помолитися після кожної Божественної Літургії у День подяки за дар життя:

Господи Боже наш, Сотворителю всілякого життя! Ти з допомогою Святого Духа підготував преславну Діву Марію на гідне помешкання для Свого Сина. Ти наповнив Святим Духом Івана Хрестителя і наказав йому радіти в лоні матері його. Поглянь на цих жінок, які просять Твого Благословення для себе і своїх дітей. Наповни їх глибокою радістю, бо на їхніх очах звершується чудо початку нового життя. Прийми гаряче прагнення тих, хто покійно Тебе благає зберегти їхнє потомство, яке Ти покликав до існування. Нехай з Твоєю допомогою їхні діти щасливо побачить світло дня й сподобляться Благодаті Святого Хрещення. Нехай вони завжди вірно служать Тобі й досягнуть вічного життя на Небі. Амінь⁷.

Впродовж 2008 – 2018 років щороку 7 квітня у День подяки за дар життя на Львівщині проводиться молитовно-просвітницька акція. Групи молільників із різних спільнот відвідують медичні заклади Львова та області з молитвою за збереження життя зачатих дітей, «за лікарів, як тих, котрі супроводжують людину, піклуючись про її життя і здоров'я від зачаття і до смерті»⁸. У молитві бере участь також парафіяльна спільнота та медичні працівники⁹.

Молитовний день пам'яті абортіваних дітей відзначається у другу суботу Великого посту. 27 лютого 2010 р. Б. в УГКЦ цей день був відзначений вперше. Це дійство відбувалось у контексті «Програми протидії абортіваних дітей в Україні», яка була прийнята на 46-ій сесії Синоду Єпископів Києво-Галицького Верховного Архієпископства УГКЦ, що відбувався 13-14 вересня 2009 р.¹⁰.

Напередодні дня пам'яті, 18 лютого 2010 р. було видане звернення УГКЦ до Дня пам'яті абортіваних дітей. В цьому зверненні йшла мова про те, що в другу суботу Великого Посту УГКЦ завдяки спільній молитві пошановує

---

⁷«7 квітня – Свято Благовіщення – День подяки за дар життя!».

⁸Товариство «Рух за життя», «На Львівщині відзначали День подяки за дар життя» // сайт: *Інформаційний ресурс УГКЦ*, 11 квітня 2011, <http://news.ugcc.ua/news/na_lv%D1%96vshchin%D1%96_v%D1%96dznachali_den_podyaki_za_dar_zhittya_60124.html> (дата звернення: 25 грудня 2018).

⁹Див. Леся Гусак, «День подяки за дар життя» // сайт: *Храм Св. Ольги і Єлизавети, 10 квітня 2015*, <<http://olha-church.org.ua/web/page/den-podjaki-za-dar-zhittja>> (дата звернення: 25 грудня 2018).

¹⁰Пор.: Департамент інформації УГКЦ, «УГКЦ вперше відзначила День пам'яті абортіваних дітей. 04.03.10» // сайт: *Радіо Воскресіння*, 4 березня 2010, <<http://www.tr.lviv.ua/news/n1721/>> (дата звернення: 15 грудня 2018).

пам'ять абортіваних дітей. Також зазначалося, що цей день має стати часом жалоби за дітьми, які були втрачені і не народилися, та часом примирення і прощення¹¹.

Вартує згадати, що Блаженніший патріарх Любомир Гузар, окрім прочитання цього Звернення у другу неділю Великого Посту 28 лютого 2010 р. поручив також додати два тематичні прохання до сугубої ектенії:

Ще молимося Господи за дітей, навмисно убитих у лоні матері, а також за тих, що стали жертвами людських діянь та експериментів, і загинули, неприймавши Тайни Хрещення. Ти сам охрести їх Господи в морі щедрот Твоїх і не позбав їх Твого Божого світла та Царства Небесного.

Господи Боже, Спасіння слуг Твоїх, Ти не хочеш смерти грішника, але щоб він навернувся і жив. Сам і нині змилосердися над слугами Твоїми – матерями та батьками, з волі яких було допущено аборт, та всіма тими, хто причетний до гріха навмисного дітовбивства. Подай їм ласку покаяння, прощення та примири їх зі Святою Твоею Церквою¹².

Щороку Львівська обласна громадська організація (ЛОГО) Товариство «Рух за життя» спільно з іншими християнами відзначають День пам'яті про абортіваних дітей, наприклад, є інформація про те, що така подія відбувалася у 2012 р.¹³, у 2015 р.¹⁴, у 2018 р.¹⁵. Це також є доброю можливістю «привернути увагу людей та суспільства до тривалого геноциду ненароджених, який має місце в Україні»¹⁶.

Потрібно також згадати, що Комісія УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я запропонувала *спеціальний* додаток із проханнями до ектенії

---

¹¹ Пор.: Комісія УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я, «Звернення з нагоди Дня пам'яті абортіваних дітей» // сайт: *Радіо Воскресіння*, 19 лютого 2010, <<http://www.rr.lviv.ua/news/n1719/>> (дата звернення: 15 грудня 2018).

¹² Л. Гузар, «Звернення з нагоди Дня пам'яті абортіваних дітей» // сайт: *Радіо Воскресіння*, 19 лютого 2010, <<http://www.rr.lviv.ua/news/n1719/>> (дата звернення: 15 грудня 2018).

¹³ Див. К. Катрашук, «15.03.2012р. Б. / У Львові відзначили День пам'яті абортіваних дітей» // сайт: *Катехитика-II*, 15 березня 2012, <<http://katekhytyka-2.blogspot.com/2012/03/15032012.html>> (дата звернення: 30 грудня 2018).

¹⁴ Див. ЛОГО Товариство «Рух за життя», «У Львові вшанували день пам'яті дітей, втрачених через аборти і викидні» // сайт: *Католицький Оглядач*, 12 березня 2015, <<http://catholicnews.org.ua/u-lvovi-vshanuvai-den-ramyati-ditey-vtrachenih-cherez-aborti-i-vikidni>> (дата звернення: 30 грудня 2018).

¹⁵ Див. ЛОГО Товариство «Рух за життя», «У Львівській архієпархії відбувся день пам'яті абортіваних дітей» // сайт: *Католицький Оглядач*, 6 березня 2018, <<http://catholicnews.org.ua/u-lvivskiy-arhiieparhiyi-vidbuvsya-den-ramyati-abortovanih-ditey>> (дата звернення: 30 грудня 2018).

¹⁶ «Програма протидії абортіваних дітей в Україні Української Греко-Католицької Церкви».

«усильного благання», які звучать на Божественній Літургії у День подяки за дар життя:

Отче Предвічний, дякуємо Тобі за дар життя, який ми отримали з Твоєї любові. Просимо Тебе, допоможи нам його не змарнувати, але гідно цей дар прийняти, скерувати на службу Тобі і ближнім, і нам на спасіння, вислухай нас і помилуй.

Господи, дякуємо тобі за наших батьків, які прийняли Твою святую волю і подарували нам життя. Благаємо Тебе, заопікуйся ними і нагороди їх вічним щастям у Небі, вислухай нас і помилуй.

Ще молимося за всіх дітей, які перебувають у лоні матерів. Благослови їх разом з батьками Своїми щедротами. Особливо просимо захисти дітей, яким загрожує знищення. Подай батькам любов і відвагу прийняти Твій дар, бо Ти Сам дарував їм життя. Просимо Тебе, вислухай і помилуй¹⁷.

Крім тих особливих днів молитви, визначених Програмою протидії абортів в Україні УГКЦ, різні молитовні спільноти мають свої молитовні практики, зокрема рух «Матері в молитві» має «Молитву за дітей, убитих у материнській утробі» у *«Молитовнику для родини»*¹⁸.

3.2. Формажійно-просвітницька діяльність

Інформаційно-просвітницька діяльність має на меті поінформувати вірних про цінність та святість життя людини, про його особистісний вимір про унікальність, неповторність, про «недоторканість людського життя від моменту зачаття аж до його природного кінця»¹⁹. Разом з усвідомленням цього відбувається зміна світогляду, відновлюється ієрархія цінностей, відбувається «преображення різних ділянок життєдіяльності людини»²⁰.

Реалізація цього напрямку «Програми протидії абортів в Україні» УГКЦ відбувалася та й продовжує здійснюватися через різні ініціативи як на парохіальному, єпархіяльному рівнях, а також на рівні суспільства і держави. Заходи для духовенства та Інститутів богопосвяченого життя передбачені

---

¹⁷«7 квітня – Свято Благовіщення – День подяки за дар життя!».

¹⁸Пор.: *Молитовник для родини*, Львів: Априорі 2010, 72-73.

¹⁹«Програма протидії абортів в Україні Української Греко-Католицької Церкви».

²⁰Там само.

оновленими програмами богословських студій в семінаріях, а також в Інститутах постійної формації духовенства, де священник може збільшити свої знання ґрунтовно ознайомитися із сучасними викликами УГКЦ:

...протягом п'яти років кожен священник поглибить свої знання з морального богослов'я, біоетики, подружнього права, сповідництва, місіології, стратегії УГКЦ 2020, способів сучасного душпастирювання та детально ознайомиться із сучасними викликами, які стоять перед Українською Греко-Католицькою Церквою²¹.

На цих студіях можна не лише ознайомитися з новими викликами у сфері загрози життю людини, а також отримати корисну інформацію для здійснення пасторальної праці.

Щодо заходів на парафіяльних рівнях, то потрібно зазначити, що на деяких парафіях УГКЦ існують осередки руху «За життя», або спільноти, які включили у свою діяльність напрям праці «За життя». Зокрема, Громадська організація «Рух за життя» з м. Івано-Франківськ²², Школа сім'ї з м. Львова²³, Лицарі Колумба з м. Львова²⁴, рух «Матері в молитві» та інші. Вони в різний спосіб долучаються до захисту життя зачатих дітей. Це насамперед молитва, участь в молитовно-просвітницьких акціях, організація різних заходів, лекцій, матеріальної підтримки вагітним у кризових ситуаціях тощо.

Щодо проповідей та повчань, то потрібно зазначити, що в часі молитовних акцій, священники використовували нагоду зібрання небайдужих людей для проповідування, згадуючи при цьому про існування потреби захисту ще ненароджених дітей. Прикладом цього є проведення мистецько-просвітницької акції «Діти за життя» у Львові 30 травня 2010 р., в контексті якої священники

---

²¹ Інформаційний центр ІФДС, «84 священники завершили курс постійної формації» // сайт: *Івано-Франківська Духовна Семінарія*, 19 травня 2016, <<https://ifds.org.ua/novyny/seminariia/3869-84-svyascheniki-zavershili-kurs-postiynoi2.html>> (дата звернення: 26 грудня 2018).

²² Див. «Громадська організація “Рух за життя”» // сайт: *Парафія Різдва Пресвятої Богородиці Української Греко-Католицької Церкви*, <<http://www.cerkva-ugcc.if.ua/spilnoty/25-rukha-za-zhyttia.html>> (дата звернення: 26 грудня 2018).

²³ Пор.: Сайт: *Храм Вознесіння Господнього УГКЦ*, 2017, <https://www.voznesinya.org/shkola-sim-yi?fbclid=IwAR0Pgv_cq8CR6S_oxoiwuBgbK529iKZYCT-BsKAmTx2t7h74km28P_u27HQ> (дата звернення: 26 грудня 2018).

²⁴ «Лицарі Колумба» // сайт: *Храм Різдва Пресвятої Богородиці УГКЦ*, <<http://www.theotokos.org.ua/licari-kolumba.html>> (дата звернення: 26 грудня 2018).

Михайло Гарват та Тарас Милян «відслужили Молебень до Богородиці з тематичною проповіддю, присвяченою захистові ще ненароджених дітей»²⁵.

Вартує зазначити, що неодноразово ієрархи нашої Церкви зверталися до вірних у своїх пастирських посланнях, проповідях з проханням молитися та захищати життя зачатих дітей. Про апелювання до суспільства та влади, щоб припинити поширення зла, яке спричиняє аборт, а також про заклик до відповідних інстанцій, щоб посприяти зміні на краще дійсного законодавства, зазначає секретар Синоду єпископів УГКЦ владика Богдан Дзюрах:

Ми як душпастирі стикаємося з цими проблемами щодень. Тому апелюємо до суспільства, до влади, аби прямо припинити поширення того зла, руїни, які спричиняє аборт у нашому суспільстві. Ми відчуваємо в цьому наш моральний обов'язок, оскільки Божа заповідь каже: не вбий. Хочемо долучитися до морального оздоровлення суспільства, тому говорили й говоримо про це. Закликатимемо, аби всі інстанції, від яких це залежить, посприяли зміні на краще чинного законодавства. Та, звісно, найголовніше, аби була змінена ментальність людей. Щоб ми позбулися радянських рудиментів, зневажливого ставлення до людського життя, одним словом – всього того, що Іван Павло II назвав «культурою смерті»²⁶.

Потрібно згадати, що богословські дослідження теми абортів були зроблені працівниками Інституту родини УКУ. Зокрема, Ігор Леньо у своїй статті «Біблія про повагу до людського життя зачатих і новонароджених дітей» зазначає, що сьогоденне явище ліберального відстоювання абортів як права жінки є нападом сил зла, культури смерті та занепаду на людство:

Сучасна людина приносить невинне життя у криваву жертву модерному богу під назвою: успішна кар'єра, процвітання, достаток, комфортне життя, егоїзм. Саме сатанинська ненависть і злоба стоїть біля витоків сучасного явища ліберального захисту абортів як права жінки. Це напад сил зла, культури смерті та занепаду на людство, щоб зневажити і знищити людську гідність, адже кожна людина носить у собі Божий образ і подобу. Кожен християнин повинен брати участь у духовній боротьбі

---

²⁵П. Гусак, «По Україні пройшли акції на захист життя ненароджених дітей» // сайт: *Інформаційний ресурс УГКЦ*, 3 червня 2010,

<http://news.ugcc.ua/news/po_ukrain%D1%96_proyshli_aks%D1%96i_na_zahist_zhittya_nenarodzhenih_d%D1%96t_eu_58163.html> (дата звернення: 26 грудня 2018).

²⁶«Владика Богдан: є прямий зв'язок між абортотом, що зробила жінка, та алкоголізмом її чоловіка» // сайт: *Уніан*, 15 травня 2012, <<https://www.unian.ua/health/country/649214-vladika-bogdan-e-pryamiy-zvyazok-mij-abortom-scho-zrobila-jinka-ta-alkogolizmom-jiji-cholovika.html>> (дата звернення: 26 грудня 2018).

проти сил зла і смерті через молитву, піст, активні діла милосердя, участь у боротьбі на захист ненароджених дітей²⁷.

Через проповіді, інтерв'ю, повчання, звернення душпастирі в різний спосіб намагаються донести до людей правду про цінність людського життя, про злочинність штучного переривання вагітності, про жахливі наслідки абортів для осіб, причетних до абортів.

Особливе значення в інформаційно-просвітницькій праці з метою поінформувати вірних про святість та цінність людського життя має приготування наречених до св. Таїнства Подружжя, в часі якого наречені дізнаються про розвиток дитини в лоні матері, про початок людського життя, про різні маніпулювання даром плідності у сучасному світі, зокрема про наслідки контрацепції та абортівних засобів. На парафіях УГКЦ наречені мають можливість дізнатися про методи розпізнавання плідності подружжя, а також мають змогу вивчити ці методи для відповідального ставлення до батьківства та материнства.

Вже багато років Інститут родини УКУ проводить спеціальний «Навчальний курс багатопоказникового методу розпізнавання плідності (МРП)»²⁸, на якому вишколює спеціалістів, які можуть потім навчати подружні пари. На цих заняття слухачі можуть дізнатися про початок та розвиток життя людини, про явище абортів та його наслідків, про контрацепцію та ранньоабортівні засоби, їх види та вплив на фізичний та соціально-психічний стан жінки. Про захворювання, що передаються статевим шляхом. Важливою інформацією для сучасних подружніх пар є питання, які стосуються зниженої плідності та неплідності. Особливо важливою є інформація про сучасні способи

---

²⁷І. Леньо, «Біблія про повагу до людського життя зачатих і новонароджених дітей» // сайт: *Комісія у справах родини Івано-Франківської Архидіоцезії УГКЦ*, <<http://rodynaugcc.if.ua/bibliya-pro-povagu-do-lyudskogo-zhyttya-zachatyh-i-novonarodzhenyh-ditej/>> (дата звернення: 26 грудня 2018).

²⁸ «Навчальний курс «Плідність – дар і завдання»» // сайт: *Інститут родини та подружнього життя*, <<http://family-institute.org.ua/rodyinni-studii/navchal-nyj-kurs-z-mrp-plidnist-dar-i-zavdannya>> (дата звернення: 26 грудня 2018).

отримати дитину через штучні репродуктивні технології, мало людей знає якою дорогою є ціна народження однієї дитини. Ця ціна близько 10 смертей дітей на ембріональній стадії розвитку. Тому надзвичайно важливо знати правду про сучасні медичні маніпуляції з плідністю, та розуміти наслідки таких втручань.

Дуже корисним є інформування подружніх пар про новий напрям медицини, яка допомагає неплідним подружжям народити дитину, використовуючи при цьому морально дозволені методи, що називається на протехнологією:

Напротехнологія становить реальну альтернативу *in vitro*, що несе за собою ризик смерті зародків, викиднів, а також багатоплідних вагітностей, які закінчуються передчасними пологамі. Екстракорпоральне запліднення — дорогий, суперечливий та ризикований для здоров'я метод, що оминає і нехтує гідність чоловіка, жінки та майбутніх дітей.

Напротехнологія, натомість, приносить нові можливості, займається репродуктивним і гінекологічним здоров'ям жінки, повністю взаємодіє з її репродуктивною системою. Це сучасний, безпечний і етичний метод лікування безпліддя²⁹.

Відповідні теми, які стосуються початку людського життя, та сучасних загроз життю до народження, обговорювалися на різних конференціях, семінарах для медичних працівників, у закладах охорони здоров'я. До цього були залучені і душпастирі – медичні капелани, також організації, які працюють для захисту зачатих дітей. Зокрема було заплановано проведення конференції «Медичні та біоетичні питання прокреації людини», на якій мали бути висвітлені питання акушерства та гінекології, де вибір відбувається не тільки в лікувальній, а й водночас і в моральній площині:

За словами о. д-ра Ігоря Бойка, ректора Львівської духовної семінарії та керівника Школи біоетики УКУ, на конференцію запрошують насамперед лікарів акушерів-гінекологів, але й також представників інших спеціальностей, які зацікавлені тематикою конференції. Такий приклад співпраці Церкви та лікарів у Львові не перший, однак цього разу вона стосується спеціальності, у якій залишатися добрим фахівцем і водночас християнином у сучасному світі чи не найскладніше. (...) На конференції будуть висвітлені ті питання в акушерстві та гінекології, де вибір

---

²⁹ «Напротехнологія – шанс на здорову дитину» // сайт: *Католицький оглядач*, 31 липня 2015, <<http://catholicnews.org.ua/naprotehnologiya-shans-na-zdorovu-ditinu>> (дата звернення: 26 грудня 2018)

відбувається не тільки в лікувальній, а й водночас в моральній площині. Одне із найважливіших із них – прокреація людини³⁰.

Ця конференція успішно відбулася, а її учасниками були близько 70 людей, серед яких лікарі акушери-гінекологи становили більшість, однак на ній були також зацікавлені представники інших професій³¹.

Подібно проводилися лекції та тренінги для студентської, учнівської молоді, з метою виховання пошани до людського життя та гідності, розуміння дару статевої та відповідального ставлення до стосунків, розуміння справжніх сімейних цінностей, дару батьківства та материнства. Прикладом проведення такого роду лекцій є зустріч члена комісії в справах родини УГКЦ Дмитра Романка із учнями старших класів шкіл у м. Терехів, а також студентами Терехівського вищого училища культури³².

Потрібно також згадати про демонстрацію та обговорення фільму «Обери життя», які провели активісти християнського «Руху за життя» для студентів найбільших прикарпатських університетів³³.

Окрім цього необхідно зазначити, що у м. Надвірній «Рух за життя» часто організовує акції просвітницького характеру:

Протягом останніх чотирьох місяців у місті Надвірній, що на Івано-Франківщині викладачі Інституту родини та подружнього життя Українського Католицького Університету спільно із активістами Львівської обласної громадської організації Рух

---

³⁰«Медичні та біоетичні питання прокреації людини обговорюватимуть на міжнародній конференції у Львові» // сайт: *Інформаційний ресурс УГКЦ*, 12 жовтня 2013, <http://news.ugcc.ua/announces/medichn%D1%96_ta_b%D1%96oetichn%D1%96_pitannya_prokreats%D1%96i_lyudini_obgovoryuvatimut_na_m%D1%96zhnarodn%D1%96y_konferents%D1%96i_u_lvov%D1%96_67652.html> (дата звернення: 26 грудня 2018).

³¹Пор.: «Міжнародна конференція “Медичні та біоетичні питання прокреації людини”. Доповіді» // сайт: *Радіо воскресіння*, 25 жовтня 2013, <<http://www.r.lviv.ua/podcasts/mizhnarodna-konferentsiya-medychni-ta-bioetychni-rytannya-prokreatsiji-lyudyny-dopovidi/>> (дата звернення: 26 грудня 2018).

³²Пор.: «Лекцію про статево виховання слухали молоді терехівляни» // сайт: *УГКЦ Тернопільсько-Зборівська Архиепархія*, <<http://tze.org.ua/ostanni-novyuny/1144-%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8E-%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B2%D0%B5-%D0%B2%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%81%D0%BB%D1%83%D1%85%D0%B0%D0%BB%D0%B8-%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D1%96-%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B1%D0%BE%D0%B2%D0%BB%D1%8F%D0%BD%D1%86%D1%96.html>> (дата звернення: 26 грудня 2018).

³³Пор.: Н. Голомідова, «Звичайне вбивство» // сайт: *Галицький кореспондент*, 6 квітня 2013, <<http://gkpress.if.ua/x8825/>>(дата звернення: 26 грудня 2018).

«За життя» на запрошення отця-декана Андрія Бакоти та товариства «Агапе» проводять навчально-вишкільний рух для молодіжної спільноти містечка. Така чергова зустріч проходила 27-28 січня 2016 року в будинку «Просвіти» й була присвячена основним питанням біоетики та історії національних рухів «За життя» у інших країнах світу, які є основою для практичної діяльності – прикладом для наслідування³⁴.

Також потрібно підкреслити, що ЛОГО «Рух за життя» організовує лекції, розповсюджує інформаційні матеріали, а окрім цього ця організація разом із австрійськими партнерами переклала посібник «Секс&7Я», в якому вміщено актуальну інформацію і дороговкази до статевого дозрівання, любові, а також сексуальності:

Ще одним напрямком діяльності є праця з підлітками. Ми розробили курс лекцій з метою просвітницької діяльності, тобто організували лекції у навчальних закладах, розповідали про любов, подружжя і плідність, демонстрували фільми, дискутували, видавали газету «Рух за життя». Ми і зараз проводимо лекції, роздаємо інформаційні матеріали, а в кінці минулого року, спільно з австрійськими партнерами, ми переклали посібник «Секс&7Я» (автори: Томас Шенк, Ютта Граф, Джінтас Вайтошка) – актуальна інформація та дороговкази до статевого дозрівання, любові та сексуальності, який поширюємо у навчальних закладах³⁵.

Щодо заходів у освітніх та суспільних закладах, то потрібно згадати про Школу біоетики УКУ, яка розпочала свою працю у 2009 р. «з новоствореної сертифікатної програми з біоетики “На службі охорони життя” на базі Філософсько-богословського факультету УКУ»³⁶. Дана програма мала за мету – гуманізування медицини на засадах християнських принципів та персоналістичної концепції біоетики, а також пошанування цінності та гідності життя людини від миті зачаття до природного кінця³⁷.

---

³⁴Т. Довбенюк, «У Надвірній Рух “За життя” регулярно проводить просвітницькі акції»// сайт: *west-info.if.ua*, 11 лютого 2016, <<http://west-info.if.ua/holovna/vazhlyvi-novyny/7111-u-nadvirni-rukh-za-zhyttia-rehliarno-provodyt-prosvitnytski-aktsii.html>> (дата звернення: 26 грудня 2018).

³⁵І. Мацькова, “Україна: Петро Гусак: «Держава повинна захищати гідність життя кожної людини»” // сайт: *HumanLifeInternational-Polska*, 5 серпня 2017, <<http://www.hli.org.pl/ukr/ukr-news/1186-ukraina-petro-husak-derzhava-povynna-zakhyshchaty-hidnist-zhyttia-kozhnoi-liudyny>> (дата звернення: 26 грудня 2018).

³⁶«Історія» // сайт: *Школа біоетики*, <<http://bioethics.ucu.edu.ua/history/>> (дата звернення: 26 грудня 2018).

³⁷Пор.: «Історія».

Без сумніву, що в сучасному світі роль ЗМІ є надзвичайно важливою для ефективного висвітлення проблеми абортів в Україні. Нажаль більшість світських ЗМІ не приділяють належної уваги проблемі абортів, або ж висвітлюють її у баченні супротивному науці Церкви. На думку Керівника департаменту інформації УГКЦ о. Ігоря Яціва, вирішення цієї проблеми полягає у створенні та освоєнні власних ЗМІ³⁸. Ще одним альтернативним каналом поширення інформації є соціальні мережі та відео сервіс YouTube. За яскравий приклад використання цих загальнодоступних каналів можна вважати активне послуговування ЛОГО «Рух за життя» офіційною сторінкою у соціальній мережі Facebook. На власній офіційній сторінці «Рух за життя» регулярно публікує численні анонси та звіти проведених акцій³⁹. Окрім цього ГО «Рух за життя» у м. Дрогобич наповнює інформацією власний веб-сайт⁴⁰. Деякі інформаційно-просвітницькі відеоролики є розміщені на YouTube каналах регіональних організацій «Руху за життя».

3.3. Здійснення діл милосердя

За ініціативи ГО «Рух за життя» було створено Консультативний центр «Колиска життя»⁴¹. Основна мета діяльності центру полягає у наданні фахових тематичних консультацій, особам, що потребують поради, у складних обставинах.

---

³⁸Пор.: І. Яців, «Радіоефір – це також гарна нагода для проповідування Євангелія» // сайт: *Духовна велич Львова*, <<http://velychlviv.com/o-igor-yatsiv-radioefir-tse-takozh-garna-nagoda-dlya-propoviduvannya-yevangeliya/>> (дата звернення: 12.12.2018).

³⁹Пор.: А. Погоріленко, «Відбувся семінар-тренінг “Право на життя”» // сайт: *Facebook: Рух за життя у Львові*, 22 грудня 2018, <<https://uk-ua.facebook.com/pages/category/Community/%D0%A0%D1%83%D1%85-%D0%B7%D0%B0-%D0%B6%D0%B8%D1%82%D1%82%D1%8F-%D1%83-%D0%9B%D1%8C%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D1%96-366338723396082/>>(дата звернення: 22.12.2018).

⁴⁰Пор.: Сайт: *Громадська організація «Рух за Життя» м. Дрогобич*, <<http://www.drohobych-prolife.org.ua/>> (дата звернення: 11.12.2018).

⁴¹ «Консультативний центр “Колиска життя”» // сайт: *Громадська організація рух «За життя»*, <<http://noabort.te.ua/statti/171-zvit-richnoi-diialnosti-ternopilskoho-oseredku-rukhu-za-zhyttia.html>> (дата звернення: 18.12.2018).

За необхідності у центрі можна отримати «...професійні консультації волонтерів – психотерапевтів, психолога, священника Греко-Католицької Церкви, багатодітних матерів, консультантів з природного планування»⁴².

Також у м. Львові по вул. Широка 81а, при парафіяльному храмі Вознесіння Господнього УГКЦ діє Осередок допомоги вагітним «Надія». В описі діяльності осередку міститься наступна інформація: «Осередок створено для вагітних жінок, які під тиском складних життєвих обставин (неповноліття, самотність, матеріальна криза, тощо) можуть схилитися до переривання вагітності»⁴³. Не байдужі громадяни можуть передати до Осередку дитячі речі, одяг для вагітних жінок, тощо.

Особи, що вчинила аборт, або ж часто навіть ті хто до нього спричинився зазвичай страждають від постабортного синдрому. Для подолання наслідків абортів, духовного супроводу та зцілення зраних душ, серед різноманітних інструментів та засобів пропонуються книга «Духовний супровід при постабортному синдромі», що її видало видавництво «Колесо» у 2018 р., молитовник «Богородице, захисти життя!» і «Путівник для зцілення духовно-психологічних ран після втрати дитини внаслідок абортів».

Книжка «Духовний супровід при постабортному синдромі» вийшла друком завдяки спільній праці Комісії УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я з «Проектом Рахиль», що є командою священників, консультантів і волонтерів після спеціального вишколу, яка піклується про людей, які потерпають від наслідків абортів⁴⁴.

У вище згаданій книзі є вміщена інформація про душпастирство матерів, зраних абортів⁴⁵, а також чоловіків, зраних абортів⁴⁶, про душпастирство

---

⁴²«Консультаційний центр “Колиска життя”».

⁴³«Осередок допомоги вагітним у кризовій ситуації» // сайт: *VGORODE.UA*, <https://lviv.vgorode.ua/reference/obschestvennye_orhanyzatsyy_u_polytycheskye_partyy/275123-oseredok-dopomohy-vahitnym-u-kryzovii-sytuatsii> (дата звернення: 18.12.2018).

⁴⁴Пор.: Комісія УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я, Духовний супровід при постабортному синдромі, Львів: Колесо 2018, с. 6-7.

⁴⁵Пор. Комісія УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я, Духовний супровід при постабортному синдромі, с. 18-20.

⁴⁶Там само, с. 56-57.

дідусів і бабусь втраченої дитини⁴⁷, про душпастирство вцілілих від абортів, братів і сестер абортіваних дітей⁴⁸, а крім цього віддалених членів родини та друзів⁴⁹, а також продушпастирство виконавців абортів⁵⁰. Таким чином ця книга може допомогти у духовному супроводі людей, зраних абортівом, на дорозі до зцілення.

Щодо молитовника «Богородице захисти життя!», то він вміщає необхідні слова, яких інколи може не вистачати людині, щоб насмілитися звернутися до Бога⁵¹. У даному молитовнику вміщено молитви за навернення і покаєння, молитви за зцілення ран, молитви для спільноти, вервицю за збереження життя, акафіст до Господа нашого Ісуса Христа, а також напутнє слово «Бог тебе любить».

Потрібно зазначити, що метою путівника для зцілення духовно-психологічних ран після втрати дитини внаслідок абортів є вказати дорогу для зцілення людям, які вчинили аборт чи були причетні до нього⁵². У даному путівнику міститься інформація про місію «Рахиль», організатори якої готові надати допомогу усім потребуючим⁵³. На офіційному Веб-сайті Комісії УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я знаходиться опис Місії:

Місія «Рахиль» є мережею фахівців (священиків, монахинь, психологів, психотерапевтів, медкапеланів, волонтерів), що пройшли спеціальне навчання. Вони забезпечують духовно-психологічну опіку особам, які зіткнулися з проблемою втрати ненародженої дитини (викидень, позаматкова вагітність, аборт, використання ранньо-абортівних засобів, штучне запліднення). Мережа покликана супроводжувати людину на шляху зцілення через подолання смутку за втраченою дитиною, оздоровлення стосунків у сім'ї, відновлення відносин з Богом та воз'єднання з Церквою⁵⁴.

---

⁴⁷ Там само, с. 62-64.

⁴⁸ Там само, с. 65.

⁴⁹ Там само, с. 66-67.

⁵⁰ Там само, с. 67.

⁵¹ Пор.: Комісія УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я, Богородице захисти життя! Молитовник для зцілення душевних ран після втрати дитини через аборт, Львів: Колесо 2018, с. 10.

⁵² Пор.: Комісія УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я, Путівник для зцілення духовно-психологічних ран після втрати дитини внаслідок абортів, Львів: Колесо 2018, с. 7.

⁵³ Пор.: Комісія УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я, Путівник для зцілення духовно-психологічних ран після втрати дитини внаслідок абортів, с. 74.

⁵⁴ «Опис Місії «Рахиль» // сайт: Комісія УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я, <<http://zdorovia.ugcc.org.ua/opys-misiji-rahyl/>> (дата звернення: 18.12.2018).

Отже, місія «Рахиль» є мережею спеціалістів, до якої може звернутися людина, яка втратила ненароджену дитину і потребує зцілення та відновлення стосунків з Богом та ближніми.

Також варто пригадати, що документ «Програма протидії абортam в Україні» наголошує на необхідності проведення добродійних акцій. Дуже часто, особи що зважуються на вчинення абортu перебувають у скрутному матеріальному становищі, а інколи не мають навіть необхідних для нормального життя ресурсів, як наприклад їжа та одяг. Для подолання цих труднощів документ закликає організувати різноманітні збірки, для осіб, які перебувають в кризі пов'язаній із вагітністю.

На офіційному Веб-ресурсі Комісії УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я знаходимо контакти обласних осередків Львівської, Івано-Франківської та Тернопільської областей, де вагітні жінки, неодружені дівчата та підлітки можуть одержати необхідну допомогу⁵⁵.

3.4. Інші напрямки суспільно-пасторальної праці

Для ефективної діяльності в сфері «За життя» потрібно, здійснювати підготовку кваліфікованих кадрів⁵⁶. Вдалим прикладом такої підготовки є спеціальний вишкіл, що відбувся у Марійському духовному центрі «Зарваниця». З інформаційного звіту про цю подію дізнаємось:

1-3 жовтня 2010 року в Марійському духовному центрі «Зарваниця» відбувся черговий вишкіл прихильників «Руху за життя», на якому були присутні представники з різних куточків України: Львова, Києва, Тернополя, Чорткова, Коломиї, Рівного, Луцька і є вірними Греко-Католицької, Православних та Римо-Католицької Церков. Після висвітлення ситуації в Україні учасники обговорювали можливості захисту життя зачатих дітей в сучасній Україні та забезпечення громадян України правдивою інформацією про жакливі наслідки абортів та ранньоабортивних засобів⁵⁷.

---

⁵⁵ «Допомога вагітним у областях» // сайт: *Комісія УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я*, <<http://zdorovia.ugcc.org.ua/dopomoga-vagitnim-u-oblastyah/>>(дата звернення: 18.12.2018).

⁵⁶ Пор.: «Програма протидії абортam в Україні УГКЦ».

⁵⁷ П. Гусак, «Відбувся черговий вишкіл прихильників “Руху за життя”» // сайт: *Інформаційний ресурс УГКЦ*, 5 жовтня 2010,

Ще одним гарним прикладом вишколу кадрів, для роботи у сфері захисту життя є спеціальний тренінг щодо зцілення наслідків абортів, що відбувся у стінах Львівської Духовної Семінарії Святого Духа з 16 по 20 липня 2018 р.⁵⁸. Захід був організований Комісією УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я. Спікерами були Зіновій Онишко, лікар-психіатр, фахівець із uzалежнень, голова проекту «Жива Надія», а також Світлана Сайко, психотерапевт, психолог⁵⁹.

Не можна оминати увагою також особу Вікторії Торн, відомого психолога та засновниці міжнародного «Проекту Рахиль», що допомагає подолати наслідки абортів⁶⁰.

Вікторія Торн розпочала «Проект Рахиль» у 1984 році в Мілвокі (США), виходячи з конкретних потреб жінок, які страждали від вчинених абортів, і невдовзі стала експертом у ділянці, яка до того не існувала. За її прикладом вже більш ніж 140 католицьких дієцезій у США розпочали служіння постабортного зцілення і воно поширюється по світі. Вона вважає, що служіння постабортного зцілення вимагає анонімності, повинно мати сильний духовний компонент та включати психотерапевтичні кроки. Тепер «Проект Рахиль» включає в себе мережу спеціально підготовлених священників, духівників та психотерапевтів, які забезпечують співчутливе консультування віч-на-віч для людей, які страждають від наслідків абортів (жінок, батьків абортованих дітей, дідусів/бабусь, вцілілих братів і сестер...). Вона також вважає «Проект Рахиль» завданням, отриманим від Бога. Цілями даного проекту є духовне зцілення,

---

<http://news.ugcc.ua/news/v%D1%96dbuvsvya_chergoviy_vishk%D1%96l_prihilnik%D1%96v_ruhu_za_zhittya_5887_4.html> (дата звернення: 31 грудня 2018).

⁵⁸ Пор.: «У Львові триває семінар-тренінг «Жива надія» щодо зцілення постабортної травми», // сайт: *Інформаційний ресурс Української Греко-Католицької Церкви*, 18 липня 2018, <http://news.ugcc.ua/news/u_lvov%D1%96_trivaie_sem%D1%96nartren%D1%96ng_zhiva_nad%D1%96ya_shchodo_zts%D1%96lennya_postabortnoi_travmi_83380.html> (дата звернення: 18.12.2018).

⁵⁹ Пор.: «У Львові триває семінар-тренінг «Жива надія» щодо зцілення постабортної травми» // сайт: *Інформаційний ресурс Української Греко-Католицької Церкви*, 18 липня 2018, <http://news.ugcc.ua/news/u_lvov%D1%96_trivaie_sem%D1%96nartren%D1%96ng_zhiva_nad%D1%96ya_shchodo_zts%D1%96lennya_postabortnoi_travmi_83380.html> (дата звернення: 19.12.2018).

⁶⁰ Пор.: «Зцілення після абортів можливе!» // сайт: *Католицький оглядач*, 18 жовтня 2017, <<http://catholicnews.org.ua/zcilennya-pislya-abortu-mozhlive>> (дата звернення 18.12.2018).

лікування пам'яті, допомога іншим жертвам абортів (жінкам, вцілілим дітям...), збереження життя наступних дітей через пошук прийнятних рішень (таких, як віддання дитини на усиновлення) та допомога у поверненні цих людей до Бога⁶¹.

У жовтні 2017 р. у м. Львові пройшов тижневий спеціалізований тренінг «Розуміння постабортних ран і їх зцілення», який організувала Комісія УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я. Лекції для присутніх безпосередньо провадила пані Торн, ділячись власним досвідом та напрацюваннями у даній сфері⁶².

Ще одним важливим полем діяльності для реалізації «Програми протидії абортів в Україні» УГКЦ є активний моніторинг законодавчої бази, а також освітніх програм. При виявленні положень, що суперечать нормам християнської віри та моралі, вартує всіма законними методами протидіяти цьому та намагатись врегулювати відповідні питання на законодавчому рівні. При цьому не можна ігнорувати громадсько-соціальні акції, поширення різноманітних інформаційних матеріалів, висвітлення проблематики у ЗМІ, що могло б донести до громадськості позицію Церкви та посприяти у вирішенні цих складних питань.

Добрим прикладом громадської позиції вірян УГКЦ, РКЦ та Євангельських Церков є подання звернення до Президента України Петра Порошенка та державної влади «...щодо неприпустимості видалення з Конституції України визначення шлюбу як союзу чоловіка та жінки, неприпустимості появи в Конституції України нових ідеологічних понять – “сексуальна орієнтація” та “гендерна ідентичність”, а також щодо захисту

---

⁶¹ Див. *Mary Jo Dangel*. «Project Rachel: Vicki Thorn's Post-Abortion Ministry» // сайт: *franciscan media*, <<https://www.franciscanmedia.org/project-rachel-vicki-thorns-post-abortion-ministry/>> (дата звернення: 30 грудня 2018).

⁶²Пор.: «Зцілення після абортів можливе!».

життя людини від зачаття до природної смерті»⁶³. Варто зазначити, що ця ініціатива на даний час зібрала вже 112 тис. 239 підписів⁶⁴.

Отже, проаналізувавши основні положення «Програми протидії абортam в Україні» та їх практичне здійснення, бачимо, що різноманітними церковними та громадськими інституціями були організовані численні заходи, спрямовані на охорону життя ще ненароджених дітей. Ними велась активна просвітницька діяльність спрямована на виховання свідомості серед громадян, а особливо підлітків та молоді. Також в рамках виконання «Програми протидії абортam в Україні» УГКЦ провадились різноманітні молитовні акції. Окрім цього були створені спеціальні центри, в яких надають фахову та спеціалізовану допомогу, особам, що перебувають у кризових ситуаціях пов'язаних з абортom, або наміром його вчинити. Подекуди, окрім духовно-психологічної підтримки, такі особи можуть одержати і матеріальну поміч, що унаочнює реалізацію програми.

---

⁶³«Християни України колективно звернулися до Президента України про збереження життя» // *Інформаційний ресурс Української Греко-Католицької Церкви*, 19 лютого 2016, <http://news.ugcc.ua/video/hristiyani_ukraini_kolektivno_zvernulisya_do_prezidenta_pro_zberezhenyazhittya_76006.html> (дата звернення: 18.12.2018).

⁶⁴Пор.: «Християни України колективно звернулися до Президента України про збереження життя».

ВИСНОВКИ

У праці досліджено та проаналізовано актуальний стан, щодо ситуації з явищем абортів в Україні. При цьому здійснено огляд статистичних даних, причин та наслідків явища абортів, що впливають на суспільство та на кожну людину, причетну прямо або опосередковано до абортів.

Ознайомившись зі статистичними даними щодо українських реалій, можна ствердити, що явище абортів є широко поширене в українському суспільстві, а тому існує проблема захисту ще ненароджених дітей. Це явище, без сумніву, потребує особливої теоретичної уваги та практичної реакції зі сторони УГКЦ у вигляді ревного душпастирювання.

Зважаючи на складну ситуацію з поширенням явища абортів, все-таки з 2001 до 2009 рр. активістами за збереження життя було розроблено та втілено численні церковні та суспільні ініціативи, що мали на меті привернути увагу громадськості до даної проблематики, а також здійснити певні практичні кроки до її вирішення.

Варто зазначити, що проблематика явища абортів була розглянута у наукових дослідженнях провідних богословів та філософів, а також детально висвітлена на III-му Архиєпархіальному Соборі Львівської Архиєпархії УГКЦ, а також на третій сесії Патріаршого Собору «Ісус Христос – джерело відродження українського народу» УГКЦ.

Враховуючи критичне становище України щодо абортів, на сорок шостій сесії Синод Єпископів Києво-Галицького Верховного Архиєпископства УГКЦу 2009 році затверджує душпастирську програму: «Програма протидії абортам в Україні». Цей документ наступних роках був втілений в трьох основних напрямках для реалізації: у молитовному служінні життю, через інформаційно-просвітницьку діяльність та через виконання християнських діл милосердя.

Протягом 2009–2018 рр. ключові пункти «Програми протидії абортам в Україні» УГКЦ реалізовувалися численними активістами з-поміж числа вірних

та духовенства УГКЦ. Їх праця була певною важливою альтернативою і протидією явищу абортів. Окрім цього активісти провадили активну просвітницьку працю, що перестерігала потенційні категорії населення, зокрема молодих дівчат з числа школярів і студентів, від руйнівних наслідків абортів для суспільства та для кожної людини зокрема.

На превеликий жаль, легальний статус абортів залишається в Україні законодавчо активним, а крім того соціально-економічне, а також релігійно-просвітницьке становище українського соціуму є складним і потребує багато посьвятної роботи зі сторони християн, а на разі ці сфери належать до основних чинників активного поширення явища абортів та абортивної ментальності. Окрім цього не менш впливовим елементом є відсутність коректного та ціннісного статевого виховання значної частини підлітків та молоді в Україні.

Враховавши такі обставини, потрібно наголосити на важливості ролі Церкви та духовенства зокрема, у вихованні молодих людей на засадах віри, моралі та відповідальності.

Аналізуючи реалізацію заходів, що згадані в «Програмі протидії абортам в Україні» УГКЦ, варто виділити наступні кроки, які були втілені:

- Відзначення Дня пам'яті абатованих дітей та Дня подяки за Дар Життя.
- Активна просвітницька праця серед шкільної та студентської молоді.
- Засновані спеціалізовані консультаційні осередки для допомоги вагітним в кризових ситуаціях.
- Створено мережу фахівців-консультантів «Рахиль», що покликана допомагати у зціленні особам, які були зранені абортами. Видано книги «Духовний супровід при постабортному синдромі», молитовник «Богородице, захисти життя!» та «Путівник для зцілення духовно-психологічних ран після втрати дитини внаслідок абортів».
- Здійснено різноманітні громадські ініціативи для зміни української законодавчої бази з метою домогтися заборони абортів в Україні.

- Проведено вишколи серед активістів, щодо праці з особами, зраними абортами.

Без сумніву, сучасний стан поширення явища абортів та активна пропаганда псевдо-права на аборт є серйозним викликом для Христової Церкви та вимагає відповідної реакції і подальшої активної праці.

Зважаючи, що явище абортів несе надзвичайну загрозу для суспільства загалом, вище згадані ідеї захисту та пошанування життя зачатих, але ще не народжених дітей, необхідно активно пропагувати, також необхідно провадити громадські слухання та домагатись прийняття відповідних законів на державному рівні.

Хоча душпастирські ініціативи спрямовані на виконання «Програми протидії абортам в Україні» УГКЦ знайшли своє здійснення та поширення в парафіях, громадах та суспільстві, однак ця праця потребує подальшого розповсюдження та розвитку на всіх парафіях УГКЦ для зміни суспільної думки та плекання культури життя в нашій державі. Адже кожне людське життя є безцінним скарбом – унікальним даром Бога для сім'ї, народу, Церкви, а також для держави та людства.

ДОДАТОК

Інтерв'ю з п. Петром Гусаком

Слава Ісусу Христу! Пане Петре, знаю, що очолюєте Львівську обласну громадську організацію «Рух за життя». Скажіть, будь-ласка, чому була створена ця організація, яка є мета її діяльності?

Мета її діяльності та сама, що й ширшого руху «За життя» всіх людей доброї волі. Оскільки ми зараз живемо посеред культури смерті, себто коли легально дозволено знищувати людське життя на його етапі розвитку до народження і це набуло масових масштабів, тому що не всі слухають Церкву, не всі хочуть прислухатися до Божих Заповідей, але до законодавства здебільшого прислухаються, ніхто не хоче входити в конфлікт з законодавством і, відповідно, якщо щось законодавчо дозволено, то воно набуває поширення.

Наш рух «За життя» починав як рух неформальний, як рух усіх людей доброї волі, спрямований на захист життя ще не народжених дітей. Відповідно, якщо би докотилася ситуація законодавча в Україні до тої міри, що би було також легально знищувати людей хворих, людей неповносправних, людей на схилку віку, вже невдовзі перед смертю, то ми би захищали також і тих людей, тому що ми є рухом за життя в тому ширшому значенні. Яка була потреба створення саме громадської організації, яко юридичної особи? Маючи такий формат існування, такий формат діяльності ми можемо офіційно входити в партнерські стосунки й діалог з державними структурами, наприклад, подавати запит на проведення громадських акцій, молитовно-просвітницьких акцій, публічних акцій, давати запит на використання певних міських площ, певних приміщень, так далі. Відповідно також і господарська діяльність руху «За життя» набуває зовсім іншого виміру. Ми маємо рахунок у банку, ми можемо приймати пожертви, ми можемо офіційно розраховуватися за послуги, які є

нашою статутною діяльністю. Саме в тому напрямку ми рухалися від руху широкого усіх людей доброї волі (неформального руху «За життя») до створення громадської організації, але це не означає, що ширший рух «За життя» (рух людей доброї волі) перестав існувати. Просто формально, юридично ядром цього руху є громадська організація, але діяльність самого руху «За життя» є далеко ширшою, аніж сама організація.

Тобто, якщо підсумувати, то мета організації- захист життя...

...там, де воно перебуває під загрозою. Ми теж не будемо мовчати, коли людське життя перебуватиме під загрозою, наприклад, в результаті агресії чи бойових дій, особливо життя цивільного населення. Але основний акцентнашої діяльності це на тих, спрямований на захист тих найбеззахисніших, яких легально дозволено знищувати в рамках чинного нині в Україні законодавства.

Дякую... А якщо...

Можна розповісти передісторію, як до того дійшло, але, я думаю, що це буде в подальших запитаннях.

Якщо би було, припустим законодавство змінене, так, щоб би було... не дозволено було чинити легально аборти, то тоді би...

Багато негативних суспільних явищ і злочинних форм діяльності таки заборонено законодавством, тим не менше вони продовжують існувати, наприклад, торгівля людьми, наприклад, розповсюдження наркотиків. Це є діяльності, які є поза законом, тим не менше, вони існують. Доки такі діяльності і відповідно знищення ще не народжених людей, я думаю, на жаль, існувало би також і тоді, коли би воно було законодавчо заборонено. Очевидно, в набагато менших розмірах. Тому що знову ж таки, що заборонено законом, те, в певному сенсі виховує громадян, щоб вони цього уникали. Тому що ніхто не хоче мати добровільно легальних проблем, проблем із законодавством. І, відповідно, з каральною системою, яка включається тоді, коли людина ці

закони порушує. Тобто при умові юридичної заборони абортів, при умові юридично безумовного захисту права на життя людини відтоді, відколи воно починається, а себто – від моменту зачаття – це є біологічний факт – кількість абортів в Україні знизилася би значно, але не зникла би зовсім. Відповідно, кожна держава, сенс якої полягає в тому, щоб вона дбала про спільне благо, повинна би була з такою нелегальною діяльністю боротися і її переслідувати. Так само, як переслідують такі негативні суспільні явища, як проституція, торгівля людьми і торгівля наркотиками. Відповідно завдання нашої громадської організації руху «За життя» вже би тоді, не стільки було в юридично-правовій площині, тому що в даному випадку держава, поставивши аборти поза законом, стала би нашим союзником, як радше би перемістився акцент діяльності в просвітницьку і превентивну площину. Тобто праця з молоддю, належне статеве виховання, належна підготовка до дорослого життя і до подружнього життя, відкритість на плідність – оце би були головні акценти нашої діяльності як руху «За життя» з метою запобігти входженню молодих людей у проблеми з відповідно таким існуючим законом і проблеми з мораллю і руйнування свого власного життя.

Тільки що згадали, які були би основні акценти вашої діяльності при тих умовах, а яким способом організація рух «За життя» втілює зараз те, заради чого була створена? Як виглядає її діяльність в даний момент? Чим вона займається?

Ми маємо кілька напрямків діяльності – це наша статутна діяльність, відповідно ми намагаємося вплинути на громадську думку: вчинити питання захисту життя ще ненароджених людей предметом публічних дискусій, публічних роздумів, ми ведемо просвітницьку діяльність (цілий ряд років наші активісти відвідували школи й середні спеціальні навчальні заклади з просвітницькими лекціями, одним словом, отаким блоком шість годин, відбувалися, тобто дві години спочатку ми розповідали про любов, кохання, плідність, подружжя, тоді наступних дві години ми розповідали про ті загрози,

які існують, починаючи від контрацептивної ментальності, яка ставить за мету – за всяку ціну уникнути дитини і таким чином сприяє поширенню абортівної ментальності, бо якщо контрацепція не спрацює, а мета була – за всяку ціну уникнути дитини, то наступним кроком піде знищення цієї дитини шляхом абортів. Тобто ми розповідаємо про те, як оця ментальність, спрямована проти життя, також і руйнує стосунки, руйнує кохання, руйнує подружжя і сім'ї. Показуємо фільми про розвиток дитини в лоні матері і про те, а що ж насправді відбувається під час абортів. І тоді останніх дві години – це є запитання-відповіді, вільна дискусія. Можемо говорити, що за час нашої діяльності ми вже побували в сотнях навчальних закладів Львова й області. Тепер ми організуємо конференції. В попередніх роках... такі більші конференції міжнародного плану чи з міжнародною участю була «Аборт – заперечення права на життя» в грудні 2005 року в Києві і «Сімейна політика в Україні та Європейському Союзі» – це було в травні 2007 року, де ми ставим питання до нашого законодавства, де ми ставимо питання про колізію Цивільного Кодексу, який є прямим керівництвом для дій юристів і, на якому базується медичне законодавство, зі статтею 27 Конституції України, яка каже, що кожна людина має невід'ємне право на життя, і та сама Конституція забороняє звуження основних прав і свобод, викладаних у Конституції. Натомість Цивільний Кодекс України в тих статтях, – це стаття 281 частина 6, яка регламентує так зване штучне переривання вагітності, і стаття 25 частина 2, яка говорить про правоздатність, про цивільну правоздатність фізичної особи з моменту народження. Вони звужують дію статті Конституції (яка говорить, що кожна людина має невід'ємне право на життя) до життя тільки фізичних осіб, тобто до захисту життя тільки вже народжених людських осіб. Ми ставимо це питання до українських юристів, до українських можновладців, за попередніх президентств, зокрема Віктора Андрійовича Ющенка, Віктора Федоровича Януковича і тепер ми зверталися до (за президентства Петра Олексійовича Порошенка – там була окрема історія, зараз про неї скажу), ми зверталися до діючих президентів, щоб вони вплинули на юридичний стан. Нас не було

почуто. Відповіді ми не отримували в жодному з випадків, що стосується тепер, вже за часів президенства Петра Олексійовича Порошенка, то в структурах Української Греко-Католицької Церкви, але не тільки, далеко також поза її межами, в структурах братніх Церков – православних, протестантських, було організовано збір підписів, тобто збір підписаних заяв, у яких йшлося про те, щоби першим пунктом – зберегти визначення шлюбу як союзу чоловіка і жінки в Конституції України, не допустити змін цього положення, а другим пунктом – забезпечити законодавчий захист права людини на життя відтоді, відколи воно дійсно починається, тобто від моменту зачаття. Було зібрано більше ста десяти тисяч таких заяв і в паперовому вигляді, у скриньках паперових було занесено в канцелярію Адміністрації Президента. Відповіді ми не отримали і не отримуємо аж досі.

Було більше ста тисяч?

Більше ста десяти тисяч таких заяв зібрано. Тепер... яке там було запитання?

Які ще дії, тобто якою є діяльність ще вашої організації «Рух за життя»?

Ми маємо наші такі ключові дати протягом року, які фактично лягли в основу Програми Синоду Єпископів Української Греко-Католицької Церкви по протидії абортам в Україні. Це є День подяки за дар життя (це 7 квітня за юліанським стилем – це свято Благовіщення Пресвятої Богородиці – це тоді, коли Ісус зачався в лоні Марії, далі є свято Покров Богородиці над ненародженими, оскільки вона покровителька традиційно вже українського війська в різні епохи, в різні формації військові українські такі як Запорізькі Козаки, Січові Стрільці і Українська Повстанська Армія, а тепер вже і Збройні Сили України вважають Богородицю, Покров Богородиці своїм святом, а Богородицю своєю покровителькою, ми кажемо, що цього ще не достатньо, тому що, коли йде геноцид дітей в лонах матерів, то говорити про захист, про

покров Богородиці над вже народженими це є лише частина справи, це є лише, це неповна картина. І потрібно тоді під покров Богородиці також віддавати і всіх ще не народжених – тих дітей, які вже живуть в лонах своїх матерів, але ще не народилися на світ. Ми в цей день організуємо молитовні акції і просвітницькі акції, йдемо в гінекологічні клініки, організуємо публічні молебні, що я ще пропустив між тим двома святами – це 1 червня – День захисту дітей. Ми кажемо, що всі діти такі самі, і недостатньо є говорити про захист вже народжених дітей, треба говорити про захист всіх дітей, тобто і ще не народжених. І цілий ряд років ми організували публічні, просвітницькі, молитовно-просвітницькі, мистецькі акції в центрі міста, наприклад, на площі біля пам'ятника Тарасу Григоровичу Шевченку на проспекті Свободи чи біля Статуї Богородиці так само на проспекті Свободи для того, щоб звернути увагу громадськості на проблему захисту ще не народжених дітей. Дальше йде свято «Святий Миколай для ненароджених», для ще не народжених, тобто є діточки, які отримують подарунки в день святого Миколая (це є наша добра традиція святкова), але ми кажемо, що також і ті діти, які перебувають в лонах матерів заслуговують вже мати подаруночок. Тому ми стараємося йти в пологові будинки і дарувати тим діточкам, які перебувають в лонах матерів, незадовго перед народженням через їхніх матерів даруночки – символічно, але вони мають на меті показати, що ця дитинка, яка ще очікує народження є теж дитинка і має право на подарунок і може ним втішатися. А також ми згадуємо тих дітей, яким би святий Миколай хотів принести дарунки, але не може, тому що їм не дали народитися.

Ну і є ще річне свято – друга субота Великого посту. Це є день пам'яті дітей, втрачених через аборти і викидні – це поминальна субота, де ми в покаючих молитвах долучаємось до молитви Церкви, до літургійних молитов Церкви і згадуємо тих дітей, яким не дали народитися. Чи це вони в природний спосіб, мається на увазі без прямого людського втручання не змогли народитися – ці діти втрачені в результаті викиднів, чи це діти втрачені в

результаті прямого людського втручання, людської злої волі. І ми також організуємо молитовні акції, долучаємось до молитви Церкви в цей день. Окрім того, кожного першого четверга місяця ми проводимо молитву за ще не народжених дітей, за матерів і батьків, за лікарів, які працюють в цьому будинку. Йдеться про відділення акушерства і гінекології Третьої міської лікарні, яка суміщена з кафедрою акушерства і гінекології медичного університету імені Данила Галицького по вул. Русових 4. Це є один з найбільших абортаріїв в м. Львові, куди скеровують за так званими медичними показаннями. За свідченням одної сестри-монахині, яка там працювала з жінками у цій клініці, там може відбуватися до двісті абортів на тиждень. Ми кожного першого четверга місяця молимося Богородичну вервицю під тим пологовим будинком, тобто під тим будинком акушерства й гінекології, він не пологовий, там не приймають пологів зараз... молячись, щоби цей будинок став будинком життя, а не воротами смерті і щоби ті лікарі, які там зараз займаються знищенням дітей, припинили цю ганебну діяльність і вернулися до свого лікарського покликання рятувати життя й лікувати, а не знищувати, щоби вони покаялись і навернулись, також молимося за тих, які туди заходять, маючи в лоні дітей, щоби вони цих дітей зберегли, і щоби ці діти народились.

Ви згадували про те, що деякі свята, акції лягли в основу програми протидії абортам Української Греко-Католицької Церкви. Чи можете так чіткіше окреслити, що саме з того ввійшло в програму?

Ну всі ті, що я називав...

Тобто це є...

Це були спочатку наші ініціативи, які потім були прийняті Комісією душпастирства з питань охорони здоров'я як основні точки співпраці з Церквою, і в 2009 році на Синоді Єпископів Української Греко-Католицької Церкви вони були також прийняті в програму Церкви.

Тобто це були – День подяки за дар життя, так?

Ну починалося воно, скажімо з пропозиції молитись за ще ненароджених дітей протягом Різдв'яного посту. Тоді свято Благовіщення яко день подяки за дар життя, тому що це є день, коли Ісус зачинається в лоні Марії. 1 червня – це є міжнародний день захисту дітей, ми просто взяли цю дату для нашої діяльності яко дату захисту також і всіх дітей, і ще не народжених, зачатих, але ще не народжених і «Покров Богородиці над ненародженими», «Святий Миколай для ще не народжених». Це були наші ініціативи. І ми тішимося, що тепер вони стали ініціативою цілої Церкви.

Добре, чи спостерігаєте, ви як керівник, може, ЛОГО «Рух за життя» якісь плоди праці, вашої діяльності? Якісь конкретні, може, бачите якісь зміни чи можливо ще щось?

Спостерігаємо. Починаючи від деяких конкретних випадків, де ми знаємо, що дитинка таки народилася, внаслідок того, що отримала, скажімо сім'я чи матір отримали наші матеріали чи почули нас на тій чи іншій просвітницькій акції, на лекціях, на святкуванні Дня життя, скажімо тут в левандівському будинку «Просвіта» по вул. Сяйво. Себто є конкретні приклади, де діти перебували під загрозою, тим не менш їхні матері, їхні родини змінили своє ставлення і прийняли рішення дозволити тим дітям народитися. Але найбільше плодів я вбачаю в тому, що питання захисту життя стало суспільним надбанням. Про нього почали говорити. Навіть ті, люди, які його, наші пропозиції, нашу позицію відкидають і виборюють так зване «право на аборт» і вони мусять рахуватися з тим питанням, яке вже стало публічним. Воно вже звучить в публічному просторі. Це питання ставлять собі, я думаю, всі ті, які збираються робити аборти, також всі ті структури, які пропагують чи пропонують надання так званих послуг у вигляді абортів. Тобто і в медичних колах, і в церковних колах, і навіть в юридичних і загально-суспільних колах питання абортів стало звучним. Як мені казав один київський акушер-гінеколог, що тепер вже нема таких, які би не знали, що за вченням всіх християнських Церков, а також інших релігій, зокрема за вченням, ну правда не у всіх випадках там за їхньою

доктриною, але за вченням ісламу і за вченням юдаїзму також, аборт є гріхом. Тобто образою Бога. Те... питання, чи люди хочуть рахуватися з таким поняттями як гріх, і з Богом, і питанням Його пошанування чи зневаги. Це вже інше питання. Але вже нема таких, які би не чули позиції Церков і інших релігій, що це гріх.

Ясненько... добре... Скажіть, будь-ласка, а ви можливо знаєте ще якісь громадські ініціативи в напрямку за життя по Україні? Знаю, десь чув є так само інші рухи в інших містах... можливо... ви знаєте...

Так.. тобто це ми можемо також зарахувати до позитивних плодів діяльності. Тому що паралельно з нашим «Рухом за життя» також почали творитися відповідні осередки, групи, організації в інших містах.. Скажімо незалежно від нас, в той час, коли теперішній правлячий ієрарх Буцацької єпархії УГКЦ Дмитро Григорак був ще Апостольським Адміністратором в Луцькому екзархаті. Він там розпочав цю діяльність «За життя», то це вже незалежно від нас. Але десь приблизно паралельно з нашим «Рухом за життя» також почали творитися групи в Івано-Франківську, більше в середовищі Римо-Католицької Церкви у Києві, відповідно по тих структурах Римо-Католицької Церкви, які є в Хмельницькій області, Житомирі. Так само є такі осередки, групи, правда їхній акцент діяльності більше зосереджений на природному плануванні сім'ї як альтернативі абортам, але це теж, але також воно вміщено в загальну діяльність «За життя». Тепер є по містах Львівської області такі осередки, зокрема в Дрогобичі є такий «Рух за життя», в Тернополі одночасно напрямком «Руху за життя» займається Тернопільська «Обнова» – Товариство українських студентів-католиків «Обнова», миряни в тій самій вже згадуваній мною Буцацькій єпархії. Так що бачимо, що ця діяльність поширюється і такі осередки творяться. Скажімо «За життя» працюють наші брати-православні в м. Рівне, зокрема в рамках такої православної конфесії як Російська Православна Зарубіжна Церква Неприєднана, є українська філія, яка є присутня в м. Рівному, вони є активними захисниками життя. Ну і також ці питання виносилися вже на

обговорення комітету Верховної Ради з питань охорони здоров'я і є ряд депутатів – учасників цього комітету, які стоять на наших позиціях і захищають життя, зокрема заступник голови комітету – п. Оксана Корчинська, яка уможливила нам присутність на засіданнях цього комітету, де ми могли озвучити нашу позицію.

Добре дякую. Тепер хочу звернутися до Вас, можливо так як до особисто до Вас і як працівника Інституту Родини та Подружнього життя. Знаю, що в минулому ви працювали в цьому інституті при Львівській Богословській Академії ще раніше, на сьогодні це є Український Католицький Університет. Питання до Вас: чи здійснював цей інститут якусь діяльність на протидію абортам в Україні? Якщо здійснював, то яку саме?

Діяльність «За життя» була одним з напрямків діяльності Інституту родини, якщо була би можливість, скажімо десь відтворити, попередню версію сайту, веб-сторінки Інституту Родини і Подружнього життя, то там були різні напрямки діяльності. Там були: науковий, навчальний з відповідними курсами, такими як «Щаслива міцна сім'я» і з курсами для молоді, вже згаданими лекціями у школах, і був напрямок діяльності «За життя», де ми писали відозви, де ми намагалися впливати на юридичне поле, де ми організували конференції, де фактично можна сказати, що рух за життя людей доброї волі за життя був невіддільний від того напрямку діяльності Інституту Родини і Подружнього Життя. Інститут Родини і Подружнього Життя надавав тому теоритичне і змістовне наповнення і саме з того напрямку виокремилася громадська організація, вже наша громадська організація «Рух за життя». Відповідно Інститут Родини і Подружнього Життя працював над перекладами документів Католицької Церкви, зокрема над Папськими документами й енцикліками такими як «*Humanae Vitae*», також над документами Папської Ради у справах сім'ї, Конгрегації доктрини віри, такі документи як «*Persona Humana*» («Людська Особа») про деякі питання статевої

етики, чи деякі питання біоетики, які стосуються людського життя чи людської сексуальності і ці документи були перекладені з ініціативи Інституту Родини і Подружнього Життя, пізніше побачили світ спочатку в першому виданні – двотомнику, потім в другому доповненому виданні документів Католицької Церкви про шлюб і сім'ю від Лева XIII і включно, перше видання – до Івана Павла II, його документів, а друге видання – вже до Бенедикта XVI, де вже було включено також енцикліку «Deus Caritas est» («Бог є любов»).

Тобто «Рух за життя» можна сказати, що брав свої початки в діяльності Інституту Родини і Подружнього Життя?

І не тільки. Тобто ініціатива вийшла ширша, десь так замислилися ми над тим питанням, починаючи ще з 90-х років з перших візитів, відвідин доктора Марії Пеетерс-Ней до львівської «Обнови», до товариства українських студентів католиків «Обнова», де вона виразно поставила це питання захисту життя ще не народжених дітей в Україні і ми прислухались до тих її ініціатив і мислили над тим. Пізніше навчаючись, наша група з шести чоловік, навчаючись в Міжнародній Академії Філософії в князівстві Ліхтенштайн, ми безпосередньо також з тою проблематикою зіткнулися, оскільки напрямок «За життя» також був і в навчальному процесі, в загальній атмосфері життя і діяльності цієї Міжнародної Академії і там були курси й виклади зі спеціальної етики, з ембріології, де безпосередньо це питання захисту життя ставилося, так як тоді велася боротьба на захист життя у Західній Європі і це ще більше нас зміцнило в тому переконанні, що ми повинні такий рух за життя розпочати в Україні. Поза межами Інституту Родини і Подружнього Життя цей рух за життя як рух людей доброї волі розпочався тут у нас на Левандівці, тоді ще в рамках греко-католицької парохії – церкви святого Андрія і Йосафата. Пізніше вже також і в парохії Вознесіння Господнього тут на Левандівці, саме тут було створено яко елемент, яко кроки цього руху за життя «Школу сім'ї» при парохії Вознесіння Господнього, яка ставила собі за мету підготовку молодих людей до подружнього життя, щоби вони могли вже бути попереджені про небезпеки

культури смерті і загроз зачатому життю і уникати таких спокус вчинити замах на ще не народжене життя у своєму власному подружньому житті. Тут був організований перший вечір *За життя* в будинку «Просвіти», вже згаданим мною, в будинку «Просвіти» по вул. Сяйво, тобто рух за життя ширився і поза межами Інституту Родини і Подружнього Життя. Ще в ті роки, наскільки я пригадую, ще навіть, ще до проголошення незалежності України, ще наприкінці 80-х років певні матеріали за життя були розміщені у притворі, у коридорі Римо-Католицької катедри Успіння Пресвятої Богородиці. Тобто браття римо-католики також це питання ставили і починали навіть раніше від нас, ще за часів Радянського Союзу. Тепер також ця діяльність стає все далі відчутною у братніх протестантських Церквах і ми знаємо конкретних людей, які в цьому напрямку працюють на захист життя.

Дякую. В мене тепер питання до Вас наступне: чи знаєте, можливо, Ви якісь приклади на даний час пропаганди абортів в Україні, чи це питання пропагандується чи його якимось рекламують, тобто чи аборти як... чи ви чули, згадували про те, що є така думка про те, що аборт це право, є право, так зване «право на аборт» так, можливо є якась пропаганда в Україні, твориться зараз?

Це йде по кількох напрямках. Традиційно в рамках радянської медицини стверджувалося, що людина стає людиною щойно після народження, а до народження, тобто радянська медицина стояла на позиціях еволюціонізму, того варіанту дарвінізму, який сформулював Ернст Геккель у вигляді так званого «основного біогенетичного закону», згідно з яким (це звичайно хибний закон, це фікція), згідно з яким людина проходить в лоні матері швидко стадії еволюції гаданих уявних тваринних предків. І на тій основі аргументували, що це ще не є людина на якомусь певному етапі внутрішньо-утробного розвитку, а стає людиною щойно невдовзі перед народженням, чи вже під час народження. Очевидно, що поширенням абортів радянська влада хотіла знизити приріст населення в республіках неросійських, які тим більше мали досвід довгої

боротьби за свою незалежність, щоби таким чином підірвати силу тих республік, і щоб вони не боролися за незалежність, не становили загрозу московській метрополії. Та? І цю справу під контролем мала, наприклад, спецслужба КГБ, мала під контролем проведення абортів в Україні. І тому оця традиція радянська чи пост-радянська, на жаль, наших українських медиків, здебільшого йде в тому самому напрямку. Тобто клятву Гіппократа не складають, бо в клятві Гіппократа сказано, що «не дам абортивного засобу жінці» не дам засобу, щоб знищити дитину, а в клятві українського лікаря вже тих слів нема. Клятва українського лікаря це є калька з так званої клятви радянського лікаря. І відповідно за невеликими винятками людей віруючих і сумлінних, які можуть бути в системі охорони здоров'я чи конкретно в акушерстві і гінекології, аборти пропагували, тому що це була платна операція, чи офіційно, чи неофіційно платна, і на цьому можна було швидко заробити, ну скажімо, якщо брати до уваги корупційні схеми поступання в медичні навчальні заклади, коли за хабар поступали, за хабар здавали заліки, за хабар здавали іспити, то пізніше, якщо такий лікар, закінчивши лікувальний факультет вибирав собі спеціальність акушерства і гінекології, аборти для нього ставали швидким способом, швидким конвеєром відбити затрачені гроші на його освіту. Ну але це більше така корупційна і тіньова сторона цього питання, ідеологічна була в тому, що це не людина, і були, і до сих пір, на жаль, є численні випадки, коли жінка приходить ставати на облік з черговою вагітністю і її з порога зустрічають в дільничній поліклініці в гінекологічному відділенні словами з ходу: «Що, будемо робити аборт?».

Хто ще пропагує в Україні аборти? Є така міжнародна організація расистського толку. Починалася вона як расистська організація International Planned Parenthood Federation. І міжнародна федерація ..в нас чомусь її не називають: «планованого батьківства»: в нас чомусь її перекладають як «Міжнародна Федерація Планування Сім'ї». Засновницею цієї організації була Маргарет Зангер в Сполучених Штатах Америки, яка за ту свою діяльність

відбула декілька, недовгих правда, але тюремних термінів, та діяльність організації була підпільна і протизаконна довгий час в Сполучених Штатах Америки. Пізніше вона, після легалізації абортів в 1973 році в Сполучених Штатах Америки стала легальною і розповсюдила свою діяльність фактично на всю земну кулю. Є в інтернеті на їхній веб-сторінці стратегічний план IPPF, де чорним по білому сказано, що їхня мета поширити серед молоді контрацепцію і так звані «безпечні аборти» («safe abortions»). В Україні діє її філія під назвою Українська Асоціація Планування Сім'ї, скорочено УАПС. Коли базової організації ці цілі є – поширювати аборти серед молоді, ну то відповідно так звані, замасковано під формулюванням «безпечні аборти» поширює Українська Асоціація Планування Сім'ї. Це належить до стратегічного плану цілої мережі International Planned Parenthood Federation. Очевидно, що формулювання «безпечний аборт» є нісенітницею, так як дерев'яне залізо. Тому що для дитини це є насильницька смерть, а для матері – загроза сепсису, перфорації матки, неплідності і гормонального зриву, і пост-абортного синдрому. Тобто ніякий аборт, навіть в найстерильніших умовах, найпрофесійніше виконаний в клініці не є безпечний для нікого.

Хто ще пропагує аборти? Інститут педіатрії, акушерства і гінекології. Є такий центральний науково-дослідний медичний заклад в м. Києві, які стоять на позиціях легальних абортів. Ми з тим безпосередньо зіткнулися, коли в Україні почала діяти з ініціативи тодішнього глави Української Греко-Католицької Церкви – Верховного Архiepіскопа Любомира Гузара і тодішнього міністра охорони здоров'я Василя Князевича група при Міністерстві охорони здоров'я по протидії абортам в Україні. Як тільки ця група зачепила законодавчу, юридичну площину і висунула пропозиції змінити законодавство таким чином, щоб воно захищало життя людини від моменту зачаття до природної смерті, то провідні спеціалісти цього Інституту педіатрії акушерства і гінекології (ПАГ – скорочено), я можу назвати два прізвища, скажімо Тетяна Татарчук і Ірина Вовк, втручалися в роботу цієї робочої групи,

наполягаючи на тому, що аборти мають бути легальними, а тільки вести просвітницьку діяльність серед молоді.

Хто ще пропагує? От останнім часом почало це розкручуватися і воно йде через навчальні заклади, через мережу освіти. Це є діяльність феміністичних організацій, це є діяльність – не мало, не багато – такої міжнародної організації як Amnesty International. Колись Amnesty International була правозахисною організацією, яка захищала дисидентів, яка надавала допомогу дисидентам, в'язням, політв'язням, в'язням сумління в Радянському Союзі, і діяльність була наскрізь позитивною, потім там пройшла внутрішня революція. Владу захопили ліваки – прихильники абортів і тепер Amnesty International пропагує аборт як право людини. І з тим формулюванням, що «аборт є право людини» або там, «моє тіло – моє діло», «право жінки», «право вибору» носяться феміністичні організації. Маю яскравий приклад того, що коли в 2012 році вийшла спільна заява римо-католицького єпископату і греко-католицького єпископату – автором тої заяви був вже покійний нині римо-католицький єпископ Петро Мальчук, але офіційно вона вийшла за підписами нашого Глави Української Греко-Католицької Церкви Святослава Шевчука і Глави Римо-Католицької Єпископської Конференції в Україні Архієпископа Мечислава Мокшицького, то невдовзі незабарився лист феміністичних організацій України проти цієї заяви і з відстоюванням права на аборт цілого ряду феміністичних організацій (я маю цей лист в електронному варіанті), де феміністки з бунтом агресивно виступили проти такого рішення двох українських Церков, проти такої заяви двох українських Церков. На жаль, через засоби масової інформації і через систему освіти ці думки поширюються в головах молодих людей. Я маю свіжий приклад яко викладач, яко один з викладачів літньої філософської школи, яка відбулася в липні 2018 року, організовувала наша кафедра спільно з фондом Конрада Аденауера і з іншими громадськими організаціями, де на студентських дебатах студентки з центральної і східної України, зі своїх вишів, вже відстоювали думку, що це буде прогрес для України, коли там відповідно до

2030 року 50 % населення України буде вважати аборт правом людини. Ну, що є очевидно нісенітницею, бо права людини мають сенс тоді, коли забезпечене базове право на життя. Без забезпечення права на життя не може бути мови про всі інші права. Але воно як на зрізі, як скажімо, як вибіркова група молодих інтелектуалів, які приїхали на літню філософську школу, показало стан, який є зараз в освіті в Україні. Так що пропаганда абортів існує, ведеться.

Ясненько. Скажіть, будь-ласка, а які, на вашу думку, чинники призводять до поширення абортів, саме в Україні? Які чинники стосуються саме теперішньої ситуації в Україні, в останній час, взагалі за час незалежності України з 1991 року дотепер – які саме чинники спричиняються до того, що аборти поширюються, стають масовим явищем, більше таким?

Я почну взагалі – чому роблять аборти, не тільки в Україні, а взагалі в світі? Це є завжди вирішення власних проблем коштом життя ще не народженої дитини. Завжди й у всіх випадках. Тільки ті проблеми деякі можуть звучати слізно, а деякі можуть звучати зухвало й цинічно. Слізно – це: «Ой, проблема!», конфлікт в сім'ї, батьки з дому виженуть, чи незаміжня, нема житла, нема коштів, нема фінансів, потрібно закінчувати навчання, та.. ганьба, сором, в навчальному закладі і так далі. Зухвалі і цинічні аргументи звучать на кшталт: «Я маю право», «Це моє тіло», «Я маю право розпоряджатися», «Мені потрібен вільний час для культурного розвитку, для театру, для поезії, для діяльності, творчості, наукових ступенів і так далі». Дитина просто заважає. Дитина стає як побічний продукт. Але у всіх випадках: як в слізній, так і цинічній аргументації завжди це дитина розглядається як засіб, яким жертвують для вирішення своїх власних проблем, для розв'язання своїх чи для здійснення своїх планів на життя. В Україні ще до того всього додається аргументація нестабільної соціальної ситуації, нестабільної економічної ситуації. Насправді ж якщо ми добре подивимось на життя в Україні, то і харчів, і одягу було би предостатньо, щоб поділитися ними з іще одною

дитиною. Магазины секондхенду завалені дитячими речами, допомогою, і служби отримують зі всіх боків речі для немовляток, візочки і так далі. Є магазини з дитячим харчуванням, тобто це не є проблема, скажімо харчу й одягу, як воно могло би здаватися на перший погляд. Відсутність коштів? Ну так, є в Україні оця поляризація на дуже багатих і на дуже бідних. Це правда. Соціальна нестабільність, переломні моменти.. от фіксували такі сплески абортів, скажімо в дев'яносто першому році, коли Україна проголошувала незалежність. Ті всі події з ГКЧП та і проголошення України незалежності, тоді в 2001 році перед Помаранчевою Революцією і так далі. І тепер, бо тепер ситуація військова. Йде вже майже 5 років війна в Україні і з одного боку, деякі матері таки хочуть надолужити ті втрати, незважаючи на те, що чоловік постійно, під постійною небезпекою і може не повернутися, загинути на передовій, тим не менше вони хочуть народжувати; інші ж, аргументують це тим, що дитина буде рости без батька і взагалі в військових умовах в тій суспільній плутанині, хаосі, розрусі, яка зараз все більше і більше наростає, не можуть собі дозволити мати дитину, тобто більше дбають про себе, аніж про ту дитину, тому що дбати про дитину шляхом її вбивства – це ще одна нісенітниця. При детальнішому розгляді воно виявиться, що проблеми є надумані і нема зараз такої катастрофічної ситуації, а навіть якщо би вона була, то ніколи нема такої катастрофічної ситуації, яка би мала схилити шальки терезів на користь знищення цієї дитини. Завжди можна знайти вихід і допомогти і матері, і дитині. Вихід прийнятний, вихід народити, вихід віддати дитину на усиновлення, віддаючи в «Вікно життя», і так далі, тобто бездітній парі, в будь-якому випадку завжди вихід можна знайти. Тепер що стосується християнських середовищ, ну то це завжди є наслідком браку віри. Тому що, якщо би християни були справді християнами і читали свої священні тексти у вигляді Євангелій, наприклад, де описана ситуація після Благовіщення Пресвятій Богородиці, як вона відвідує свою родичку Єлисавету і дитинку, Єлисавета називає її матір'ю Господа мого, хоча Ісус Христос ще не народився, щойно зачався, а відповідно дитинка Єлисавети – святий Іван Хреститель

кинувся з радості в лоні матері своєї. Тобто, якщо би християни ті тексти всерйоз читали, тобто, якщо би вони були не номінальні християни, абортів би просто не було. Плюс до того, якщо вони би були не номінальні християни, то вони би мали віру і надію на Бога, що, якщо Бог дає це життя, то Він подбає про те, щоби це життя забезпечити матеріально і суспільно. Є така приказка: «Дасть Бог діти, дасть і на діти». І, якщо би християни були справді християнами, то вони би це сприймали серйозно і вірили би й уповали на Бога, і Бог би допоміг цю дитину поставити на ноги. Тому що все інше: житло, харчі, одяг, освіта, інше майно і так далі – це все є наживне, це все можна набути, але при умові, що є базовий дар життя збережений, що право на життя є захищене, а все інше тоді до того додається, якщо заперечити право на життя і знищити цю людину, тоді очевидно не треба гарантувати всіх інших прав, але тоді це є вбивство і знищення цієї людини і це нічим не може бути надолуженим і виправданим. А також – абсолютна глухота українських можновладців, української владної верхівки і юристів, законодавчого поля, які не збираються переглядати ці норми, що регламентують знищення людей до їхнього народження.

А як щодо чиннику ранніх статевих стосунків, чи це є чинник, який призводить до збільшення абортів в Україні?

Так. Ми як «передова країна» отримали хвилю сексуальної революції так на років 30 пізніше від того часу, як вона бурхливо відбулася на Заході. Можемо говорити, що в нас продовжується вона в хронічній формі. Падають моральні норми, з вченням Церкви і з Божими Заповідями молоді люди назагал, ну я не говорю про позитивні винятки, але назагал рахуються все менше і менше, і підліткові статеві стосунки з метою відчутти любов, пережити любов (молоді люди звичайно є чисті ідеалістичні...) вони хочуть в такий спосіб відчутти любов, пережити любов, оскільки ті стосунки є завжди передчасні, то побічним продуктом їхніх тих стосунків може стати дитина. Відповідно, якщо вони не планували стати батьком і матір'ю, наступним кроком може бути аборт. Тобто

ранні статеві стосунки і поширення їх серед молоді є одним із факторів, які підвищують кількість абортів в Україні. З'являються «клініки, дружні до молоді» чи гінекологи, які кажуть: «Нічого страшного... ми вкористаємо вакуумну аспірацію, відрегулюємо менструальний цикл, все буде добре», також безвідповідальність хлопців, юнаків, які стають батьками тих дітей. До того дівчина була бажана яко засіб для задоволення сексуального бажання, але після того, як вона завагітніла – «І я не я, і хата не моя, і дитина не моя», «Це твої проблеми», «Іди роби аборт», що свідчить також про безвідповідальність і деградацію чоловічого населення.

А якими, на вашу думку, є наслідки абортів, наслідки абортів, зокрема не стільки загально, стільки як для України?

В загальному, це не тільки в Україні: всі люди, причетні до абарту, в тій чи іншій формі дістають постабортний синдром. Чи це буде синдром в лікарів, які виконують аборти, з важкими наслідками, це описані ці психологічні наслідки і духовні наслідки для тих лікарів, чи це буде постабортний синдром для матері, для батька, для всіх тих, які спричинилися в прямий виразний спосіб, підштовхнули, не захистили, не заперечили, заплатили за аборт, змусили до абарту. Що таке постабортний синдром – це достатньо широко описано у відповідній літературі і як він проявляється.

Які ще наслідки для України? Ну по перше, падіння демографії. Ми маємо перевернені демографічні піраміди, де людей старших, людей «поза 50» є більше, аніж новонароджених дітей, дітей молодого віку, тобто по мірі розростання таких перевернутих пірамід, буде ставати все більше старих людей, які потребуватимуть догляду, коштів, соціальної опіки, пенсії, і буде все менше молодих людей, здатних заробляти і здатних сплачувати ці внески для похилих, чи в пенсійний фонд, чи людей похилого віку. Наша територія, скажімо, вдвічі більша ніж територія Німеччини, плюс-мінус десь вдвічі більша ніж територія Німеччини: при населенні Німеччини 84 мільйони, ми ще на початку, ще за часів Віктора Андрійовича Ющенка стверджували, що нас є 52

мільйони. Тепер все менше, менше, менше, я вже чув проміжну цифру 46, але тепер з різкою еміграцією, заробітчанством, трудовою еміграцією, особливо молоді, особливо спеціальностей, які знаходять попит на Заході, в Україні стає все менше і менше людей при тій території, ми цю територію не можемо підняти. Ми не можемо її належним чином, не можемо і ніколи не зробимо економічний прорив. Окрім того постабортний синдром яко загальне явище і вина за вбитих дітей лягає на всю націю, стає масово поширеною, ці явища, і обеззброює націю у її боротьбі. Людина, яка почуває за собою провину вбивства, людина яка має духовні, психологічні і фізіологічні потреби внаслідок абортів, не здатна твердо, рішуче і з характером протидіяти зовнішній агресії чи внутрішній окупації, не здатна чинити спротив і чітко, і послідовно відстоювати свої права. Так що наслідки завжди катастрофічні. Окрім того це є гріх, який кличе до Неба про помсту, кров невинна кличе, пролита кров кличе до Отця всякого світла, до Бога, і Божа відповідь не забариться в тій чи іншій формі.

Ясно. Якщо підсумувати, ви, все-таки, я думаю, ви вважаєте, що аборт є зараз нагальною проблемою в Україні?

Так і продовжує бути. Тобто, очевидно, що в такі переломні моменти зростає кількість, зростає статистика абортів, і це дуже сумно, але це є так званим аргументом *ad hominem*, який безпосередньо діє на слухача в даний момент і викликає в нього бурхливу емоційну реакцію, коли слухач чує, скажімо, про ті сотні тисяч абортів, які діються в наш час. Насправді, якщо би навіть чинився один аборт в рік, от тільки однієї дитини, чи навіть тільки однієї неповносправної дитини, то і це було би злочині нагальною проблемою, яку би треба було неухильно і невідкладно міняти в Україні назад на позицію повного й остаточного захисту кожного зачатого людського життя. Тому що там, де діється вбивство, там де діється насильство, там завжди це є нагальна проблема. Ми мусимо робити що ми можемо, щоби: а) захистити і врятувати

хоча би одну дитину, хоча би кого тільки вдасться, і б) продовжувати впливати на законодавство, щоби воно стало на захист життя.

Потрібно старатися врятувати хоча б одну дитину, так. А на рахунок статистики: чи знаєте ви може якісь десь тенденції, чи можливо думки, що статистика офіційна від неофіційної сильно різниться щодо абортів в Україні?

Ще я навіть думаю, що навіть до певної міри якась заслуга Леоніда Кучми, що він це питання підняв і наказав медичній системі в Україні знизити кількість абортів. Очевидно вони так поступили, як... а пізніше це продовжив Віктор Андрійович Ющенко... Я думаю, що медична система України поступила так як в відомому анекдоті про прапорщика: «Прапорщик зупиніть поїзд! – Поїзд Стий! Раз, два!» – так? Тобто, що – наказали абортам знизитися і кількість абортів знизилася. Думаю, що до певної міри реально знизилася в результаті, але не завдяки системі охорони здоров'я, а завдяки діяльності власне Церков і громадських організацій, які цю тему вчинили тематичною і звернули знову увагу, що це вбивство, що це є, а в церковній термінології і в стосунку до Бога – це є гріх, це є зневага Бога як подателя людського життя. Тобто і праця з молоддю і церковних, громадських організацій теж мала свій результат і вплинула на те, щоби так просто вже і легко абортів не робилося. Тобто це може бути також один з чинників зниження кількості абортів в Україні. Які ще чинники? Нереєстрація абортивної дії багатьох засобів, які вважаються контрацепцією, а насправді є абортивними. Це є гормональна контрацепція – таблетка, міні-таблетка, це і так звана «morning after pill» «таблетка завтрашнього... чи ранку опісля» після статевих стосунків – це є абортивний засіб. Отже, коли просто ці випадки статистично не фіксуються. Фармакологічні аборти робляться вже так, що отримують ті отруйні препарати для знищення дитини в лоні матері без рецепту. Вони вже незважаючи на заборону, незважаючи на те, що не було офіційної легалізації... вони циркулюють країною. Ось таке.

Тобто впливає, що статистика офіційна і неофіційна відрізняється кардинально.

Та. Чув я випадок про те, що в одній з клінік разюче не фіксували в журналі проведення абортів. Здійснені аборти зафіксували 3, а насправді було 43. Тобто, коли йде мова, чи зацікавлення про те, щоби несплачувати податку за аборти, щоб на абортах заробити, на тому збагатитися, відповідно медичний персонал не буде фіксувати всієї кількості абортів, які здійснюються в клініці. А статистика йде по офіційних записах. Тобто, я думаю, що до певної міри – так, аборти таки знизилися, але якщо це перейшло в площину контрацепції й фармакологічних абортів, то втіха невелика і якщо воно перейшло в тіньовий сектор і просто не реєструється – теж втіха невелика.

Ясненько. То якщо підсумувати всю нашу розмову сьогодні, то можемо сказати, що зараз в українському суспільстві існує проблема захисту ще не народжених осіб.

Саме так. Існує проблема чіткого законодавчо прописаного захисту. Законодавство ж не може бути свавільне, воно не може, законодавчі формулювання не можуть бути висмоктані з пальця і посилатись тільки на узгодженість з попереднім правом, тому що попереднє право могло бути злочинне – так як воно є у випадку легалізації абортів. Тому має бути узгодженість цього права з науковими даними. Право не може бути свавільним. Воно мусить спиратися на наукові дані, а не ігнорувати їх, на дані ембріології, яка показує, що весь розвиток людини є суто людський, починаючи від зиготи і закінчуючи народженням – це є тільки людський розвиток, жодної рекапітуляції стадій тваринних предків нема, тваринних предків ніколи не існувало, це фікція Ернста Геккеля, фальшивка Ернста Геккеля, на якому базувалася матеріалістична медицина. Отже є наукові дані і є також наукові дані, що стається після абортів. Це є ціла сфера психології, психотерапії, лікування постабортних станів, відомих під назвою постабортний синдром.

Ніхто не може заперечити очевидного. Відповідно постабортний синдром існує і має катастрофічні наслідки для життя цілого суспільства.

Дуже дякую Вам щиро за Ваші відповіді. Будемо надіятися, що діяльність таких рухів як «Рух за життя» приведе до того, що в Україні будуть аборти заборонені законодавчо.

Я би казав таке формулювання: що в Україні буде захищено законом життя людини відтоді, від коли воно справді починається. Буде також і іншими законодавчими актами і директивами підтверджена норма Конституції України, що кожна людина має невід'ємне право на життя. В такому плані би це бачив. І залишається лише побажати, щоби наша діяльність, не обов'язково в рамках юридичної структури нашої організації, але щоби вона поширювалася і щоби все більше молодих людей долучалося до цього загального руху за життя людей доброї волі.

Добре. Дякую Вам дуже щиро за розмову. Слава Ісусу Христу!

Слава навіки Богові!

Розмовляв: Михайло Гусак

Довідка: Петро Гусак, голова ЛОГО «Рух за життя», доцент кафедри філософії Філософсько-богословського факультету Українського Католицького Університету, кандидат філософських наук, Ph.D..

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

Опубліковані документи:

1. ГОЛУБОВ Дмитро, Цивільний кодекс України, проект закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмежень по проведенню операцій штучного переривання вагітності (абортів). Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи», Київ: 04 листопада 2018.
2. ЙОАН ПАВЛО ІІ, енцикліка *Evangelium Vitae* [PDF][«Євангелія життя»], (25 березня 1995) 58.
3. РАК о. Петро, Документи патріаршого Собору УГКЦ, третя сесія, *Аборти, дітовбивство*, с. 107.
4. Документи єпархіальних Соборів УГКЦ 2001-2002, т. 1, Львів: ПТВФ «Афіша» 2003, с. 540.
5. Українська Греко-Католицька Церква: *Богословський Відділ Патріаршої Курії*. Захистімо зачате життя. Богословські, морально-етичні та душпастирські засади моральної оцінки проблеми знищення ненароджених дітей. Київ: 2012.

Інтерв'ю:

1. ГУСАК Петро, «Інтерв'ю від 10.12.2018» / інтерв'юер Михайло Гусак // приватний архів автора.

Періодика:

1. «Право на життя. Лист Синоду Єпископів Києво-Галицької Митрополії УГКЦ до Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України щодо проблеми абортів в Україні» // Арка 69 (11 червня 2003).
2. БЛОУСОВ В. – ДРОБОВИЧ Т.- МЕЛЬНИК П., «Штучне переривання вагітності: прогалини в цивільному законодавстві» [PDF] // *Юридичний вісник* 1 (38) (2016), 99-101.

Література:

1. Святе Письмо Старого та Нового Завіту. Повний переклад о. Івана Хоменка, здійснений за оригінальними єврейськими, арамейськими та грецькими текстами. – Editorial Verbo Divino: Madrid, 1990. – 1422 С.
2. СИНОД УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ, *Катехизм Української Греко-Католицької Церкви «Христос – наша Пасха»*, Львів: Свічадо 2012.
3. Laun. Współczesne zagadnienia teologii moralnej. – Kraków: Wydawnictwo «М», 2002. – S. 155.
4. Kornas-Biała, Dorota. *Wokół początku życia ludzkiego*, Warszawa: IWPAX, 2002.
5. БОЙКО Ігор, *Біоетика: Скрипти для студентів*. - Львів: Видавництво УКУ 2008.
6. БОЙКО. о Ігор. «Духовне навернення і зцілення після абортів – завдання священика у Святому Таїнстві Покаяння» / Вісник №4 «Гідність людського тіла», с. 71.
7. *Міріам... чому ти плачеш? Страждання жінок після абортів* / Пер. з нім. Федора Шумиляка. – Львів: Місіонер, 1999 – 136 с., вкл. 4 с., іл..
8. КОМІСІЯ УГКЦ У СПРАВАХ ДУШПАСТИРСТВА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я, *Духовний супровід при постабортному синдромі*, - Львів: Колесо, 2018. – 144 с.

9. КОМІСІЯ УГКЦ у СПРАВАХ ДУШПАСТИРСТВА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я, Путівник для зцілення духовно-психологічних ран після втрати дитини внаслідок абортів. - Львів: Колесо, 2018. - 76 с.
10. ПРИСЯЖНИК М., *Російсько-український медичний словник професійної мови фахівців з внутрішніх хвороб*, Київ: Видавничий дім КМ Академія, 1995.
11. ШЕНК ТОМАС – ГРАФ Ютта – ВАЙТОШКА Джінтас, *Секс і 7я*, Львів: Рух за Життя 2016. с. 49.
12. ШВАРЦ Стефан, *Моральна проблематика абортів*, Львів: Колесо 2008.

Інтернет-джерела:

1. «Рух за життя у Львові» // сайт: Фейсбук, <https://uk-ua.facebook.com/pages/category/Community/%D0%A0%D1%83%D1%85-%D0%B7%D0%B0-%D0%B6%D0%B8%D1%82%D1%82%D1%8F-%D1%83-%D0%9B%D1%8C%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D1%96-366338723396082/> (дата звернення 5 грудня 2018).
2. «10 пунктів брехні про аборти» // сайт: *Кредо*, 4 жовтня 2016, <<http://credo.pro/2016/10/165912>> (дата звернення: 18 вересня 2018).
3. «7 квітня – День подяки за дар життя» // сайт: *Асоціація лікарів католиків*, 12 квітня 2018, <<http://www.asociacialk.org/7-kvitnya-den-podyaky-za-dar-zhyttyaz/>> (дата звернення: 17 грудня 2018).
4. «7 квітня – Свято Благовіщення – День подяки за дар життя!» // сайт: *Комісія УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я*, 4 квітня 2018, <<http://zdorovia.ugcc.org.ua/7-kvitnya-svyato-blahovischennya-den-podyaky-za-dar-zhyttya-2/>> (дата звернення: 15 грудня 2018).
5. «7 квітня в УГКЦ молилися за дар життя» // сайт: *РІСУ: Релігійно-інформаційна служба України*, 8 квітня 2013, <https://risu.org.ua/ua/index/all_news/community/religion_and_society/51885/> (дата звернення: 17 грудня 2018).

6. «The Hope of Salvation for Infants Who Die Without Being Baptized» // сайт: *CatholicCulture*,
<<https://www.catholicculture.org/culture/library/view.cfm?id=7529&CFID=68246686&CFTOKEN=34192239>> (дата звернення: 28.11.2018).
7. «В Донецьку молилися за абортіваних дітей» // сайт: *Донецький екзархат Українська Греко-Католицька Церква*, 1 квітня 2013,
<http://www.ugcc.dn.ua/inside_page_detalis.php?cat_1=49&cat_2=281&lang=1> (дата звернення: 15 грудня 2018).
8. «Демографічна ситуація у 2017 році» // сайт: *публікація документів Державної Служби Статистики України*, <http://ukrstat.org/uk/operativ/menu/menu_u/ds.htm> (дата звернення: 19 листопада 2018).
9. «День подяки за дар життя відзначили у Львівській...» // сайт: *Християнський Портал Кіріос*, 13 квітня 2016,
<<https://123ru.net/ukraine/52290862/>> (дата звернення: 17 грудня 2018).
- 10.«День подяки за дар життя» // сайт: *Храм Св. Ольги і Єлезавети*,
<<http://olha-church.org.ua/web/page/den-podjaki-za-dar-zhittja>> (дата звернення: 17 грудня 2018).
- 11.«Духовне усиновлення ненародженої дитини» // сайт: *Комісія УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я*, 4 вересня 2014,
<<http://zdorovia.ugcc.org.ua/7-kvitnya-svyato-blahovischennyua-den-podyaku-za-dar-zhyttya/>> (дата звернення: 15 грудня 2018).
- 12.«Жорсткий контроль жіночого тіла: соціолог обгрунтувала право на аборт» // сайт: *Obozrevatel*, 05 жовтня 2016, <<https://www.obozrevatel.com/ukr/society/90158-zhorstkij-kontrol-zhinochogo-tila-sotsiolog-obgruntuvala-pravo-na-abort.htm>> (дата звернення: 4 грудня 2018).
- 13.«Заборона абортів: за і проти» // сайт: *Українська правда*, 9 квітня 2012,
<<https://life.pravda.com.ua/health/2012/04/9/100204/>> (дата звернення: 1 грудня 2018).

- 14.«Звернення Всеукраїнської Ради Церков до Президента України Віктора Януковича (повний текст, Додаток №2)» // сайт: *Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій*, 21 квітня 2011, <<http://vrciro.org.ua/ua/statements/153-zvernennya-vseukrayinskoji-rady-cerkov-do-prezydenta-ukrayiny-viktora-yanukovycha-povnyu-tekst>> (дата звернення: 13 листопада 2018).
- 15.«Зцілення після абортів можливе!» // сайт: *Католицький Оглядач*, 18 жовтня 2018, <<http://catholicnews.org.ua/zcilennya-pislya-abortu-mozhlive>> (дата звернення: 7 грудня 2018).
- 16.«Лист Синоду Єпископів Києво-Галицької Митрополії УГКЦ до Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України щодо проблеми абортів в Україні» // сайт: *РІСУ: Релігійно-інформаційна служба України*, 14 травня 2003, <https://risu.org.ua/article_print.php?id=34073&name=ugcc_doc&_lang=ua> (дата звернення: 4 травня 2018).
- 17.«Лист Синоду Єпископів Києво-Галицької Митрополії УГКЦ до Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України щодо проблеми абортів в Україні» // сайт: *РІСУ: Релігійно-інформаційна служба України*, 14 травня 2003, <https://risu.org.ua/ua/index/resources/church_doc/ugcc_doc/34073/> (дата звернення: 1 листопада 2018).
- 18.«У Львівській Архiepархії відбувся День пам'яті абортіваних дітей» // сайт: *Католицький Оглядач*, 6 березня 2018, <<http://catholicnews.org.ua/ivivskiy-arhiieparhiyi-vidbuvsya-den-pamyati-abortovanih-ditey>>(дата звернення: 15.12.2018).
- 19.«Матеріали ІІІ-го Архiepархіального Собору Львівської Архiepархії Української Греко-Католицької Церкви “Ісус Христос – джерело відродження українського народу”» // сайт: *Українська Греко-*

- Католицька Церква*, 30 грудня 2001, Відкриття Архиепархіального Собору, <<https://archive.li/pnRI>> (дата звернення: 1 листопада 2018).
- 20.«Опис Місії “Рахиль”» // сайт: *Комісія УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров’я*, <<http://zdorovia.ugcc.org.ua/opys-misiji-rahyl/>>(дата звернення: 5 грудня 2018).
- 21.«Осередок допомоги вагітним у кризовій ситуації» // сайт: *Vhorode*, <https://lviv.vgorode.ua/reference/obschestvennye_orhanyzatsyyu_y_polytyche_skye_partyu/275123-oseredok-dopomohy-vahitnym-u-kryzovii-sytuatsii> (дата звернення: 5 грудня 2018).
- 22.«Повідомлення прес-служби Міністерства охорони здоров’я України» // сайт: *Урядовий портал*, 13 березня 2012, <http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=245036367> (дата звернення 13 травня 2018).
- 23.«Резолюція Симпозіуму «Морально-етичні аспекти штучного переривання вагітності» // сайт: *IPC: Інститут релігійної свободи*, 29 вересня 2010, <https://irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=724%3A1&catid=50%3Azv&Itemid=78&lang=uk> (дата звернення: 13 грудня 2018).
- 24.«Синод Єпископів УГКЦ. “Програма протидії абортам в Україні” Української Греко-Католицької Церкви» // сайт: *Комісія у справах мирян УГКЦ*, <<http://www.laityugcc.org.ua/mirjani-v-suspilstvi/articles/programa-protidiji-abortam-v-ukrajini.html>> (дата звернення: 18 квітня 2018).
- 25.«Статистичні дані за 2001 рік, F13-2001, лист 1» // сайт: *Центр медичної статистики МОЗ України*, <<http://medstat.gov.ua/ukr/statdan.html>> (дата звернення: 19 листопада 2018).
- 26.«У другу суботу Великого посту в УГКЦ молитимуться за абортованих дітей» // сайт: *Українська Греко-Католицька Церква Патріарший Собор Воскресіння Христового у Києві*, <<http://kyivsobor.ugcc.org.ua/u-druhu-subotu-velykoho-postu-v-uhkts-molytymutsya-za-abortovanyh-ditej/>> (дата звернення: 15 грудня 2018).

- 27.«У Києві за участю різних конфесій відбувся симпозиум «Морально-етичні аспекти штучного переривання вагітності» //сайт: *Релігія в Україні*, 23 вересня 2010, <https://www.religion.in.ua/news/ukrainian_news/5964-ukiyevi-za-uchastyu-riznix-konfesij-vidbuvsya-simpozium-moralno-etichni-aspekti-shtuchnogo-pererivannya-vagitnosti.html> (дата звернення: 13 грудня 2018).
- 28.«У Львівській Архиепархії УГКЦ відзначили День подяки за дар життя» // сайт: *Католицький Оглядач*, 11 квітня 2017, <<http://catholicnews.org.ua/u-lvivskiy-arhiieparhiyi-ugkc-vidznachili-den-podyaki-za-dar-zhittya-0>> (дата звернення 17 грудня 2018).
- 29.«У Львові вшанували День пам'яті дітей, втрачених через аборти і викидні» // сайт: *Католицький Оглядач*, 12 березня 2015 <<http://catholicnews.org.ua/u-lvovi-vshanuvali-den-pamyati-ditey-vtrachenih-cherez-aborti-i-vikidni>> (дата звернення: 15 грудня 2018).
- 30.«У Львові триває семінар-тренінг “Жива надія” щодо зцілення постабортної травми» // сайт: *Інформаційний ресурс Української Греко-Католицької Церкви*, 18 липня 2018, <http://news.ugcc.ua/news/u_lvov%D1%96_trivaie_sem%D1%96nartren%D1%96ng_zhiva_nad%D1%96ya_shchodo_zts%D1%96lennya_postabortnoi_travmi_83380.html> (дата звернення: 4 грудня 2018).
31. «Українська Греко-Католицька Церква та Міністерство охорони здоров'я підписали угоду про співпрацю» // сайт: *Інформаційний ресурс Української Греко-Католицької Церкви*, 16 березня 2009, <http://news.ugcc.ua/news/ukrainska_grekokatolitska_tserkva_ta_m%D1%96n%D1%96sterstvo_ohoroni_zdorovya_p%D1%96dpisali_ugodu_pro_sp%D1%96vpratsyu_55916.html> (12 грудня 2018).
- 32.«Християни України колективно звернулися до Президента України про збереження життя» // сайт: *Інформаційний ресурс Української Греко-Католицької Церкви*, 19 лютого 2016,

- <http://news.ugcc.ua/video/hristiyani_ukraini_kolektivno_zvernulisya_do_prezidenta_pro_zberezhennyazhittya_76006.html>(дата звернення: 8 грудня 2018).
- 33.«Члени ВРЦіРО на черговому засіданні ухвалили стратегічні рішення у сфері співпраці з державою» // сайт: Інформаційний ресурс Української Греко-Католицької Церкви, 16 грудня 2008,<http://news.ugcc.ua/news/chleni_vrts%D1%96ro_na_chergovomu_zas%D1%96dann%D1%96_uhvalili_strateg%D1%96chn%D1%96_r%D1%96shennya_u_sfer%D1%96_sp%D1%96vprats%D1%96_z_derzhavoyu_55572.html> (дата звернення:14 грудня 2018).
- 34.Ляун А., *Любов і партнерство з католицького погляду* // сайт: *Домашня Церква*, 20 січня 2017, <http://dc.lviv.ua/zhuttya_v_podruchzhi/lubov-v-podruchzh/4608-lyubov-partnerstvo-z-katolickogo-poglyadu.html> (дата звернення: 4 грудня 2018).
- 35.БАВЗАЛУК Дар'я, «Моралі ніхто не читав. Мовчки взяли гроші та відправили у кабінет на аборт» // сайт: *Високий Замок*, 18 січня 2018, <<https://wz.lviv.ua/article/363971-morali-nikhto-ne-chytav-movchky-vzialy-hroshi-ta-vidpravyly-u-kabinet-na-abort>> (дата звернення: 4 грудня 2018).
- 36.БУРКА Любомира, «7 квітня – День подяки за дар життя» // сайт: *Радіо Воскресіння*, 7 квітня 2014,<<http://www.rr.lviv.ua/news/7-kvitnya-den-podyaky-za-dar-zhyttya/>> (дата звернення: 4. Грудня 2018).
- 37.«В УГКЦ відзначили День подяки за дар життя» // сайт: *РІСУ: Релігійно-інформаційна служба України*, 9 квітня 2010, <https://risu.org.ua/article_print.php?id=35161&name=ugcc&_lang=ua&>(дата звернення:16 грудня 2018).
- 38.ГОРОДЕНЧУК Зореслава, Похмурі тіні велетня на глиняних ногах, або факти з історії одного сумнівного експерименту. Гормональні контрацептиви і молодь // сайт: *Домашня Церква*, 10 жовтня 2013, <http://dc.lviv.ua/zhuttya_v_podruchzhi/prirodno-i-nadiyno/1614-pohmur

- tn-veletnya-na- glinyanih -nogah -abo -fakti -z-storyi-odnogo-sumnvnogo-eksperimentu.html> (дата звернення: 20 вересня 2018).
- 39.ГУСАК Леся, «Відзначення Дня пам'яті абортованих дітей» // сайт: *Комісія УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я*, 8 березня 2017, <<http://zdorovia.ugcc.org.ua/10808-2/>> (дата звернення: 15 грудня 2018).
- 40.День подяки за дар життя» // сайт: *Львівська Пошта*, 7 квітня 2011, <<http://www.lvivpost.net/suspilstvo/n/10321>> (дата звернення: 16 грудня 2018).
- 41.Державна служба статистики України. Всеукраїнський перепис населення, «Чому Україні необхідний новий перепис?» // сайт: *Державна служба статистики України*, <<http://www.ukrcensus.gov.ua/>> (1 листопада 2018).
- 42.Захистити людське життя, - католицькі єпископи України. Звернення католицького єпископату України: Синоду Української Греко-Католицької Церкви та Конференції Римо-Католицької Церкви в Україні» // сайт: *ДивенСвіт*, 13 березня 2012, <<https://old.dyvensvit.org/articles/7182.html>> (дата звернення: 20 вересня 2018).
- 43.КЛИМОНЧУК Оксани, «Владика Богдан: є прямий зв'язок між абортom, що зробила жінка, та алкоголізмом її чоловіка» // сайт: *УНІАН*, 15 травня 2012, <<https://www.unian.ua/health/country/649214-vladika-bogdan-e-pryamiy-zvyazok-mij-abortom-scho-zrobila-jinka-ta-alkogolizmom-jiji-cholovika.html>> (дата звернення: 19 вересня 2018).
- 44.КОВАЛЕНКО Наталія – ШЕРЕСТЮК Надія, «Дві третини підліткових вагітностей закінчуються абортom – медики» // сайт: *Радіо Свобода*, 19 грудня 2018, <https://www.radiosvoboda.org/a/2020472.html> (дата звернення: 18 вересень 2018).

- 45.Копак Андрій, «Звернення з нагоди дня пам'яті абортованих дітей» // сайт: *Радіо Воскресіння*, 19 лютого 2010, <<http://www.rr.lviv.ua/news/n1719/>> (дата звернення: 15 грудня 2018).
- 46.Копак Андрій,, «УГКЦ вперше відзначила День пам'яті абортованих дітей» // сайт: *Радіо Воскресіння*, 4 квітня 2010, <<http://www.rr.lviv.ua/news/n1721/>> (дата звернення 15 грудня 2018).
- 47.МАМЧИН Володимир, «Передшлюбні науки: як і для чого?» // сайт: Духовна велич Львова, <http://velychlviv.com/peredshlyubni-nauky-yak-i-dlya-chogo/> (дата звернення: 5 грудня 2018).
- 48.Мороз Володимир, «Активісти “Руху за життя” допомагають тернополянам вберегтися від абортів» // сайт: *20 хвилин*, 25 травня 2010, <https://te.20minut.ua/Podii/aktivisti-ruhu-za-zhittya-dopomagayut-ternopolyanam-vberegisya-vid-ab-176353.html> (дата звернення: 4 грудня 2018).
- 49.Нагірняк о. Андрій, «Відбулося засідання Громадської ради при МОЗ України з питань співпраці з Всеукраїнською Радою Церков і релігійних організацій» // сайт: Інформаційний ресурс Української Греко-Католицької Церкви, 14 грудня 2009, <http://news.ugcc.ua/news/v%D1%96dbulosya_zas%D1%96dannya_gromadskoi_radi_pri_moz_ukraini_z_pitan_sp%D1%96vprats%D1%96_z_vseukrainskoyu_radoyu_tserkov_%D1%96_rel%D1%96g%D1%96yni_h_orga%D1%96zats%D1%96y_57159.html> (дата звернення: 14 грудня 2018).
- 50.ПАВЛИШИН Оксана. «Залишити не можна вбити» – а де ти поставиш кому?» // сайт: *Креденс*, 5 січня 2017, <<https://kredens.lviv.ua/abort/>> (дата звернення: 4 грудня 2018).
- 51.Петро ГУСАК, «Богословське питання *limbus infantium*, “Хрещення кров'ю” абортованих дітей і молитви за дітей, загиблих внаслідок абортів та викиднів» // сайт: *Домашня Церква*, 31 жовтня

- 2015, <http://dc.lviv.ua/nauka_cerkvy/3869-bogoslovske-pitannya-limbus-infantium-hreschennya-krovyu-abortovanih-dtey-molitvi-za-dtey-zagiblih-vnasldok-abortv-ta-vikidnv.html> (дата звернення: 26.11.2018).
52. Пеетерс-Ней Марія, «Постабортний синдром (ПАС) та Синдром уцілілих від абортів (СУВА)» // сайт: *Домашня Церква*, 3 червня 2016, <http://dc.lviv.ua/zhuttya_v_podruzhzhi/zaxist-zitya/4230-postabortniy-sindrom-pas-ta-sindrom-ucillih-vd-abortu-suva.html> (дата звернення: 20 вересня 2018).
53. Реалізація основних напрямків праці, «Синод Єпископів УГКЦ, “Програма протидії абортів в Україні” Української Греко-Католицької Церкви» // сайт: *Комісія у справах мирян УГКЦ*, <<http://www.laityugcc.org.ua/mirjani-v-suspilstvi/articles/programa-protidiji-abortam-v-ukrajini.html>> (дата звернення: 18 квітня 2018).
54. Савчинський о. Тарас, Вступне слово, «Матеріали III-го Архиєпархіального Собору Львівської Архиєпархії Української Греко-Католицької Церкви “Ісус Христос – джерело відродження українського народу”» // сайт: *Українська Греко-Католицька Церква*, 30 грудня 2001, <<https://archive.li/6C9A>> (дата звернення: 1 листопада 2018).
55. САДЖАНИЦЯ Ігор, «Завтра у Львові відбудеться Хресна Дорога ненародженої дитини» // сайт: *Твоє Місто* 25 березня 2016, <http://tvoemisto.tv/news/zavtra_u_lvovi_vidbudetsya_hresna_doroga_nenarodzhenoj_dytny_77164.html> (дата звернення: 15 грудня 2018).

Відеоматеріали:

1. «Dr Marie Peeters Ney ПАС [Video]», 2 березня 2015, <<https://www.youtube.com/watch?v=XIUCCvfB7Bc>> (дата звернення: 11 грудня 2018).

-
2. 5-місячний плід вижив після аборту [Video], 27 листопада 2009, <<https://tsn.ua/video/video-novini/5-misyachniy-plid-vizhiv-pislya-abortu.html>> (дата звернення: 11 грудня 2018).